T.C.

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

SÜLEYMANİYE YAZMA ESER KÜTÜPHANESİ ŞEHZADE MEHMED KOLEKSİYONU KATI' CİLTLERİNDE TEZYİNAT VE TEKNİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif TAŞKIN

Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı

Cilt Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ahmet Sacit AÇIKGÖZOĞLU

TEMMUZ 2024

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

ÖNSÖZ

Cilt ve katı' sanatları Türk-İslam medeniyetinin en kadîm sanat dallarındandır. Zengin geçmişlerine kıyasla yeterince araştırmaya konu olmadıklarını söylemek mümkündür. Özellikle kitap ciltlerinde katı' uygulamaların üslup ve uygulama tekniklerine dair pek çok konu günümüzde hala aydınlatılmaya muhtaçtır.

Tezimizde Şehzade Mehmed Koleksiyonu özelinde kitap cildinde katı' uygulamaların incelemesini yaptık. Çalışmamızın bu konuda önemli bir örnek ve gelecek araştırmalar için bir adım olmasını temenni etmekteyiz.

Öncelikle sadece tez sürecimde değil tüm sanat hayatım boyunca bana rehberlik eden Kıymetli Danışmanım Prof. Dr. Ahmet Sacit AÇIKGÖZOĞLU'na şükranlarımı sunuyorum. Yine bu süreçte desteklerini ve uygulamalar konusunda yardımlarını esirgemeyen Doç. Yasin ÇAKMAK'a çok teşekkür ediyorum. Ayrıca katı' sanatında talebesi olmaktan mutluluk duyduğum Kıymetli Hocam Safiye MORÇAY'a da teşekkürü borç bilirim.

Ve her zaman yanımda oldukları için kıymetli eşim Berat TAŞKIN'a, sevgili aileme, yakınlarıma ve arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Elif TAŞKIN

İstanbul, 2024

SÜLEYMANİYE YAZMA ESER KÜTÜPHANESİ ŞEHZADE MEHMED KOLEKSİYONU KATI' CİLTLERİNDE TEZYİNAT VE TEKNİK

ÖZET

Kitap ciltlerinde katı' tezyinat, ciltlerde derinin kullanılmaya başlandığı ilk yıllardan itibaren görülen bir tezyinat şekli olmasına rağmen günümüze ulaşan, tarihçe ve uygulama teknikleriyle ilgili bilgileri bizlere aktaran yazılı kaynaklar yeterli değildir. Bu tez ile kitap ciltlerinde katı' tezyinat konusuna bir ışık tutmak amaçlanmıştır.

Araştırmamıza konu olan Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Şehzade Mehmed Koleksiyonundaki tüm yazma eserler YORDAM sisteminde incelenmiş, yüz dokuz adet yazma eserden on üçünün katı' tezyinata sahip olduğu tespit edilmiştir. Elde ettiğimiz veriler çalışmamızda sekiz ana başlıkta ele alınmıştır. Giriş bölümünde araştırmamızın amacı, kapsamı, kullanılan yöntemler ve kaynaklar belirtilmiştir.

İkinci bölümde cilt sanatı, tarihçesi ve klasik cildin çeşitleriyle ilgili özet bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde katı' sanatı, tarihçesi, katı' sanatının kullanım alanları ve kitap cildinde katı' sanatı konuları anlatılmıştır. Dördüncü bölümde ise araştırmamıza konu olan Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi ve Şehzade Mehmed Koleksiyonuyla ilgili araştırmalar yapılmış ve ulaştığımız bilgiler özet olarak sunulmuştur.

Beşinci bölümde incelenen on üç yazma eserin katalog çalışmaları yapılmış, künye bilgileri verilmiş, katı' tezyinatlı olan alanları, kullanılan malzemeleri, teknik ve tezyinat özellikleri detaylı bir şekilde açıklanarak fotoğraf ve çizimlerine yer verilmiştir.

Şehzade Mehmed 28 envanter numaralı eser katı' tekniğiyle yekpare deri oyma levha olarak reprodüksiyon çalışması olarak uygulanmıştır. Şehzade Mehmed 66 ve 107 envanter numaralı eserlerin şemse ve köşebent desenleri katı' tekniğiyle deri oyma olarak uygulama yapılmıştır. Uygulamalara ait aşamalar altıncı bölümde detaylı olarak anlatılmıştır.

Yedinci bölümde incelenen eserlerin kap içi özellikleri, öncelikle koleksiyon içerisindeki eserlerle ve sonrasında da başka koleksiyonlardaki eserlerle kıyaslanmıştır.

Sekizinci ve son bölümde ise Şehzade Mehmed Koleksiyonundaki katı' ciltlerin teknik ve tezyinatlarıyla ilgili ulaşılan veriler ışığında tezin sonuç maddeleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda çalışmanın, katı' sanatının kitap cildine nasıl uygulandığı ve hangi tekniklerin kullanıldığına dair önemli bir adım olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cilt Sanatı, Katı' Sanatı, Kitap Kapları, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Şehzade Mehmed Koleksiyonu

ORNAMENTATION AND TECHNIQUE IN THE BINDINGS OF ŞEHZADE MEHMED COLLECTION FOUND IN THE SULEYMANIYE MANUSCRIPT LIBRARY

ABSTRACT

Although kati' ornamentation in bookbindings has been a form of ornamentation since the first years of the use of leather in bindings, the written sources that have survived to the present day, providing us with information about the history and application techniques are scarce. This thesis aims to shed light on kati' ornamentation in bookbindings.

As the focus of our research, all manuscripts in the Şehzade Mehmed Collection of the Suleymaniye Manuscript Library were examined in the YORDAM system. It was determined that thirteen of the one hundred and nine manuscripts have kati' ornamentation. The collected findings are discussed under eight main chapters in our study. In the introduction, the purpose, scope, methods and sources of our research are described.

In the second chapter, the art of bookbinding, its history and the types of classical bookbindings are summarized. In the third chapter, the art of kati', its history, the usage areas, and the art of kati' in bookbinding are explained. In the fourth chapter, background information on the Suleymaniye Manuscript Library and Sehzade Mehmed Collection are presented.

In the fifth chapter, the thirteen manuscripts were listed, book imprints were given and manuscripts were thoroughly analyzed as follows: The areas with kati' ornament, the materials used, the technical and ornamental features were explained in detail together with photographs and drawings.

As a reproduction work, the ornaments from the inventory number Sehzade Mehmed 28 were applied on a one-piece leather sheet using kati' technique. In addition, the medallion and corner patterns of the manuscripts, Sehzade Mehmed 66 and 107, were applied as leather engraving by the means of kati' technique. The stages of the reproduction were described in detail in the sixth chapter.

In the seventh chapter, the interior features of the manuscript bindings were analyzed in comparison to the works within the collection and other works outside of the collection.

In the eighth and final chapter, the concluding remarks on the techniques and ornaments of the kati' bookbindings in the Sehzade Mehmed Collection were stated. We believe this study can serve to collect and preserve our knowledge on how the art of kati' was applied to bookbinding and which techniques were used.

Keywords: Bookbinding Art, Kati' Art, Book Coverings, Suleymaniye Manuscript Library, Sehzade Mehmed Collection

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT iii
KISALTMALAR vii
RESİM LİSTESİ ix
ÇİZİM LİSTESİ xiv
TABLO LİSTESİ xvi
1. GİRİŞ 1
1.1. AMAÇ 1
1.2. KAPSAM 1
1.3. YÖNTEM 2
1.4. KAYNAK VE ARAŞTIRMALAR 3
2. CİLT SANATINDA KATI' UYGULAMALAR VE SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ 5
2.1. Cilt Sanatı Tarihçesi 5
2.2. Türk Cilt Sanatında Çeşitler 6
2.3. Katı' Sanatı ve Tarihçesi 7
2.4. Katı' Sanatı Uygulama Alanları 9
2.5. Kitap Cildinde Katı' Sanatı 11
2.6. Süleymaniye Kütüphanesi Tarihçesi 13
2.7. Şehzade Mehmed Koleksiyonu 15
3. KATALOG 17
4. UYGULAMALAR 117
5. DEĞERLENDİRME 131
5.1. Malzeme ve Teknik 132
5.2. Tezyini Alanlar ve Kompozisyon 140
5.3. Motif Analizi ve Üslup 144
5.4. Kıyaslama ve Uygulama 153
6. SONUÇ 159
KAYNAKÇA 163
ÖZGEÇMİŞ 165

KISALTMALAR

hzr.	: Hazırlayan
H.	: Hicri
M.	: Miladi
s.	: Sayfa
SK	: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi
ŞM	: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Şehzade Mehmed Koleksiyonu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TSM	: Topkapı Sarayı Müzesi
TSMK	: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
YEK	: Yazma Eser Kütüphanesi

RESİM LİSTESİ

Sayfa

Resim 1 Çin'in kuzeybatısındaki Dunhuang'daki 17 numaralı mağarada bulunan kâğıt oyma süslemeler. 7
Resim 2 Kitab el-Furusiya adlı 9
Resim 3 III. Ahmed Kütüphanesi Dua Tezyinatlı Feneri detayı 10
Resim 4 III. Ahmed Kütüphanesi Dua Tezyinatlı Fener....10
Resim 5 Dresden Residenzschloss Müzesi, Türckische Cammer Bölümünde sergilenen Su Kırbaları 11
Resim 6 Süleymaniye YEK, ŞM-28 Kap İçi Katı' Tezyinatı 12
Resim 7 Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi....14
Resim 8 Şehzade Külliyesi....15
Resim 9 Sırasıyla SK- Şehzade Mehmed 14, 16, 28, 40, 55, 58, 66, 67, 68, 78, 86, 101, ...17
Resim 10 SK- Şehzade Mehmed 16 Sol Kap İçi ve Mıklep 19
Resim 11 SK- Şehzade Mehmed 16 Sağ Kap İçi 20
Resim 12 SK- Şehzade Mehmed 16 Sol Kap İçi Şemsesi 22
Resim 13 SK- Şehzade Mehmed 16 Mıklep Şemsesi 22
Resim 14 SK- Şehzade Mehmed 16 Sol Kap ve Mıklep 23
Resim 15 SK- Şehzade Mehmed 68 Sol Kap ve Mıklep İçi 25
Resim 16 SK- Şehzade Mehmed 68 Sap Kap İçi....26
Resim 17 SK- Şehzade Mehmed 68 Sağ Kap İçi Şemsesi....27
Resim 18 SK- Şehzade Mehmed 68 Sol Kap İçi Şemsesi 27
Resim 19 SK- Şehzade Mehmed 68 Mıklep Şemsesi 28
Resim 20 SK- Şehzade Mehmed 68 Sol Kap İçi Köşebendi....28
Resim 21 SK- Şehzade Mehmed 68 Sağ Kap İçi Köşebendi 28
Resim 22 SK- Şehzade Mehmed 68 Sol Kap ve Mıklebi 29
Resim 23 SK- Şehzade Mehmed 55 Sol Kap İçi ve Mıklep 31
Resim 24 SK- Şehzade Mehmed 55 Sağ Kap İçi 32
Resim 25 SK- Şehzade Mehmed 55 Sol Kap İçi Şemsesi 34
Resim 26 SK- Şehzade Mehmed 55 Unvan Tezhibi 34
Resim 27 SK- Şehzade Mehmed 55 Kap İçi Mıklep Şemsesi....35
Resim 28 SK- Şehzade Mehmed 55 Sol Kap ve Mıklep....36
Resim 29 SK- Şehzade Mehmed 67 Sol Kap İçi....38
Resim 30 SK- Şehzade Mehmed 67 Sağ Kap İçi 39
Resim 31 SK- Şehzade Mehmed 67 Sol Kap İçi Şemsesi 41
Resim 32 SK- Şehzade Mehmed 67 Sol Kap İçi Köşebendi....41
Resim 33 SK- Şehzade Mehmed 67 Sağ Kap....42
Resim 34 SK- Şehzade Mehmed 67 Zahriye Sayfası Tezhibi 43
Resim 35 SK- Şehzade Mehmed 67 Unvan Sayfası Tezhibi....43
Resim 36 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap İçi ve Mıklebi....45
Resim 37 SK- Şehzade Mehmed 101 Sağ Kap İçi 46
Resim 38 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap İçi Şemsesi 48
Resim 39 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap İçi Köşebendi 49
Resim 40 SK- Şehzade Mehmed 101 Mıklep Şemsesi 49
Resim 41 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap ve Mıklep 50
Resim 42 SK- Şehzade Mehmed 101 Zahriye Sayfası Tezhibi 51
Resim 43 SK- Şehzade Mehmed 101 Unvan Tezhibi 51
Resim 44 SK- Şehzade Mehmed 58 Sol Kap İçi ve Mıklebi 53

Resim 45 SK- Şehzade Mehmed 58 Sağ Kap İçi 54
Resim 46 SK- Şehzade Mehmed 58 Sağ Kap İçi Şemsesi 56
Resim 47 SK- Şehzade Mehmed 58 Sol Kap İçi Köşebendi 56
Resim 48 SK- Şehzade Mehmed 58 Sol Kap ve Mıklebi 57
Resim 49 SK- Şehzade Mehmed Unvan Tezhibi 57
Resim 50 SK- Şehzade Mehmed 58 Sağ Kap İçi Zahriye Tezhibi 58
Resim 51 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap ve Mıklep 61
Resim 52 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi ve Mıklep 63
Resim 53 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap Köşebendi 64
Resim 54 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap Sertabı 64
Resim 55 SK- Şehzade Mehmed 107 Sağ Kap 65
Resim 56 SK- Şehzade Mehmed 107 Sağ Kap İçi 66
Resim 57 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi Şemsesi 67
Resim 58 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap Şemsesi 67
Resim 59 SK- Şehzade Mehmed 107 Sağ Kap İçi Köşebendi 68
Resim 60 SK- Şehzade Mehmed 107 Sağ Kap Köşebendi 68
Resim 61 SK- Şehzade Mehmed 107 Kap İçi Mıklep Şemsesi 69
Resim 62 SK- Şehzade Mehmed 107 Mıklep Şemsesi 69
Resim 63 SK- Şehzade Mehmed 107 Serlevha Tezhibi 70
Resim 64 SK- Şehzade Mehmed 107 Hâtime Tezhibi 70
Resim 65 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap İçi ve Mıklebi 72
Resim 66 SK- Şehzade Mehmed 14 Sağ Kap İçi ve Mıklebi 73
Resim 67 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap İçi Şemsesi 73
Resim 68 SK- Şehzade Mehmed 14 Sertab Şemsesi 74
Resim 69 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap İçi Köşebendi 75
Resim 70 SK- Şehzade Mehmed 14 Kap İçi Mıklep Şemsesi 75
Resim 71 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap ve Mıklep 76
Resim 72 SK- Şehzade Mehmed 14 Unvan Tezhibi 76
Resim 73 SK- Şehzade Mehmed 14 Serlevha Tezhibi 77
Resim 74 SK- Şehzade Mehmed 14 Ferağ Kaydı 77
Resim 75 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi ve Mıklep 80
Resim 76 SK- Şehzade Mehmed 28 Sağ Kap İçi 81
Resim 77 SK- Şehzade Mehmed 28 Sağ Kap İçi Köşebendi 82
Resim 78 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi Şemsesi 83
Resim 79 SK- Şehzade Mehmed 28 Kap İçi Mıklep Şemsesi 84
Resim 80 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi Salbeği 84
Resim 81 SK- Şehzade Mehmed 28 Kap İçi Sertab Şemsesi 85
Resim 82 SK- Şehzade Mehmed 28 Kap İçi ½ Sertab Şemsesi 85
Resim 83 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap ve Mıklep 86
Resim 84 SK- Şehzade Mehmed 28 Unvan Tezhibi 86
Resim 85 SK- Şehzade Mehmed 28 Zahriye Tezhibi 87
Resim 86 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap İçi ve Mıklep 89
Resim 87 SK- Şehzade Mehmed 40 Sağ Kap İçi 90
Resim 88 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap İçi Şemsesi 92
Resim 89 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap İçi Köşebendi 92
Resim 90 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Mıklep Şemsesi 93
Resim 91 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Mıklep Köşebendi 93
Resim 92 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Sertab Şemseleri 94

Resim 93 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap ve Mıklep.....94
Resim 94 SK- Şehzade Mehmed 40 Unvan Tezhibi.....95
Resim 95 SK- Şehzade Mehmed 66 Sol Kap İçi ve Mıklep.....97
Resim 96 SK- Şehzade Mehmed 66 Sağ Kap İçi.....98
Resim 97 SK- Şehzade Mehmed 66 Sağ ve Sol Kap İçi Şemseleri.....99
Resim 98 SK- Şehzade Mehmed 66 Sol Kap ve Mıklep.....100
Resim 99 SK- Şehzade Mehmed 66 Unvan Tezhibi.....100
Resim 100 SK- Şehzade Mehmed 66 Zahriye Tezhibi.....101
Resim 101 SK- Şehzade Mehmed 66 Hâtime Tezhibi.....101
Resim 102 SK- Şehzade Mehmed 78 Sol Kap içi ve Mıklep.....103
Resim 103 SK- Şehzade Mehmed 78 Sağ Kap İçi.....104
Resim 104 SK- Şehzade Mehmed 78 Kap İçi Sol, Sağ ve Mıklep Şemseleri.....106
Resim 105 SK- Şehzade Mehmed 78 Sol Kap ve Mıklep.....107
Resim 106 SK- Şehzade Mehmed 78 Zahriye Tezhibi.....108
Resim 107 SK- Şehzade Mehmed 78 Unvan Tezhibi.....108
Resim 108 SK- Şehzade Mehmed 86 Sol Kap İçi ve Mıklep.....110
Resim 109 SK- Şehzade Mehmed 86 Sağ Kap İçi.....111
Resim 110 SK- Şehzade Mehmed 86 Sol Kap İçi Şemsesi.....113
Resim 111 SK- Şehzade Mehmed 86 Mıklep Şemsesi.....113
Resim 112 SK- Şehzade Mehmed 86 Sol Kap ve Mıklep.....114
Resim 113 SK- Şehzade Mehmed 86 Zahriye Tezhibi.....115
Resim 114 SK- Şehzade Mehmed 86 Unvan Tezhibi.....115
Resim 115 SK- Şehzade Mehmed 28'in Şemse, Köşebent, Salbek, Mıklep Şemsesi ve Sertab Şemsesi Kalıpları.....118
Resim 116 SK- Şehzade Mehmed 28 Kalıbının Deriye Uygulanması.....119
Resim 117 SK- Şehzade Mehmed 28 Köşebent ve Şemse Deri Oyma Aşaması.....120
Resim 118 SK- Şehzade Mehmed 28 Yekpare Deri Oyma Röprodüksiyonu.....121
Resim 119 SK- Şehzade Mehmed 107 Eserin Uygulama Yapılacağı Cildin Hazırlık Aşamaları.....122
Resim 120 SK- Şehzade Mehmed 107 Şemse Katı' Uygulaması.....123
Resim 121 SK- Şehzade Mehmed 107 Şemse Katı' Uygulaması.....124
Resim 122 SK- Şehzade Mehmed 107 Sağ Kap İçi ve Mıklep Şemseleri Katı' Uygulaması.....124
Resim 123 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi Ve Mıklep Şemseleri Katı' Uygulaması.....125
Resim 124 SK- Şehzade Mehmed 66 Uygulama Yapılacak Cildin Hazırlık Aşamaları.....126
Resim 125 SK- Şehzade Mehmed 66 Uygulama Yapılacak Olan Cildin Sağ Kap Ve Mıklep Detayı.....126
Resim 126 SK- Şehzade Mehmed 66 Deri Oyma Şemse ve Mıklep Şemsesi.....127
Resim 127 Şehzade Mehmed 66 Şemse Uygulama Aşamaları.....128
Resim 128 Şehzade Mehmed 66 Kap İçi Şemse ve Mıklep Şemsesi Uygulaması.....129
Resim 129 SK- Şehzade Mehmed 107 Şemsesi.....132
Resim 130 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi Şemsesi.....132
Resim 131 SK- Şehzade Mehmed 14, 55 ve 66 Envanter Numaralı Eserlerin Şemse Detayları.....133
Resim 132 SK- Şehzade Mehmed 107 Köşebentlerinden Erkek Oyma Katı' Örnekleri.....133
Resim 133 SK- Şehzade Mehmed Koleksiyonundaki Eserlerin Şemse Zeminlerinde Kullanılan Renklerin Detay Görüntüleri.....134

Resim 134 SK- Şehzade Mehmed 14 ve 55 Envanter Numaralı Eserlerden Detaylar 135
Resim 135 SK- Şehzade Mehmed 55 Şemse Detayı 135
Resim 136 SK- Şehzade Mehmed 86 Sağ ve Sol Kap İçi Şemseleri 136
Resim 137 SK- Şehzade Mehmed 86 Sağ ve Sol Kap İçi Şemselerinden Detaylar 136
Resim 138 SK- Şehzade Mehmed 28 Sağ ve Sol Kap İçi Köşebentleri 137
Resim 139 SK- Süleymaniye 1025 ve SK- Şehzade Mehmed 28 Şemse Detayları 137
Resim 140 SK- Süleymaniye 1025 Sol Kap İçi 138
Resim 141 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi 138
Resim 142 Şehzade Mehmed 40 Numaralı Eserin Tahriri Altınlanmış Olan Cilt Tezyinatı 139
Resim 143 SK- Şehzade Mehmed 55, 86 ve 78 Numaralı Eserlerin Kap İçi Köşebent Detayları 140
Resim 144 SK- Şehzade Mehmed 78 ve 28 Numaralı Eserlerin Kap İçi Şemseleri 141
Resim 145 SK- Şehzade Mehmed 55 ve 101 Numaralı Eserlerin Şemse Ve Köşebent Detayları 142
Resim 146 SK- Şehzade Mehmed 28 Numaralı Eserin Kap İçi Mıklep Şemsesi 143
Resim 147 SK- Şehzade Mehmed 14, 28 ve 40 Numaralı Eserlerin Sertab Şemseleri 143
Resim 148 SK- Şehzade Mehmed 14 ve 107 Envanter Numaralı Eserlerin Rûmî Detayları 144
Resim 149 SK- Şehzade Mehmed 66 Envanter Numaralı Eserin Sağ ve Sol Kap İçi Şemselerinden Rûmî Detayları 145
Resim 150 SK- Şehzade Mehmed 16, 28, 55, 40, 58, 101, 86, 67 ve 68 Envanter Numaralı Eserlerden Rûmî Detayları 145
Resim 151 SK- Şehzade Mehmed 78 Envanter Numaralı Eserin Hatayî Motiflerle Tezyin Edilmiş Şemsesi ve Vektörel Çizimi 146
Resim 152 SK- Şehzade Mehmed 14, 55 ve 40 Envanter Numaralı Eserlerin Hatayî Motiflerle Tezyin Edilmiş Şemse Detayları 146
Resim 153 SK- Şehzade Mehmed 14 Hatayî Grubu Motif Detayları 147
Resim 154 SK- Şehzade Mehmed 55 Hatayî Grubu Motif Detayları 147
Resim 155 SK- Şehzade Mehmed 40 Şemsede Kullanılan Hatayî Grubu Motiflerin Detayları 147
Resim 156 SK- Şehzade Mehmed 40 Köşebentlerde Kullanılan Hatayî Grubu Motiflerin Detayları 147
Resim 157 SK- Şehzade Mehmed 107 Kap Dışında Kullanılan Hatayî Grubu Motiflerin Detayları 148
Resim 158 Şehzade Mehmed 28 Numaralı Eserin Sağ Kap, Sol Kap, Mıklep ve Sertabında Alt ve Üst Kenarları Zencerek Detayları 149
Resim 159 SK- Şehzade Mehmed 55 ve 101 Envanter Numaralı Eserlerin Zencerek Tezyinatlı Şemseleri 150
Resim 160 SK- Şehzade Mehmed 107 Envanter Numaralı Eserin Kap Dışı Zencerekleri. 150
Resim 161 SK- Şehzade Mehmed 55, 86, 78 ve 68 Envanter Numaralı Eserlerin Geometrik Geçme Tezyinatlı Köşebentleri 151
Resim 162 SK- Şehzade Mehmed 68 ve 58 Envanter Numaralı Eserlerin Geometrik Geçme Tezyinatlı Sertabları 151
Resim 163 SK- Şehzade Mehmed 14, 55 ve 40 Envanter Numaralı Eserlerin Şemse Kompozisyonları 153
Resim 164 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Şemse Tezyinatı ve SK- Şehzade Mehmed 16 Sağ Kap Şemse Tezyinatı 154
Resim 165 SK- Süleymaniye 1025 ve SK- Şehzade Mehmed 28 Envanter Numaralı Eserlerin Kap İçi Tezyinatları 155

Resim 166 SK- Fatih 2813, SK- Sultan Ahmed I 26 ve SK- Şehzade Mehmed 14 Envanter Numaralı Eserlerin Kap İçi Şemseleri 155

ÇİZİM LİSTESİ

Sayfa

Çizim 1 SK- Şehzade Mehmed 16 Sol Kap ve Mıklep Çizimi 21
Çizim 2 SK- Şehzade Mehmed 16 Sol Kap İçi Şemsesi Çizimi 22
Çizim 3 SK- Şehzade Mehmed 16 Mıklep Şemsesi Çizimi 22
Çizim 4 SK- Şehzade Mehmed 68 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi 27
Çizim 5 SK- Şehzade Mehmed 68 Sol Kap İçi Şemse Çizimi 27
Çizim 6 SK- Şehzade Mehmed 68 Mıklep Şemsesi Çizimi 28
Çizim 7 SK- Şehzade Mehmed 55 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi 33
Çizim 8 SK- Şehzade Mehmed 55 Sol Kap İçi Şemse Çizimi 34
Çizim 9 SK- Şehzade Mehmed 55 Kap İçi Mıklep Şemsesi Çizimi 35
Çizim 10 SK- Şehzade Mehmed 67 Sol Kap İçi Çizimi 40
Çizim 11 SK- Şehzade Mehmed 67 Sol Kap İçi Şemse Çizimi 41
Çizim 12 SK- Şehzade Mehmed 67 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi 41
Çizim 13 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi 47
Çizim 14 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap İçi Şemsesi Çizimi 48
Çizim 15 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi 49
Çizim 16 SK- Şehzade Mehmed 101 Mıklep Şemsesi Çizimi 49
Çizim 17 SK- Şehzade Mehmed 58 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi 55
Çizim 18 SK- Şehzade Mehmed 58 Sol Kap İçi Şemse Çizimi 56
Çizim 19 SK- Şehzade Mehmed 58 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi 56
Çizim 20 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap ve Mıklep Çizimi 62
Çizim 21 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi 64
Çizim 22 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi Şemsesi Çizimi 67
Çizim 23 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap Şemsesi Çizimi 67
Çizim 24 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi 68
Çizim 25 SK- Şehzade Mehmed 107 Sağ Kap Köşebent Çizimi 68
Çizim 26 SK- Şehzade Mehmed 107 Kap İçi Mıklep Şemsesi 69
Çizim 27 SK- Şehzade Mehmed 107 Mıklep Şemsesi Çizimi 69
Çizim 28 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap İçi Şemse Çizimi 73
Çizim 29 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi 74
Çizim 30 SK- Şehzade Mehmed 14 Sertab Şemsesi Çizimi 74
Çizim 31 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi 75
Çizim 32 SK- Şehzade Mehmed 14 Mıklep Şemsesi Çizimi 75
Çizim 33 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi 82
Çizim 34 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi 82
Çizim 35 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi 83
Çizim 36 SK- Şehzade Mehmed 28 Kap İçi Mıklep Şemsesi Çizimi 84
Çizim 37 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi Salbek Çizimi 84
Çizim 38 SK- Şehzade Mehmed 28 Kap İçi Sertab Şemsesi Çizimi 85
Çizim 39 SK- Şehzade Mehmed 28 Kap İçi ½ Sertab Şemsesi Çizimi 85
Çizim 40 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi 91
Çizim 41 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap İçi Şemse Çizimi 92
Çizim 42 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi 92
Çizim 43 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Mıklep Şemsesi Çizimi 93
Çizim 44 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Mıklep Köşebendi Çizimi 93

Çizim 45 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Sertab Şemsesi Çizimleri 94
Çizim 46 SK- Şehzade Mehmed 66 Sol Kap içi ve Mıklep Çizimi 99
Çizim 47 SK- Şehzade Mehmed 66 Sol Kap İçi Şemse Çizimi 99
Çizim 48 SK- Şehzade Mehmed 78 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi 105
Çizim 49 SK- Şehzade Mehmed 78 Sol Kap İçi Şemse Çizimi 106
Çizim 50 SK- Şehzade Mehmed 86 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi 112
Çizim 51 SK- Şehzade Mehmed 86 Sol Kap İçi Şemse Çizimi 113
Çizim 52 SK- Şehzade Mehmed 86 Mıklep Şemsesi Çizimi 113

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1 Türk Cilt Çeşitleri 6

1. GİRİŞ

1.1. AMAÇ

Günümüzde Türk Kitap Sanatlarından hakkında en az malumata sahip olduğumuz alan katı' sanatıdır. Katı' sanatının hemen hemen tüm sanat dallarıyla etkileşim halinde olduğu görülmektedir. Katı' sanatının deri oyma olarak en nadide örneklerinin görüldüğü alan ise şüphesiz cilt sanatıdır. Kitap ciltlerinde katı' tezyinat, ciltlerde derinin kullanılmaya başlandığı ilk yıllardan itibaren görülen bir tezyinat şekli olmasına rağmen günümüze ulaşan, tarihçe ve uygulama teknikleriyle ilgili bilgileri bizlere aktaran yazılı bir kaynak bulunmamaktadır.

Bu kapsamda çalışmamızın amacı katı' sanatıyla tezyin edilmiş olan ciltleri, teknik ve tezyini açıdan ele alarak bu alanda yeteri kadar görülmeyen eserleri gün yüzüne çıkarmaktır. Aynı zamanda katı' sanatının deri ile nasıl uygulandığını, cilt sanatıyla nasıl birleştirildiğini de ortaya koyarak gelecek araştırmalara ışık tutulması hedeflenmektedir.

1.2. KAPSAM

Cilt sanatında katı' tezyinat konusu elimizdeki kaynaklar değerlendirildiğinde hala yeni araştırmalara ihtiyaç duymaktadır. Günümüze ulaşan cilt sanatında katı' tezyinatla ilgili eserler ve tezler taranmış ve bu alanda yeterince araştırma olmadığına kanaat getirilmiştir. Bünyesinde nadide koleksiyonlar ve binlerce yazma eser barındıran Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi araştırmamız için uygun bulunmuştur.

Günümüzde Süleymaniye Kütüphanesinde, içerisinde sultanlara ait eserlerin de olduğu 148 koleksiyon ve 89.423 yazma eser bulunmaktadır. Süleymaniye Kütüphanesi'nde yer alan koleksiyonlarda genel bir tarama yapılmış, içlerindeki eserlerin tamamının görüntüleri mevcut olan koleksiyonlar listelenmiş ve Şehzade Mehmed Koleksiyonunun tez konusu olarak çalışılmasına karar verilmiştir.

Şehzade Mehmed Koleksiyonunda 109'u yazma, 12'si matbu olmak üzere toplam 121 eser bulunmaktadır. Bu eserlerden 12 eserde sadece kap içinde, bir eserde ise hem kap içi hem de kap dışında katı' tezyinat bulunmaktadır. Şehzade Mehmed koleksiyonunda tespit edilen katı' tezyinatlı ciltleri kap içleri ve bir eserin hem kap içi hem de cildi incelenmiş, katalog oluşturulmuş, vektörel çizimleri hazırlanmış, desen ve motif

analizleri yapılmış, ulaşılan sonuçlar değerlendirme ve sonuç bölümünde ele alınmıştır.

Araştırmalarımız neticesinde tezimizde cilt sanatı, katı' sanatı, Süleymaniye Kütüphanesi ve Şehzade Mehmed Koleksiyonu ile ilgili genel bilgiler verilmiş, katalog bölümünde tespit edilen eserler detaylı bir şekilde incelenmiş ve sonuç kısmında genel kanaatlerimize yer verilmiştir. Çalışmamızın bizden sonraki araştırmalara da ışık tutması umulmaktadır.

1.3. YÖNTEM

Süleymaniye Kütüphanesi Şehzade Mehmed Koleksiyonundaki 109 eser, Süleymaniye Kütüphanesi'nde Yordam sistemi üzerinden cilt ve kap içleri teker teker ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda 109 eserden 13'nde katı' tezyinat bulunduğu tespit edilmiştir. Bu eserlerden 12'sinde sadece kap içleri, bir eserin ise hem kap içi hem de cildinde katı' tezyinat bulunmuştur.

Tezimizin konusu katı' ciltlerin teknik ve tezyini özellikleri olması sebebiyle 12 yazma eserin yalnızca kap içi, bir yazma eserin de hem kap içi hem de cildinin vektörel çizimleri "Adobe Illustrator" programında Cansu Kösedağı tarafından yapılmıştır. Eserlerin katı' tezyinatlı alanları kırmızı ile renklendirilmiştir. Erkek oyma olan alanlar içi kırmızı renk ile doldurularak dişi oymalardan ayrılmıştır.

Tespit edilen eserlerin katalog çalışmaları yapılmış, ilk sekiz eser envanter ve ferağ kayıtlarında tarih belirtildiği için katalogda kronolojik olarak sıralanmış, tarih belirtilmemiş eserler ise envanter numarasına göre en küçük numaralı eserden başlanarak sıralanmıştır. Katalogda tespit edilen eserlerin kap içi ve kap dışı görüntüleri, çizimleri, sayfa içi tezhipleri ve tarih belirtildiyse ferağ kaydı görüntülerine yer verilmiştir. İncelememize konu olan 13 eserden 5'i kalıp yapımına uygun olarak erkek ve dişi olarak çizilmiş, bunlardan Şehzade Mehmed 28 numaralı eserin magnezyum klişe kalıbı yapılmış, yekpare deri oyma levha olarak uygulaması tamamlanmıştır. Uygulamalar kısmında bir deri oymanın hangi aşamalardan geçerek kitap cildine aktarıldığı hakkında değerlendirmelerde bulunularak, tez kapsamında yapılan röprodüksiyon eserlere yer verilmiştir.

Tezimizin teorik kısmında katı' sanatı, cilt sanatı, Süleymaniye Kütüphanesi ve Şehzade Mehmed Koleksiyonu ile ilgili kaynaklar taranarak, bu konular hakkında teorik ve görsel bilgiler verilmiştir. Değerlendirme bölümü malzeme ve teknik, tezyini

alanlar ve kompozisyon, motif analizi ve üslup, kıyaslama ve uygulama bölümlerine ayrılmıştır. Her bölümde eserin detaylı incelemeleri tamamlanarak sonuç bölümünde ulaştığımız kanaatlere yer verilmiştir.

1.4. KAYNAK VE ARAŞTIRMALAR

Kitap cildinde katı' tezyinat cilt sanatının en erken örneklerinden beri görülmektedir. Fakat günümüzde katı' sanatının kitap cildinde nasıl uygulandığı, kullanılan teknikler ve malzemelerin neler olduğu gibi aydınlatılmaya muhtaç pek çok konu vardır. Teze hazırlık sürecimizde yaptığımız literatür taramalarında deri oyma ciltlerle ilgili müstakil bir çalışma tespit edemedik. Bu konuda yazılan tezlerde incelenen koleksiyonlardaki deri oyma ciltlerin tespitleri yapılmış, uygulama teknikleri ve üslüp konusu aydınlatılmamıştır.

Uygulama teknikleriyle ilgili bize en kapsamlı bilgiyi Süheyl Ünver ve Gülbün Mesara'nın *Türk İnce Oyma Sanatı "Kaat'ı"* adlı eserleri vermektedir. Bu eserde deri oymaların tek kat mı yoksa murakka yöntemiyle üst üste yapıştırılarak mı yapıldığıyla ilgili hocaların kanaatlerine yer verilmiş ve çalışmamız için önemli bir kaynak olmuştur. Filiz Çağman'ın *"Katı' Osmanlı Dünyasında Kâğıt Oyma Sanatı ve Sanatçıları"* adlı eseri deri oyma ciltlerin tarihiyle ilgili önemli bir kaynaktır. Fakat uygulama ve teknikle ilgili konulara değinilmemiştir. Cilt sanatıyla ilgili kaynakları incelediğimizde, hemen hemen tüm kaynaklar deri oyma ciltleri "müşebbek şemseler" başlığında ele almış, farklı koleksiyonlardaki eser örneklerine yer verilmiş fakat teknik bilgiler eksik kalmıştır.

Tez çalışmamızda Şehzade Mehmed koleksiyonundaki katı' ciltler teknik ve tezyini açıdan incelenerek bu alanda bir adım atılmış oldu. Bundan sonra yapılacak çalışmalara ilave olarak deri oyma ciltlerle ilgili bir Türk-Osmanlı üslubu araştırmaları katılmalıdır. Çalışmamızın üslupla ilgili yapılacak yeni çalışmalara bir basamak teşkil etmesi temennisini taşımaktayız.

2. CİLT SANATINDA KATI' UYGULAMALAR VE SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ

2.1. Cilt Sanatı Tarihçesi

Türk İslam medeniyetinin ilme ve kitaba verdiği önem, bir yazma eserin kağıdından mürekkebine, yazısından tezyinatına ve kitabı bir arada tutan cildine kadar tüm unsurlarını sanatlı hale getirmiştir. Kitabı bir arada tutan ve onu muhafaza eden kaba cilt denilmektedir. Cilt kelimesi Arapça "deri" anlamına gelmekte olup, ciltlerin hazırlanmasında en uygun malzeme olan derilerin kullanılması sebebiyle bu ismi almıştır. (Arıtan, 1993, s. 551)

Kâğıdın icadından önce papirüs ve balmumu levhalar yazı yazmak amacıyla kullanılmaktaydı. Bu şekilde hazırlanan yazıların saklanması amacıyla birbirine iple bağlanan tahta kapakların koruma amacıyla kullanılmakta olduğu bilinmektedir. Kâğıdın icadına kadar ise parşömenler formalar haline getirilip dikilmek suretiyle ciltlenmiştir. Ciltçiliğin tam anlamıyla gelişmesi ve sanatlı bir hale gelmesi ise kâğıdın icadından sonra gerçekleşmiştir. (Binark, 1995, s. 1) Sanat eseri özelliğiyle bilinen ilk ciltler, Mısır'da Koptlar ve Orta Asya'da Uygurlar tarafından VIII-IX. yüzyıllarda meydana getirilmiştir. Alfred von Le Coq, XX. yüzyılın başlarında yaptığı Hoço kazılarında Mani yazmaları arasında iki cilt parçası bulmuştur. Bu cilt parçaları Kopt ciltlerinde görüldüğü gibi deriden yapılmış ve deri oyma geometrik motifler altınla renklendirilmiş başka bir deri üzerine yapıştırılarak tezyin edilmiştir. (Arıtan, 1993, s. 551)

Ciltçilik, Türklerin İslam dinini benimsemelerinden sonra hızlı bir gelişme dönemine girmiştir. İslam dininde kutsal kabul edilen kitap ve yazı, kitapların da bu önem ve hassasiyetle yazılmasına, tezyin edilmesine ve ciltlenmesine sebep olmuştur. İslam sanatına ait sanatlı ilk cilt örnekleri muhtemelen Tolunoğulları'na ait olduğu düşünülen Mısır ve Tunus'ta bulunan ciltlerdir. Sanat değeri giderek yükselen ciltçilik, Selçuklularda da gelişerek devam etmiş ve Osmanlı devrine geldiğinde en parlak seviyelerine ulaşmıştır. (Arıtan, 1993, s. 552)

Cilt sanatının tarihteki gelişimiyle birlikte, ciltlerin tezyini özellikleri ve kullanılan malzemeler konusunda farklı cilt üslupları geliştirilmiştir. Bu üsluplar: Horasan ve Buhara bölgesinde Hataî, Şiraz ve İsfahan'da Herat, Halep ve El-Cezire bölgelerinde Arap, Selçuklu'da Rûmî, Mısır'da Memlûk, Diyarbakır, Bursa, Edirne ve İstanbul'da

Türk, İspanya, Sicilya ve Fas'ta Magribî, İran ve Hint bölgelerinde lake ve Buharay-ı cedittir. (Özen, 2017, s. 14)

2.2. Türk Cilt Sanatında Çeşitler

Türk Cilt Sanatıyla ilgili kaynaklar incelendiğinde cilt çeşitlerini, kullanılan malzeme ve yapılış tekniğine göre ikiye ayırabiliriz. Malzemeye göre ciltler; deri, kumaş, kâğıt, murassa ve ahşap cilttir. Yapılış tekniğine göre ciltler; alttan ayırma, üstten ayırma, soğuk baskılı, mülemma, müşebbek (katı'), zerbahar, yekşâh, zerdûzî-simdûzî, çârkûşe ve yazma cilttir. Bütün cilt çeşitlerini anlatan kaynaklardan hareketle aşağıdaki şablonu hazırlamak mümkündür:

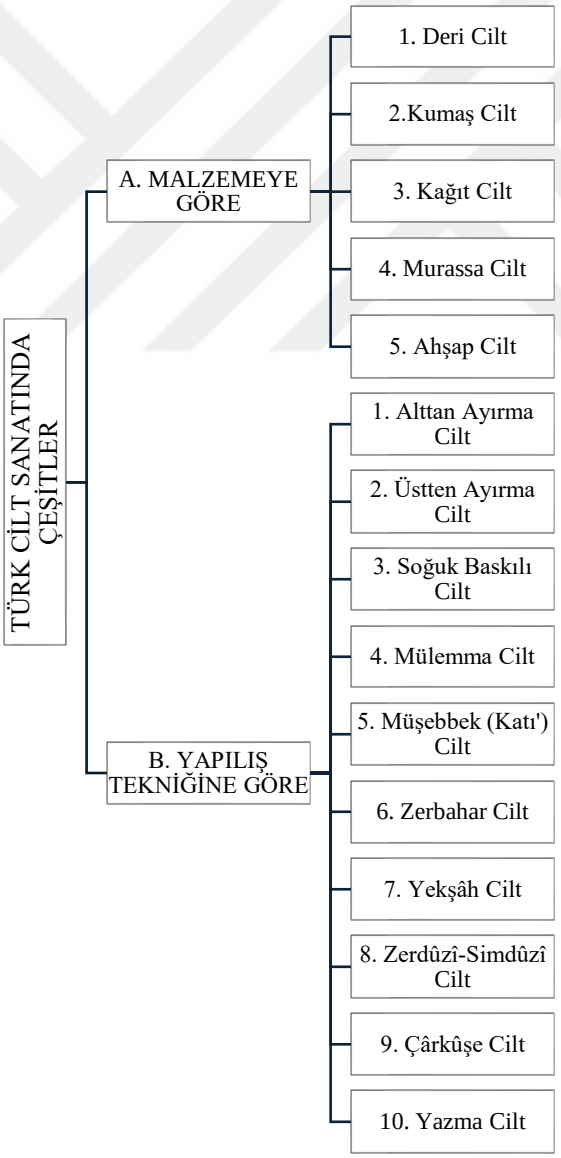

Tablo 1 Türk Cilt Çeşitleri

2.3. Katı' Sanatı ve Tarihçesi

Katı' kelimesi Arapça kesmek anlamına gelen kat (قطع) fiilinden gelmektedir. Bu sanatı icra edenlere katta' (قاطع) ve kâtı' (قطّاع) adı verilmektedir. Katı' sanatı, genellikle deri veya çeşitli yöntemlerle renklendirilen kağıtların üzerine bir desen veya motifin geçirilmesi, hassas özellikte kesici el aletleri yardımıyla desenin yerinden çıkarılarak başka bir deri veya kâğıt üzerine yapıştırılması suretiyle oluşturulan sanat dalına verilen isimdir. Kullanılan kâğıtlar genellikle aharlenmiş, mührelenmiş, ebru veya çeşitli yöntemlerle renklendirilmiş olarak kullanılmaktadır. (Çağman, Katı', 2002, s. 33-34)

Katı' sanatında oyulup yerinden çıkarılan parçaya "erkek oyma", oyulmuş olarak kalan parçaya ise "dişi oyma" adı verilmektedir. Katı' sanatı malzeme açısından kâğıt ve deri olmak üzere iki farklı mecrada sürdürülmektedir. Zaman zaman "kâğıt oyma" ifadesinin katı' kelimesinin yerine kullanılması sebebiyle bu ifadenin "deri oyma" işleri anlatmak için uygun olmadığı anlaşılmaktadır. Katı' sanatının İslam dünyasındaki eserlerinin büyük bir kısmı deri malzeme kullanılarak hazırlandığı söylenebilir. Bununla beraber kâğıt ve deri malzemelerinin beraber kullanıldığı eserler de mevcuttur. Bu sebeple katı' ismini üst başlık, "kâğıt oyma" ve "deri oyma" tabirlerini ise alt başlıklar olarak düşünmek daha yerinde olacaktır. (Açıkgözoğlu & Yurdakul, 2022)

Resim 1 Çin'in kuzeybatısındaki Dunhuang'daki 17 numaralı mağarada bulunan kâğıt oyma süslemeler.

Kaynak: Filiz Çağman Kat'ı Osmanlı Dünyasında Kâğıt Oyma Sanatı ve Sanatçıları

Londra, British Library, N.1919,0101,0.230.2

Kâğıt oymacılığının başlangıcı 2000 yıl kadar öncesine Uzakdoğu bölgesine dayanmaktadır. Çin ve Çin'in kuzeybatısındaki bölgelerde yapılan keşiflerde mağaralar ve mezar odalarında yapılan incelemelerde farklı renklerde kâğıttan kesilmiş çiçekler, kâğıt oymacılığının günümüze ulaşan en eski örnekleridir. Kâğıt oyma ve kâğıttan süsler yapma sanatı Çin'den Orta Asya'ya, İslam dünyasına ve Japonya'ya yayılmıştır. (Çağman, 2014, s. 16-17)

İlk olarak Uygurlara ait kitap kaplarında görülen deri oymalarla beraber katı' sanatı, kitap sanatlarında da görülmeye başlanmıştır. Bu durum katı' sanatının İslam dünyasına Orta Asya kanalıyla geçtiğini göstermektedir. İslam dünyasında katı'

sanatının ilk örneklerine XV. yüzyılda Timurlular ve Akkoyunlular döneminde rastlanmaktadır. XV. yüzyılın başından itibaren ise Osmanlılar 'da gelişme göstermiştir. Katı Sanatının Osmanlı Devleti'nde görülmesiyle beraber hızla gelişim göstermiş ve bu durum XX. yüzyılın başlarına özellikle saray nakkaşhanesi ve çevresinde gelişim göstererek kitap sanatları arasındaki yerini almıştır. (Çağman, Katı', 2002, s. 34-35)

Gelibolulu Mustafa Ali, hattatlar ve Kitap sanatçılarını anlattığı eseri Menakıb-ı Hünerveran'da kâğıt oymacılarından bahsederken İslam dünyasında ilk örneklerine İran ve çevresinde rastlanılan katı sanatının, bilinen ilk ve en önemli temsilcisinin Heratlı Abdullah Kaatı' olduğunu belirtir, yine eserin devamında Abdullah Kaatı dan sonraki temsilcisi olarak Abdullah Kaatı'nın oğlu ve aynı zamanda öğrencisi Şeyh Muhammed Dost Kaatı'dan bahsetmektedir. Sonrasında Şeyh Muhammed Dost'un öğrencileri Sengî Ali-i Bedahşî ve Muhammed Bakır'ın da katı' sanatında mahir sanatkârlar olduğu belirtilmiştir. (Âli, 2012, s. 145-146)

Katı' Sanatı Osmanlı Döneminde en parlak devrini XV. ve XVI. yüzyıllarda Kanuni Sultan Süleyman döneminde yaşamıştır. O dönemden günümüze ulaşan eserlerin çokluğu ve sanat değerlerinin oldukça yüksek olması, bu dönemin tekâmül etmiş bir sanat anlayışına sahip olduğunu göstermektedir. XVI. yüzyıl Katı' sanatının en önemli temsilcisi Efşancı Mehmed'dir. Dönemin diğer önemli ismi Mehmed b. Gazanfer, imzalı ve tarihli olarak bilinen en eski Osmanlı kâğıt oyma şiir mecmuasının sanatkarıdır. Abdulkerim Çelebi ve Benli Ali Çelebi de bu dönemin önemli sanatkarlarındandır. XVI. yüzyılın ikinci yarısında ise Bursalı Fahri döneme imzasını bırakmış bir sanatkardır. Bursalı Fahri, II. Selim, III. Murad, III. Mehmed ve I. Ahmed dönemlerinde eserler vermiştir. Mehmed Nakşî ve Gazneli Mahmud XVII. yüzyılın önemli isimleridir. III. Ahmed devrine gelindiğinde ise karşımıza genellikle talik yazıdan oyulan eserlerden oluşan yeni bir kâğıt oyma anlayışı dikkatleri çekmektedir. Mehmed Halazade genellikle talik yazan ve oyan bir sanatkâr olarak bu dönemde karşımıza çıkmaktadır. XVIII. yüzyılda Mevlevî Derviş Hasan Eyyubî önemli sanatkarlardandır. XIX. yüzyılda katı' sanatı neredeyse kaybolmaya yüz tutmuştur. XX. yüzyılda ise yeniden bu alanda talebe yetiştirilen ve eserler üretilen sanat dalı olarak varlığını devam ettirmiştir. (Çağman, Katı', 2002, s. 34-35) XX. Yüzyılda Sami Necmeddin, deri oymacılığını yeniden ihya etmesi ve sayılı da olsa bu alanda eserler üretmesiyle bu dönemin öne çıkan sanatkarlarındandır. (Derman, 2021)

Katı’ sanatı yalın kat oymalar, erkek-dişi oymalar, katlı oymalar, murakka oymalar ve dişi kalıp oymalar olmak üzere beş teknikten oluşmaktadır. Kâğıt oymacılığında önemli bir yere sahip olan hat oymalar da yalın kat oyma tekniğiyle uygulanmaktadır. Kitap ciltlerinde kullanılan deri oymalar ise genellikle erkek ve dişi olarak yalın kat oyma tekniğiyle uygulanmaktadır. (Morçay, 2014)

Kâğıt ve deri oymacılığında kullanılan aletlerin başında “nevregen” adı verilen bir keski aletinden söz edilmekte ve özellikle mücellitlerin bu aleti kullandıkları düşünülmektedir. Buna ilave olarak en yaygın kullanılan el aleti ise “mıkraz” adı verilen ince uçlu makaslardır. Daha ince oymacılık gerektiren yerlerde ince kalemtıraşların kullanıldığı da bilinmektedir. Kâğıt oymalarda beyaz kağıtlardan çok, renkli, aherlenmiş ve mührelenmiş kağıtlar kullanılmaktadır. Eski oymalarda ebru ile renklendirilmiş kağıtlar da görülmektedir. Kesilen oymaları yapıştırmak için genellikle nişasta ve su ile hazırlanan doğal yapıştırıcı özelliğine sahip muhallebiler kullanılmıştır. (Mesara, 1997, s. 51-52)

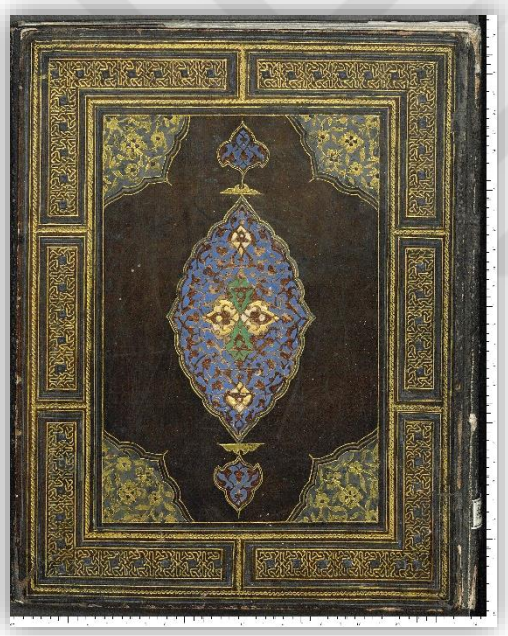

Resim 2 Kitab el-Furusiya adlı

Memluk eserinin deri oyma şemseli dış kabı, 778 (1376-77). TSMK A.2129

Kaynak: Filiz Çağman Kat’ı Osmanlı Dünyasında Kâğıt Oyma Sanatı ve Sanatçıları

2.4. Katı’ Sanatı Uygulama Alanları

Kitap Sanatı olarak tekâmül etmiş olan Katı’ Sanatı, yazma eserler, kitap ciltleri, etiketler, yazı çekmeceleri, murakka ve levhalarda karşımıza çıkmaktadır. Yazma eserlerin arasında tamamı katı’ tekniğiyle bezenmiş eserler mevcuttur. Özellikle kâğıt oyma olan talik yazı örneklerinde kalemle yazılmış kadar hassas eserler mevcuttur. Yazı oyma sayfaların haricinde çiçekli oymalar, geometrik motifli kâğıt oyma sayfalar, dişi oyma kalıpla tezyin edilmiş sayfalar, vazolar, bahçe ve tabiat tasvirleri de yazma eserlerde en çok görülen katı’ örnekleridir. Yazı çekmeceleri eskiden sanatkarların kullandıkları içlerine kamış kalem, makas, makta ve hokka gibi sair malzemelerin koyulduğu kapaklı mahfazalardır. Bu çekmeceler sedef, lake gibi süslemelerin yanında katı’ sanatıyla da bezenmiştir. XVII. ve XVIII. yüzyıllardan itibaren levha olarak çalışılmış eserler

karşımıza çıkmaktadır. XIX. yüzyılda genellikle resmi yazışmalarda kullanılan etiketlerde de katı' sanatıyla hazırlanmış örnekler görmek mümkündür. Yazı çekmecelerinin haricinde farklı diğer objelerde de katı' bezemeler karşımıza çıkmaktadır. Bunlara örnek olarak Topkapı Sarayı Hazinesinde kayıtlı olan (TSM, 2/4742) mimar arşınıdır. Topkapı Sarayı'nda bulunan bir diğer nadir örnek ise Sultan III. Ahmed Kütüphanesi'nde yer alan kâğıt oyma tezyinatlı bir dua feneridir.

Resim 4 III. Ahmed Kütüphanesi
Dua Tezyinatlı Fener

Fotoğraf: Elif Taşkın

Resim 3 III. Ahmed Kütüphanesi
Dua Tezyinatlı Feneri detayı

Fotoğraf: Elif Taşkın

Bu fener kütüphanenin ana kubbesinden aşağı doğru sarkıtılmış ve önemli tezyini unsurlara sahiptir. Fenerin iç kısmında bahçeyi andıran yeşil çimenler, onların üzerinde çiçekler ve çiçeklerin üzerinde ise çeşitli dualar yazmaktadır. (Açıkgözoğlu & Yurdakul, 2022, s. 64-79)

Resim 5 Dresden Residenzschloss Müzesi, Türckische Cammer Bölümünde sergilenen Su Kırbaları

Fotoğraf: Elif Taşkın

Şimdiye kadar herhangi bir yayında karşılaşmadığımız katı sanatıyla tezyin edilmiş bir diğer obje örneği ise deri oyma rûmî motiflerle tezyin edilmiş su kırbası olabileceği düşünülen katlanabilir objelerdir. Dresden Residenzschloss Müzesi, Türckische Cammer bölümünde sergilenen "su matarası" olarak kaydedilmiş objeler deri oymacılığının nadir örneklerindendir.

2.5. Kitap Cildinde Katı' Sanatı

Uzakdoğu kökenli olan kâğıt oymacılığı, parşömenin de benzer amaçlarla kullanılmasından dolayı deriye de uygulanmıştır. 8. ve 9. yüzyıllarda Uygurlara ait bir kitap kabında deri oymalarla karşılaşılmış ve deri oymacılığının İslam dünyasına kitap sanatlarıyla birlikte girdiği anlaşılmaktadır. İslam kitap sanatlarında deri oymacılığının bilinen en erken tarihli örnekleri XIV. yüzyılda İran'da İlhanlılar ve Mısır'da Memluklerde görülmektedir. İlhanlılar deri oymaları genellikle daha tok derilerden seçmiş ve kap içlerinde kullanmışken, Memlukler genellikle dış kaplarda deri oymalara yer vermiştir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde bulunan Memluk Dönemine ait üç cilt kabı (TSMK, A. 2471), (TSMK, A. 2129) ve (TSMK, A. 317) bu şekilde hazırlanan eserlere örnek verilebilir. (Çağman, 2014, s. 18-21)

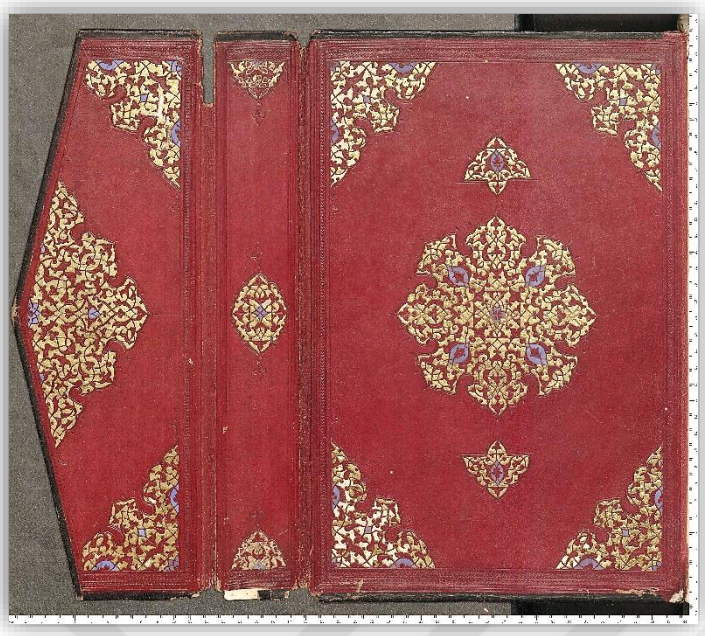

Resim 6 Süleymaniye YEK, ŞM-28 Kap İçi Katı' Tezyinatı

XVI. yüzyıla baktığımızda Karakoyunlu ve Akkoyunlu Türkmen dönemlerinde hazırlanmış eserlerde kâğıt gibi inceltilmiş deriler ön plana çıkmaktadır. XVI. yüzyılın sonlarına geldiğimizde İran deri oymacılığının kâğıt oymacılığıyla beraber kitap kaplarına uygulandığı görülmektedir. Bu iki tekniğin beraber kullanımı Osmanlı ve Safevîlerde uzun yıllarca devam etmiştir. (Çağman, 2014) Osmanlılarda kitap ciltlerinde kullanılan katı' tekniğinin "müşebbek" olarak isimlendirildiğini görmekteyiz. Müşebbek, tıraşlanmış ince derilerin dantel gibi oyularak genellikle ciltlerin kap içlerinde farklı bir deri veya kâğıt üzerine yapıştırılmasıyla oluşturulan tekniğe denilmektedir. Fatih Sultan Mehmed döneminde kitap ve cilt sanatları önemli gelişmeler kaydetmiştir. Bu dönemde değerli el yazması eserlerin klasik tarzda hazırlanan ciltlerinin büyük bir kısmında kap içleri eşsiz güzellikte, hatayî ve rûmî motiflerle tezyin edilmiş, deri oyma şemse ve köşebentlerden oluşmaktadır. Kitap cildinde katı sanatı uygulamaları XVI. ve XVII. yüzyıllarda da gelişim göstererek devam etmiş ve tezyini bakımdan zengin eserler meydana getirilmiştir.

Türk ve İran ciltlerinin katı tezyinatları incelendiğinde birtakım farklılıklar görmek mümkündür. İran üslubunda yapılan katı tezyinat daha ince motiflerle hazırlanıp, birden fazla rengin bir arada kullanıldığı zeminlere yapıştırılmıştır. Osmanlı ciltlerine baktığımızda ise genel olarak iri motiflerden oyulan derilerin şemse ve köşebentlerde

kullanıldığını, zemin renginin genelde tek renk nadiren de iki renkten oluştuğu görülmektedir.

2.6. Süleymaniye Kütüphanesi Tarihçesi

Geleneksel Osmanlı mimarisinin zirve eserlerinden birisi olan Süleymaniye Camii ve Külliyesi, Kanuni Sultan Süleyman'ın isteğiyle onun adına Mimar Sinan tarafından inşa edilmiştir. Süleymaniye Külliyesi sadece göz alıcı cami mimarisiyle öne çıkan bir yapı değil, toplumu pek çok açıdan kuşatan bir vakıf eseridir. 1550-1557 yılları arasında inşa edilen külliye içerisinde farklı kademelerde (evvel, sâni, sâlis ve râbi) medreseler, dârülhadis, tıp medresesi, şifahane, dârulkurra, sıbyan mektebi, imaret, han, hamam, türbeler ve dükkanlar yer almaktadır. (Mülayim, 2010, s. 114-115)

Türk-İslam medeniyetinde kütüphane geleneği camilerle beraber kurulmuş, kitaplar ve kitap sanatları ise Kuran-ı Kerim'in ilme ve kitaba verdiği önemin etkisiyle gelişim göstermiştir. Kuran-ı Kerim'in daha iyi anlaşılması amacıyla tefsir, fıkıh, hadis, kelam gibi konularda pek çok eserler meydana getirilmiş, meydana getirilen bu eserler öncelikle mescid ve camilerde muhafaza edilmiş, böylece camilerin içerisinde ilk kütüphaneler kurulmuştur. Süleymaniye Külliyesi içerisinde müstakil bir yapı olarak kütüphane inşa edilmemiştir. Külliyenin inşası tamamlandığında vakfiyede kitap tedarik edilmeye başlandıkça bir hâfız-ı kütüb ve kâtib-i kütüb tayin edilmesi belirtilmiştir. Külliyenin açılmasından bir müddet sonra buraya saray kütüphanesinden bazı kitapların gönderilmeye başlandığı ve böylece kütüphanenin ilk temellerinin atıldığı bilinmektedir. (Kaya, 2010, s. 121)

Camiye vakfedilen kitapların sayısı zamanla artınca I. Mahmud devrinde Sadrazam Köse Mustafa Bâhir Paşa zamanında (1751-52) cami içerisinde sağ taraf revak altı demir parmaklıklarla çevrilerek bir kütüphane oluşturulmuştur. Zamanla kütüphane artık mekân ihtiyacını karşılamayınca kütüphanedeki eserler ve daha öncesinde çeşitli kütüphanelerden Medresetu'l-mütehasısîne götürülen eserler 1918 yılında Süleymaniye Külliyesi ikinci medresesine nakledilmesiyle Süleymaniye Umumi Kütüphanesi kurulmuştur. Kütüphanelerin 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla birlikte Maarif Vekâleti 'ne bağlanmasıyla cami, medrese ve tekkelerdeki kütüphanelerden bazıları Süleymaniye Kütüphanesi'ne, diğerleri ise kendilerine yakın olan bölgelere Eyüp'te Hüsrev Paşa, Çarşamba'da Murad Molla, Lâleli'de Râgıb Paşa ve Üsküdar'da Hacı Selim Ağa kütüphanelerine nakledilmiştir. Bu kütüphanelerde

çeşitli sebeplerle ihtiyaçları karşılayamaz ve işlev göremez hale gelince buradaki eserler de Süleymaniye Külliyesi ikinci medresesine getirilmiştir. 1927 yılında Süleymaniye Külliyesi birinci medrese de kütüphane olarak kullanılma açılmıştır. (Kaya, 2010, s. 122)

Resim 7 Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi

Kaynak: TDV İslam Ansiklopedisi

Süleymaniye Kütüphanesi günümüzde, Türk-İslam kültürünün en kıymetli kaynaklarından olan kadim yazma eserleri bünyesinde bulunduran, yerli ve yabancı araştırmacılara önemli hizmetler veren bir kuruluş haline gelmiştir. Kütüphanede Fâtih, Hamidiye, Sultan Ahmed, I. Mahmud tarafından kurulan Ayasofya ve Lâleli gibi padişah kütüphanelerinin de bulunduğu yüz kırk sekiz koleksiyon mevcuttur. Bu koleksiyonlarda cilt, tezhip, katı' ve ebru gibi geleneksel sanatlarımızın en nadide örneklerini görmek mümkündür. Bu eserler içerisinde tarihi eski, dünyada başka nüshası olmayan ve padişahlara atfedilmiş çok kıymetli yazma eserler de bulunmaktadır. Kütüphaneye bağış veya satın alma yoluyla gelen eserlerin işlemlerinin yapılmasının ardından bunlar "yazma bağışlar", "basma bağışlar" ve "yabancı diller" bölümlerine kaydedilmektedir. Günümüzde Süleymaniye Kütüphanesi, içerisinde sultanlara ait eserlerin de olduğu 148 koleksiyona ve 89.423'ü yazma, 68.922'si matbu ve diğer muhtelif eserlerle birlikte toplam 173.983 esere sahiptir. (https://suleymaniye.yek.gov.tr/, 2024)

2.7. Şehzade Mehmed Koleksiyonu

Şehzade Mehmed, Kanuni Sultan Süleyman ve eşi Hürrem Sultan'ın ilk çocuğu olarak 1521'de dünyaya gelmiştir. Sarayda aldığı eğitimler sonrasında babası Kanuni Sultan Süleyman'la Korfu seferine, daha sonra da kardeşi Selim'le beraber Budin seferlerine katılmıştır. Bu seferlerde elde ettiği muvaffakiyetler sonrasında Kanuni Sultan Süleyman, Şehzade Mehmed'i Manisa Sancağına tayin etmiştir. Şehzade Mehmed, Manisa sancağına tayin edildikten bir müddet sonra hastalanmış ve hastalığından kısa bir süre sonra 7 Kasım 1543'te Manisa'da vefat etmiştir. (Sağır, 2016, s. 921-922)

Kanuni Sultan Süleyman oğlu Şehzade Mehmed'in vefat haberini derin üzüntüyle karşılamış, oğlunun adına bir türbe ve etrafına bir külliye yapılması için Mimar Sinan'a emir vermiştir. Temelleri 1544 yılında atılan Şehzade Külliyesi'nde ilk olarak Şehzade Mehmed türbesi tamamlanmış, cami ise 1548 yılında ibadete açılmıştır. Şehzade Külliyesi medrese, imaret, sıbyan mektebi, tabhaneler ve ahırdan müteşekkil kervansaraydan oluşmaktadır. (Orman, 2010, s. 483)

Şehzade Mehmed Külliyesi kurulurken Kanuni Sultan Süleyman tarafından bir de vakıf tesis edilmiştir. Kanuni bu vakfı şehzadesi adına tesis ettirmiştir. Vakfı kurarken Şehzade Mehmed adına medrese içerisinde bir kütüphane de vakfettiği, vakıf belgelerinde yazmaktadır. (Cumbur, s. 139-140) Şehzade Mehmed vakfiyelerinin asıl nüshası, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 1392 numaraya kayıtlı mıklepli, şemseli ve ciltli bir defter içerisindedir. (Sağır, 2016, s. 923)

Resim 8 Şehzade Külliyesi

Kaynak: TDV İslam Ansiklopedisi

Vakfiye belgelerine göre, Şehzade Mehmed Kütüphanesi'ne hadis, usul, füru', kelam, me'ani, lügat, nücum, sarf ve mantık ilim dallarında yüz yirmi dört cilt kitap vakfedilmiş olduğu, sonraki belgelerde de bu kitapların cami içerisindeki kitaplıkta muhafaza edildiği anlaşılmaktadır. Hâfız- kütüblük vazifesi ve kütüphane memurluğu medrese müderrislerine bırakılmıştır. Müderrisin azledilmesi durumunda yerine gelecek olan yeni müderrise eserlerin sayılarak teslim edilmesi, yeni müderrisin göreve başlaması gecikirse kitapların sorumluluğunun mütevelliye verilmesi yazılmış, kitapların zarar görmesi durumunda da sorumlularına beddua edilmiştir. (Sağır, 2016, s. 926)

7 Mart 1804 tarihli belgeye göre, hafız-ı kütüb İsmail Efendi'nin vefatıyla kütüphane âtıl duruma gelmiştir. Mütevellinin durumu Darüssaâde Nazırlığı'na bildirmesi üzerine görevliler kütüphaneye gelerek kitapların sayımlarını yapmışlardır. Sayımda kitaplar üç şekilde tasnif edilmiş, "Şehzade Mehmed" mühürlüler doksan bir, Şehzade Camii Muvakkidi Hüsam b. Şükrullah'ın vakfı mühürlüler yirmi dört, ayrıca onun oğlunun mührüyle mühürlü bir kitap ve mühürsüz on dokuz kitap tasnif edilmiştir. Sayım neticesinde kitapların sayısı toplam yüz otuz beş olarak tespit edilmiştir. Vakfiye ile kıyaslandığında Kanuni'nin vakfettiği yüz yirmi dört cilt kitaptan otuz üç tanesinin kaybolduğu anlaşılmaktadır. (Sağır, 2016, s. 927)

Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi resmi internet sitesinde yer alan verilere göre günümüzde Şehzade Mehmed Koleksiyonunda 109'u yazma, 12'si matbu olmak üzere toplam 121 eserin olduğu, bu eserlerin 1927 tarihinde Şehzade Camii'nden Süleymaniye Kütüphanesine geldiği belirtilmektedir. (https://suleymaniye.yek.gov.tr/, 2024)

3. KATALOG

Tez çalışmamız kapsamında Şehzade Mehmed Koleksiyonunda 13 yazma eserde katı' tezyinat bulunduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen eserlerin sekizinde tarih belirtildiği, beş eserde ise tarih bilgisi bulunmadığı görülmüştür. Bu eserler katalogda en erken tarihli eserden başlanarak önce tarih belirtilenler, sonrasında ise tarih belirtilmeyen eserler envanter numarası küçük olandan başlanarak sıralanmıştır.

Resim 9 Sırasıyla SK- Şehzade Mehmed 14, 16, 28, 40, 55, 58, 66, 67, 68, 78, 86, 101, 107 Kap İçi ve Kap Dışı

Katalog No: 1

Demirbaş No: 00016

Eserin Adı: Mesâbîhu's-Sünne

Müellifi: Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mes'ûd b. Muhammed el-Ferrâ' el-Begavî

Müstensihi: -

Konusu: Hadis

Dili: Arapça

Tarihi: H. 856 / M. 1452/1453

Yazı Çeşidi: Nesih

Ölçüleri: 26,8 cm x 18,3 cm

Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Eserin sağ kap, sol kap ve mıklep tezyinatları birbirinden farklıdır. Cildinde bordo deri kullanılan eserin sağ kabında rûmî ve hatayî motiflerden oluşan çeşitli el aletleriyle yapılan beyzî şemse, köşebent ve salbekler soğuk bırakılmış olup, etrafını çevreleyen geometrik geçmelerden oluşan bir bordür kullanılmıştır. Sol kapta ise hatayî motiflerle tezyin edilmiş beyzî formda şemse ve salbek, geometrik geçmelerle tezyin edilmiş köşebentler ve etrafını çevreleyen geometrik bir bordür bulunmaktadır.

Kap içi katı' tezyinatında; zemininde maviyle renklendirilmiş yekpare bordo deri ortasında beyzî formda katı' tekniğiyle oyulmuş, ¼ simetride rûmî şemseler bulunmaktadır. Sağ kap ve sol kap şemselerinde kullanılan desenler birbirinden farklı olarak uygulanmıştır. Şemseleri zeminle sınırlandıran dendanlar soğuk bırakılmış ve soğuk bırakılan ince tığlarla süslenmiştir. Sağ kap, sol kap ve mıklebin çevresinde S formunda ince zencerek bulunmaktadır. Sertab kısmı birbiriyle aynı ölçülerde beş kareye ayrılmış ve merkezlerinde 8 dilimli çiçek motifi kullanılmıştır. Her bir karenin arasında S şeklinde zencerek uygulanmıştır. Mıklep şemsesi ise ½ simetride rûmî motiflerle tezyin edilmiştir.

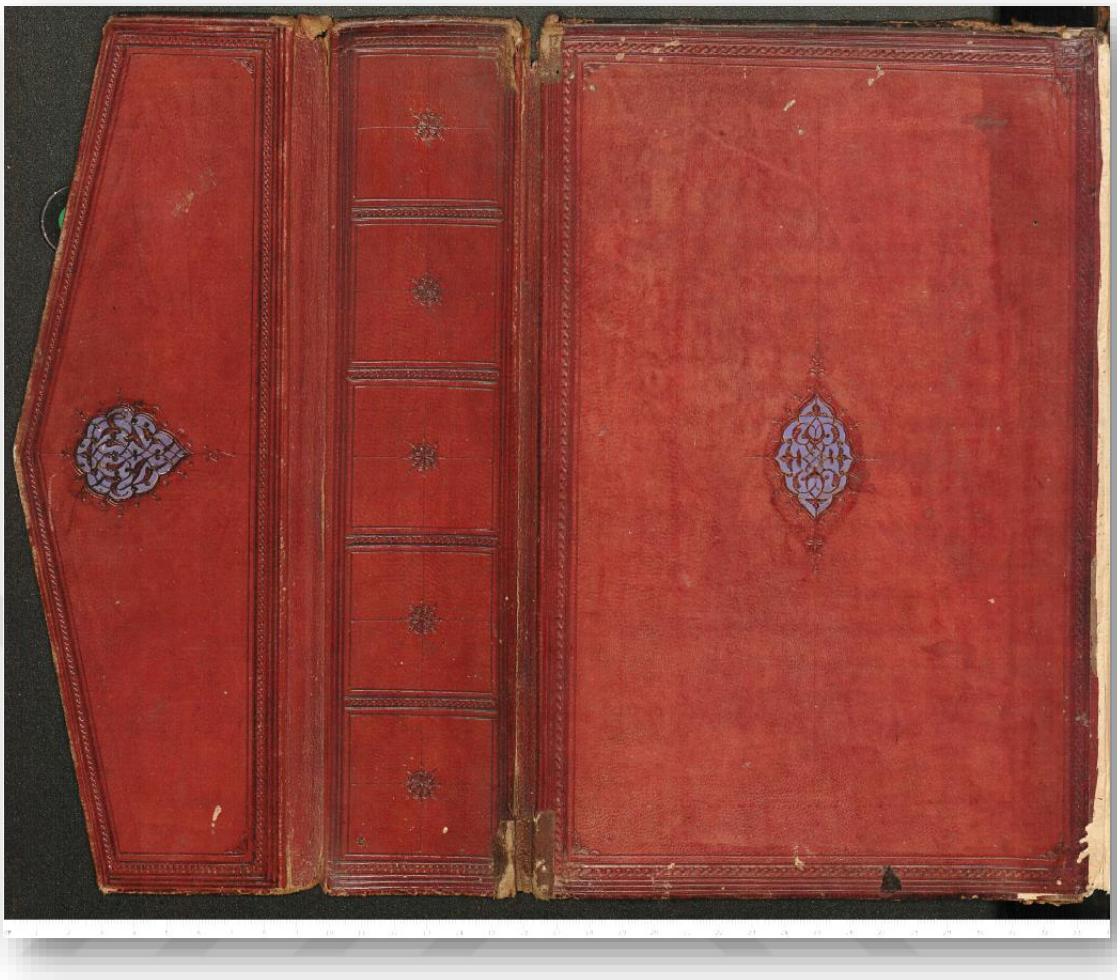

Resim 10 SK- Şehzade Mehmed 16 Sol Kap İçi ve Mıklep

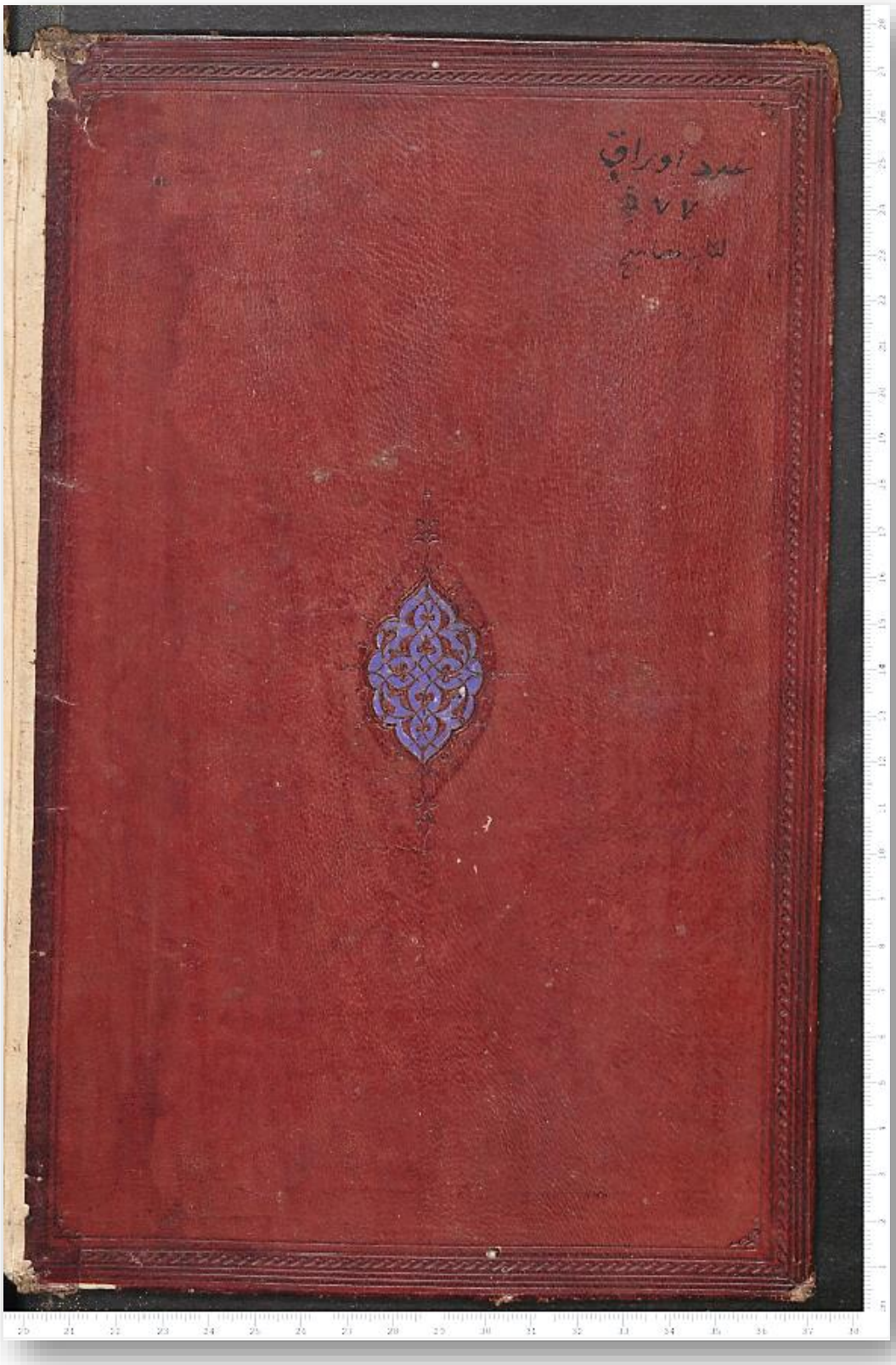

Resim 11 SK- Şehzade Mehmed 16 Sağ Kap İçi

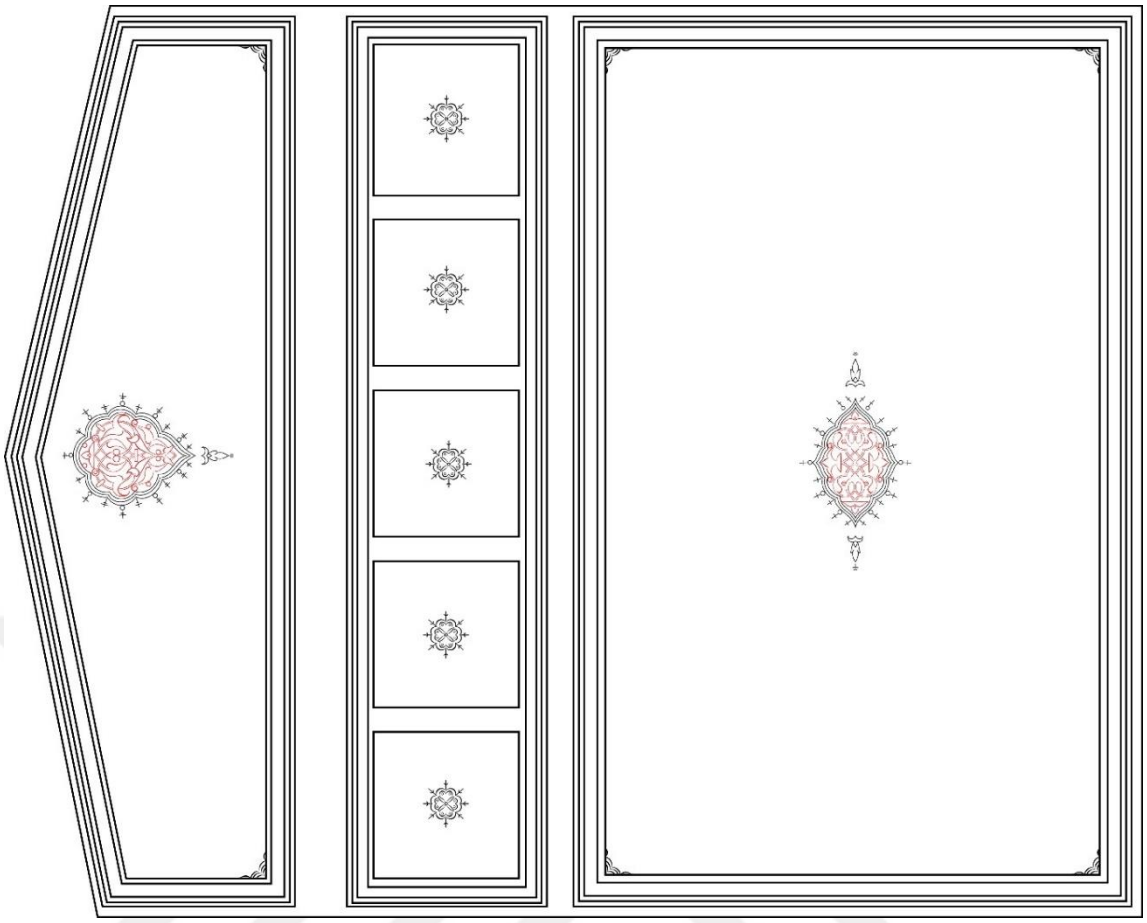

Çizim 1 SK- Şehzade Mehmed 16 Sol Kap ve Mıklep Çizimi

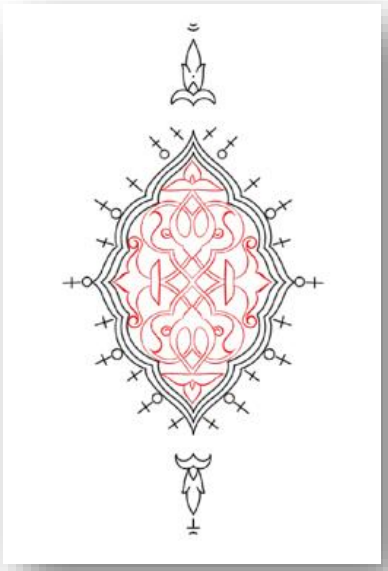

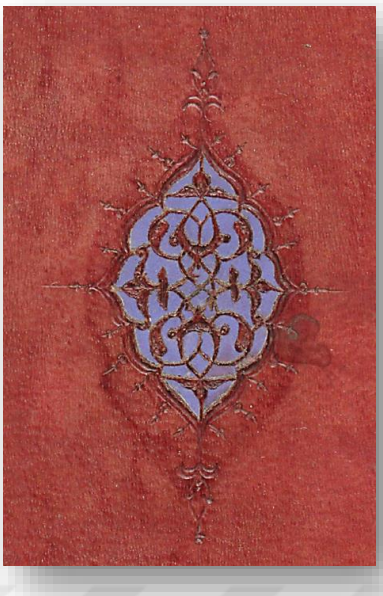

Çizim 2 SK- Şehzade Mehmed 16 Sol Kap İçi Şemsesi Çizimi

Resim 12 SK- Şehzade Mehmed 16 Sol Kap İçi Şemsesi

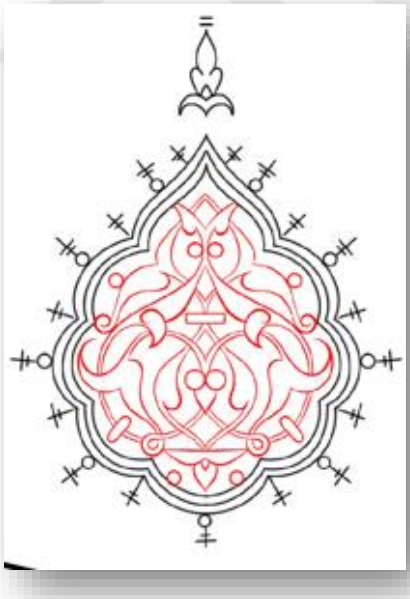

Resim 13 SK- Şehzade Mehmed 16 Mıklep Şemsesi

Çizim 3 SK- Şehzade Mehmed 16 Mıklep Şemsesi Çizimi

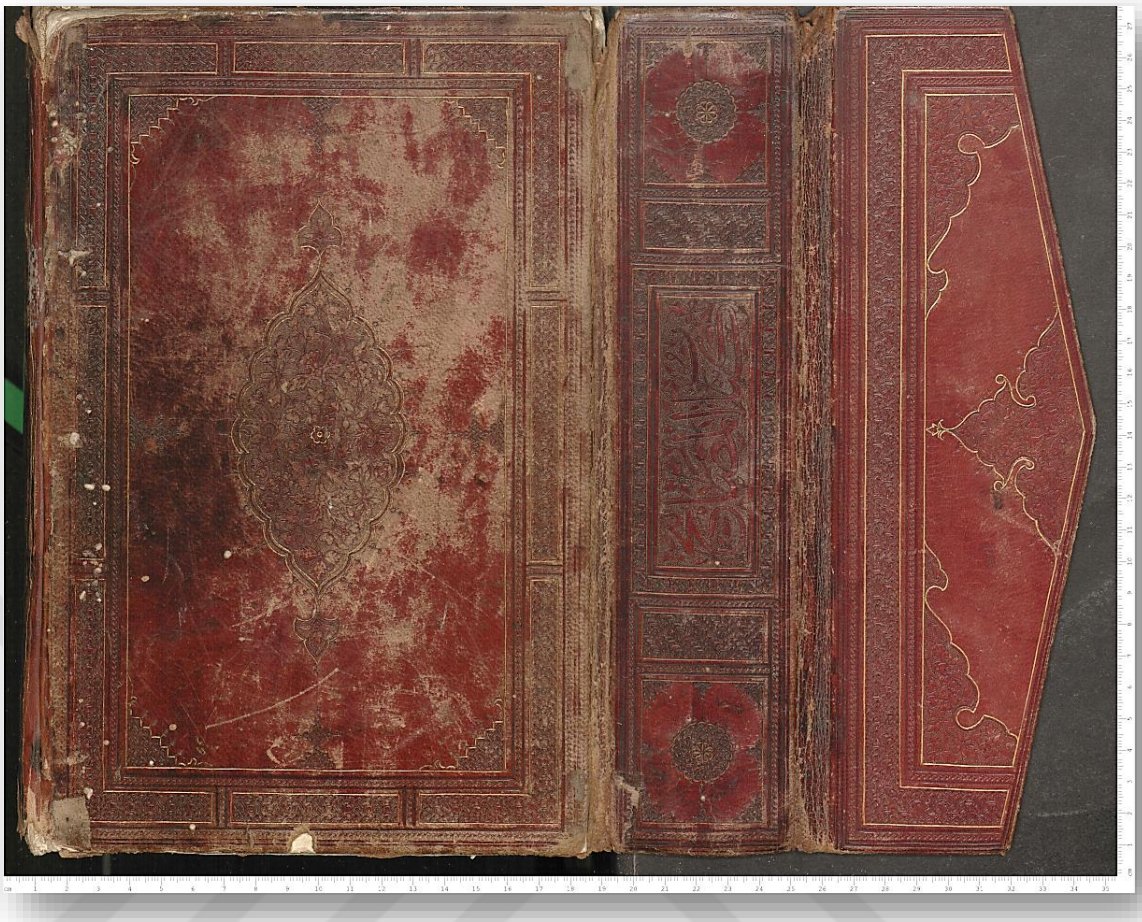

Resim 14 SK- Şehzade Mehmed 16 Sol Kap ve Mıklep

Katalog No: 2

Demirbaş No: 00068

Eserin Adı: Şerḥu'l-İşârât (Ḥallü müşkilâti'l-İşârât)

Müellifi: Ebû Ca'fer Nasîrüddîn Muhammed b. Muhammed b. el-Hasen et-Tûsî

Müstensihi: -

Konusu: Felsefe

Dili: Arapça

Tarihi: H. 870 / M. 1465-1466

Yazı Çeşidi: Talik

Ölçüleri: 32,8 cm x 23,1 cm

Eserin cildi, kap içi tezyinat ve tezhipli sayfaları incelendiğinde Fatih Dönemi özelliklerini yansıttığı görüldüğü ve Baba Nakkaş üslubunu taşıdığını söylenebilir.

Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Sağ kap, sol kap ve mıklep üslup birliği içerisindedir. Eserin kahverengi deri üzerine çeşitli el aletleriyle şekil verilerek yapılan soğuk bırakılan şemse, salbek ve köşebentlerden oluşmaktadır. Cildin merkezinde yer alan şemseler beyzî formda hatayî ve rûmî motiflerle tezyin edilmiştir. Şemseyi sınırlandıran dendanların kesişim noktalarında kalpli geçmeler bulunmaktadır. Cildin dört kenarını çevreleyen S formunda ince bir zencerek bulunmaktadır. Sertab kısmının ortasında kitâbe bulunmaktadır. Kitabenin alt ve üst kısmındaki alanlar ters simetri formunda hatayî motiflerle tezyin edilmiştir. Mıklep şemsesi uca doğru sivrilen hafif dairevî formda olup hatayî ve rûmî motiflerle tezyin edilmiştir.

Eserin kap içi katı' tezyinatında; bordo renkli deri üzerine zemininde altınla renklendirilmiş kâğıt bulunan yekpare katı' tekniğiyle yapılmış şemse ve mıklep şemsesi görülmektedir. Şemse beyzî formda olup ¼ simetride rûmî motiflerle tezyin edilmiştir. Şemsenin etrafında ince tığlar bulunmaktadır. Köşebentler geometrik geçmelerden oluşmakta ve dendanlarla sınırlandırılmıştır. Eserin dört kenarını çevreleyen S formunda ince bir zencerek bulunmaktadır. Sertabın iç kısmı iki bölüme

ayrılmış olup alt ve üst sınırında tek sıra ortada ise çift sıra S formda zencerek bulunmaktadır.

Mıklep şemsesi hafif dairevî formda olup uca doğru sivrilmektedir. ½ simetride rûmî motiflerle tezyin edilmiş yekpare katı' tekniğiyle uygulanmıştır. Mıklep köşebentlerinde de geometrik geçmeler kullanılmış olup, dendanlarla sınırlandırılmıştır. Mıklebin üç kenarını çevreleyen S formunda ince zencerek bulunmaktadır.

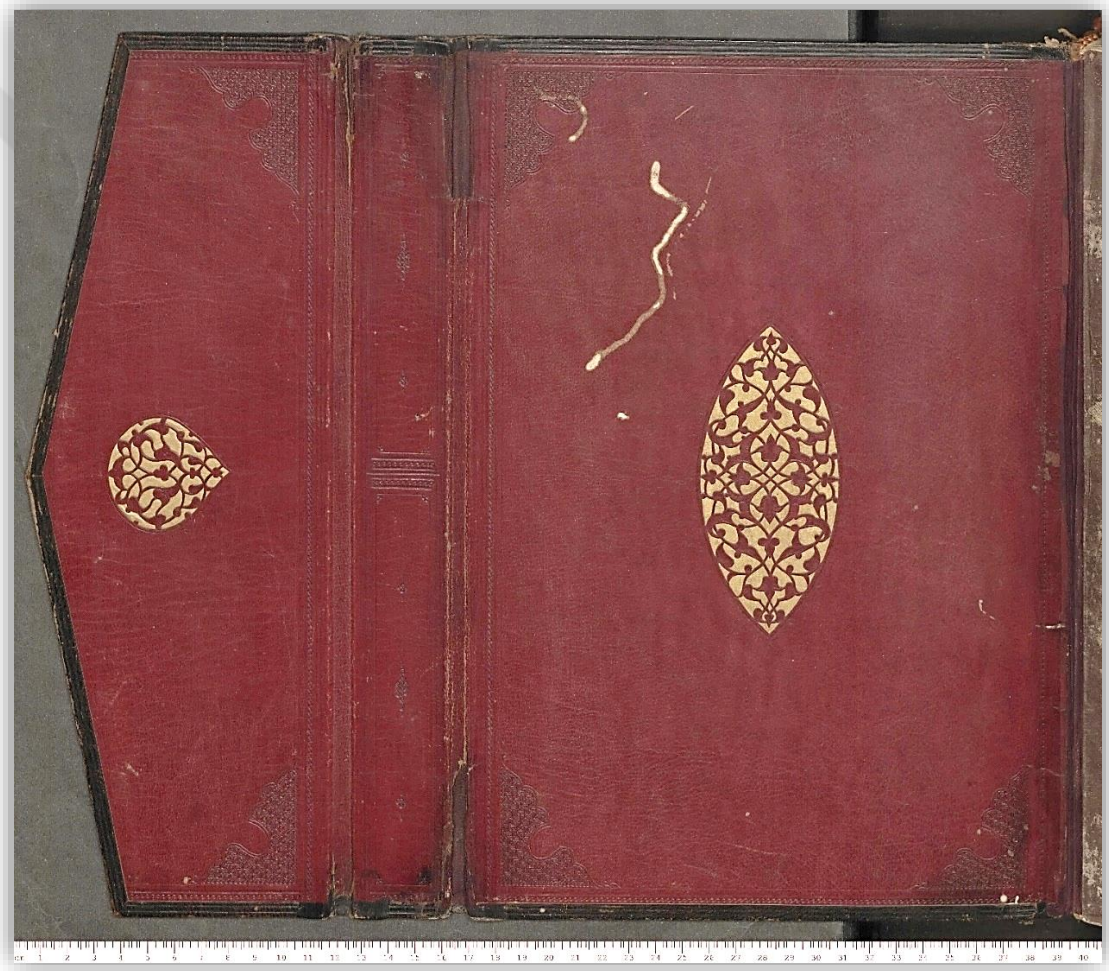

Resim 15 SK- Şehzade Mehmed 68 Sol Kap ve Mıklep İçi

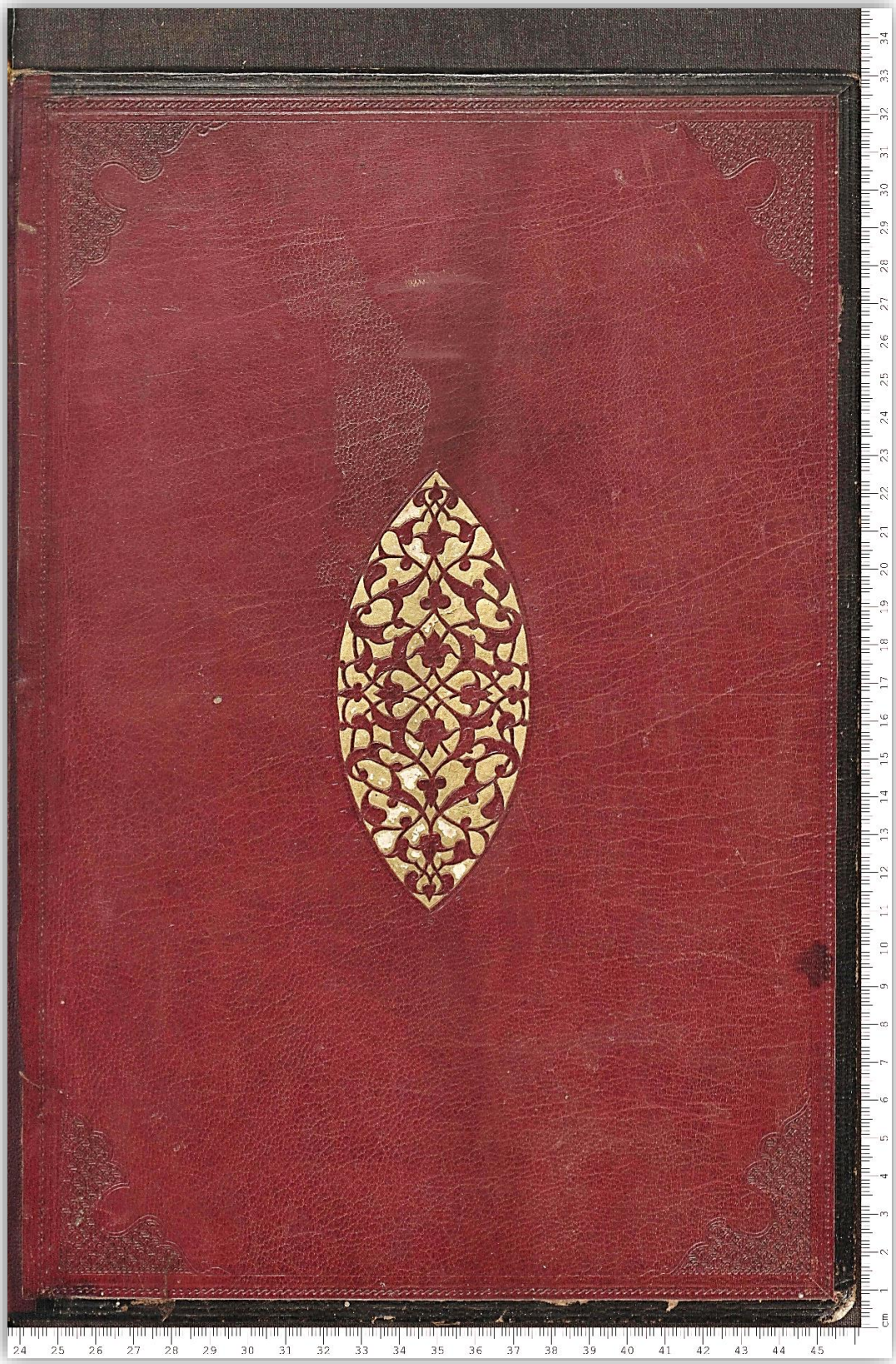

Resim 16 SK- Şehzade Mehmed 68 Sap Kap İçi

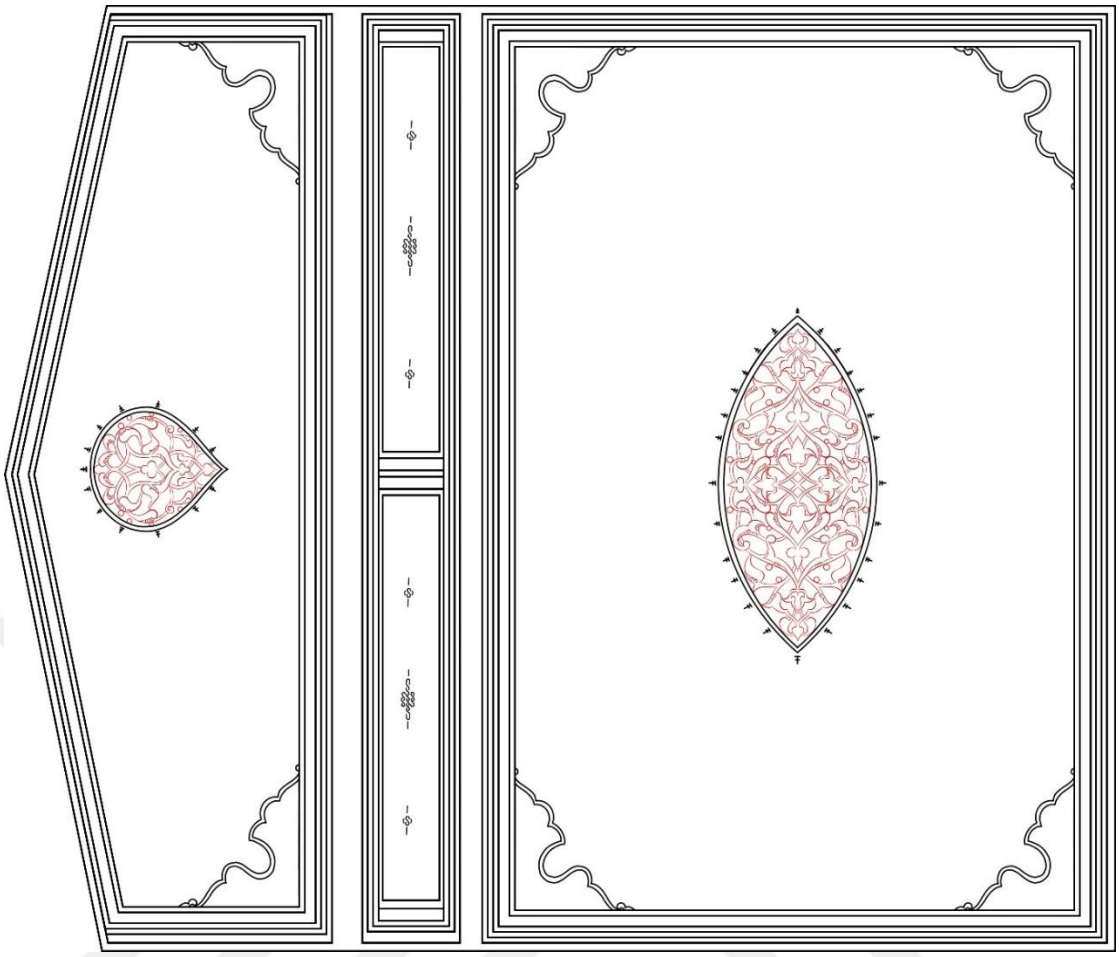

Çizim 4 SK- Şehzade Mehmed 68 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi

Resim 17 SK- Şehzade Mehmed 68 Sağ Kap İçi Şemsesi

Çizim 5 SK- Şehzade Mehmed 68 Sol Kap İçi Şemse Çizimi

Resim 18 SK- Şehzade Mehmed 68 Sol Kap İçi Şemsesi

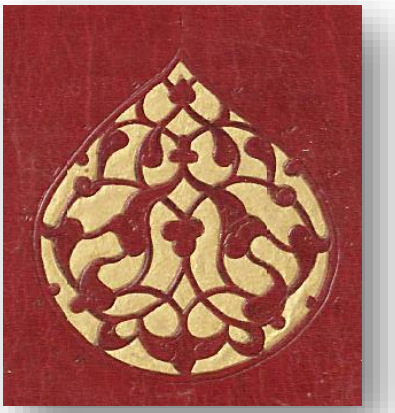

Resim 19 SK- Şehzade Mehmed 68 Mıklep Şemsesi

Çizim 6 SK- Şehzade Mehmed 68 Mıklep Şemsesi Çizimi

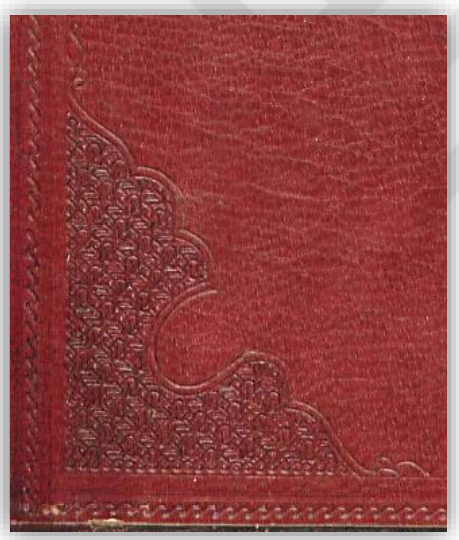

Resim 20 SK- Şehzade Mehmed 68 Sol Kap İçi Köşebendi

Resim 21 SK- Şehzade Mehmed 68 Sağ Kap İçi Köşebendi

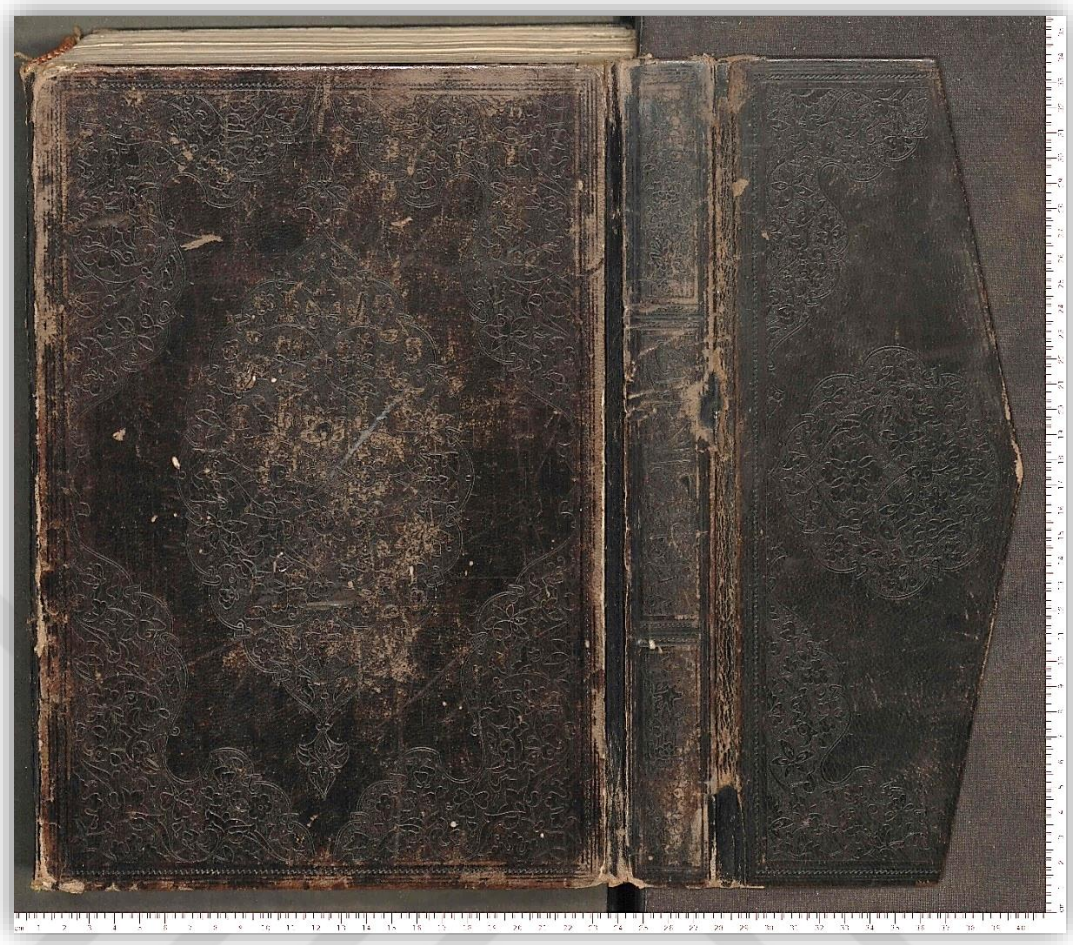

Resim 22 SK- Şehzade Mehmed 68 Sol Kap ve Mıklebi

Katalog No: 3

Demirbaş No: 00055

Eserin Adı: Ḥâşiye ʿalâ Teşyîdi'l-ḳavâʿid fî şerḥi Tecrîdi'l-ʿaḳāʿid

Müellifi: Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Alî es-Seyyid eş-Şerîf el-Cürcânî el-Hanefî

Müstensihi: -

Konusu: Kelam

Dili: Arapça

Tarihi: H. 871 / M. 1466/1467

Yazı Çeşidi: Talik

Ölçüleri: 22,1 cm x 13 cm

Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Cilt, acı kahverengi deri üzerine soğuk bırakılan şemse, köşebent, salbek ve mıklep şemsesinden oluşmaktadır. Şemse hatayî ve rûmî motifler kullanılarak tasarlanmıştır. Rûmîlerin oluşturduğu kapalı formların zemini altınla renklendirilmiştir. Şemseyi sınırlandıran dendanlar altınla renklendirilmiş olup uçlarında ince tığlar vardır. Salbek ve köşebentler hatayî motiflerle tezyin edilmiştir. Şemse, salbek, köşebent ve mıklep şemsesinin zeminine nokta demiriyle iz bırakılmıştır. Mıklepte kullanılan köşebent ve şemse bu alan için özel olarak tasarlanmıştır. Mıklep yüzeyinin tamamı helezonik formda tasarlanan rûmîlerle tezyin edilmiştir. Mıklep şemsesi ve köşebentleri rûmî motiflerle süslenmiş olup uçlarına salbekler eklenmiştir. Cildi çevreleyen iki sıra zencerek vardır. Sertab kısmında ise ince altın cetvellerle beş eşit parçaya bölünerek zarif desenlerle tezyin edilmiştir.

Eserin kap içi katı' tezyinatında, bordo deri üzerine kahverengi deri kullanılarak hazırlanmış katı' şemseler bulunmaktadır. Şemselerin parlaklığı lake tekniğinin de kullanıldığını göstermektedir. Şemse beyzi ve ¼ simetride tasarlanmıştır. Şemsenin orta kısmında rûmî motifler kullanılarak ince bir cetvelle ayrılan kısım hatayî motiflerle tezyin edilmiştir. Şemsenin zemininde açık pembe ve krem tonlarında kâğıt kullanılmıştır. Rumilerin kapalı formlarının zemini altınla boyanmış kağıtla diğer

alanlardan ayrılmıştır. Şemsenin çevresinde S formunda zencerek bulunmaktadır. Zencereğin dışında ise iz bırakan aletlerle yapılmış dendanlar bulunmaktadır. Köşebentlerde ince dendan ve tığların altınla renklendirilmesinden oluşturulmuştur. Eseri çevreleyen üç ince cetvel ve S formunda zencerek bulunmaktadır. Sertab kısmı ise ince cetvellerle iki eşit parçaya bölünmüş ve ortasında zarif desenler bulunmaktadır. Mıklep şemsesinde ise rûmî motiflerle tezyin edilmiş beyzî formda bordo deriden katı' tekniğiyle yapılmış yarım bir şemse bulunmaktadır. Şemsenin içindeki kapalı formların zeminleri altınla renklendirilmiştir. Yine mıklep şemsesinde de lake tekniğinin de uygulandığı görülmektedir.

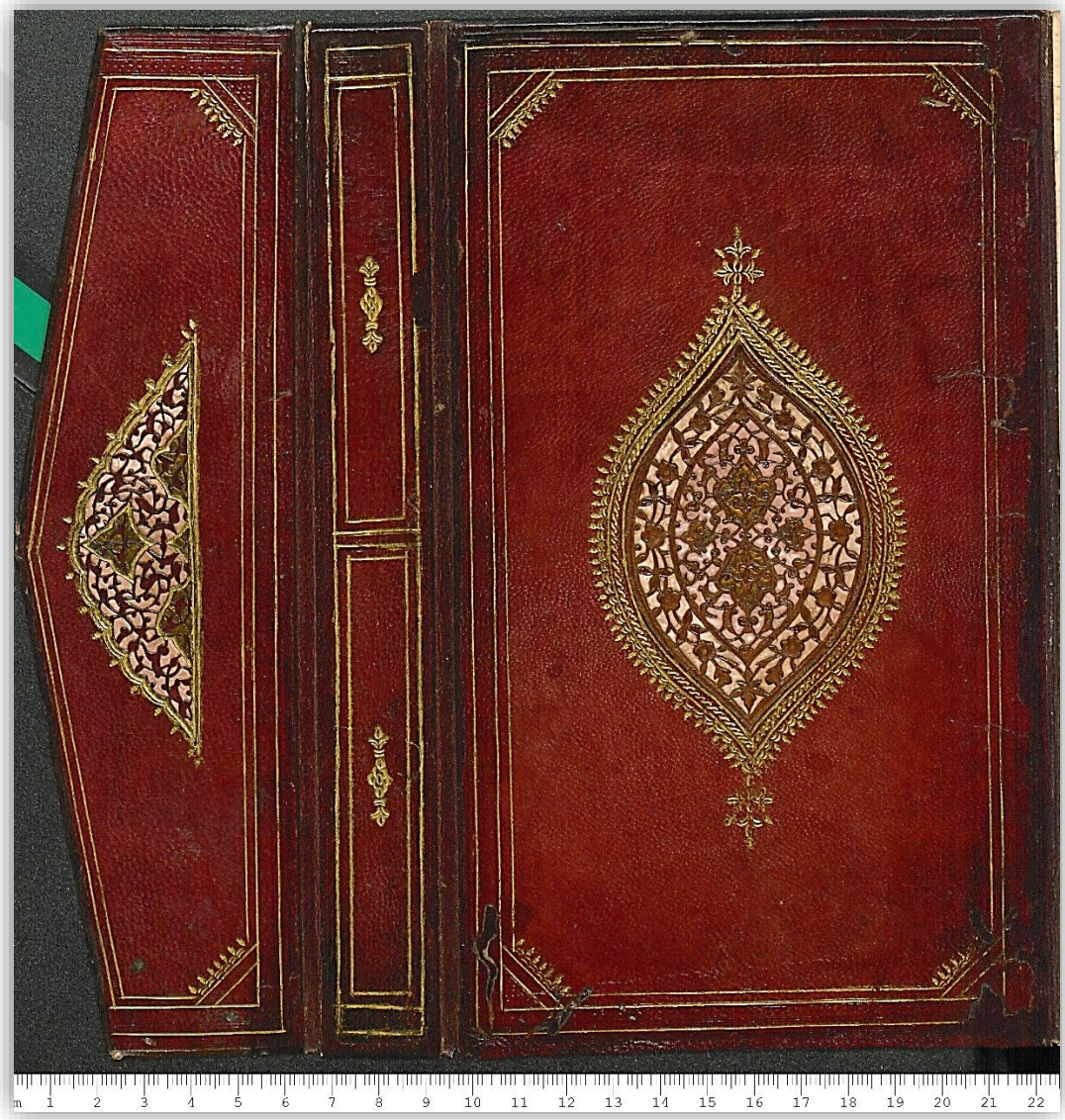

Resim 23 SK- Şehzade Mehmed 55 Sol Kap İçi ve Mıklep

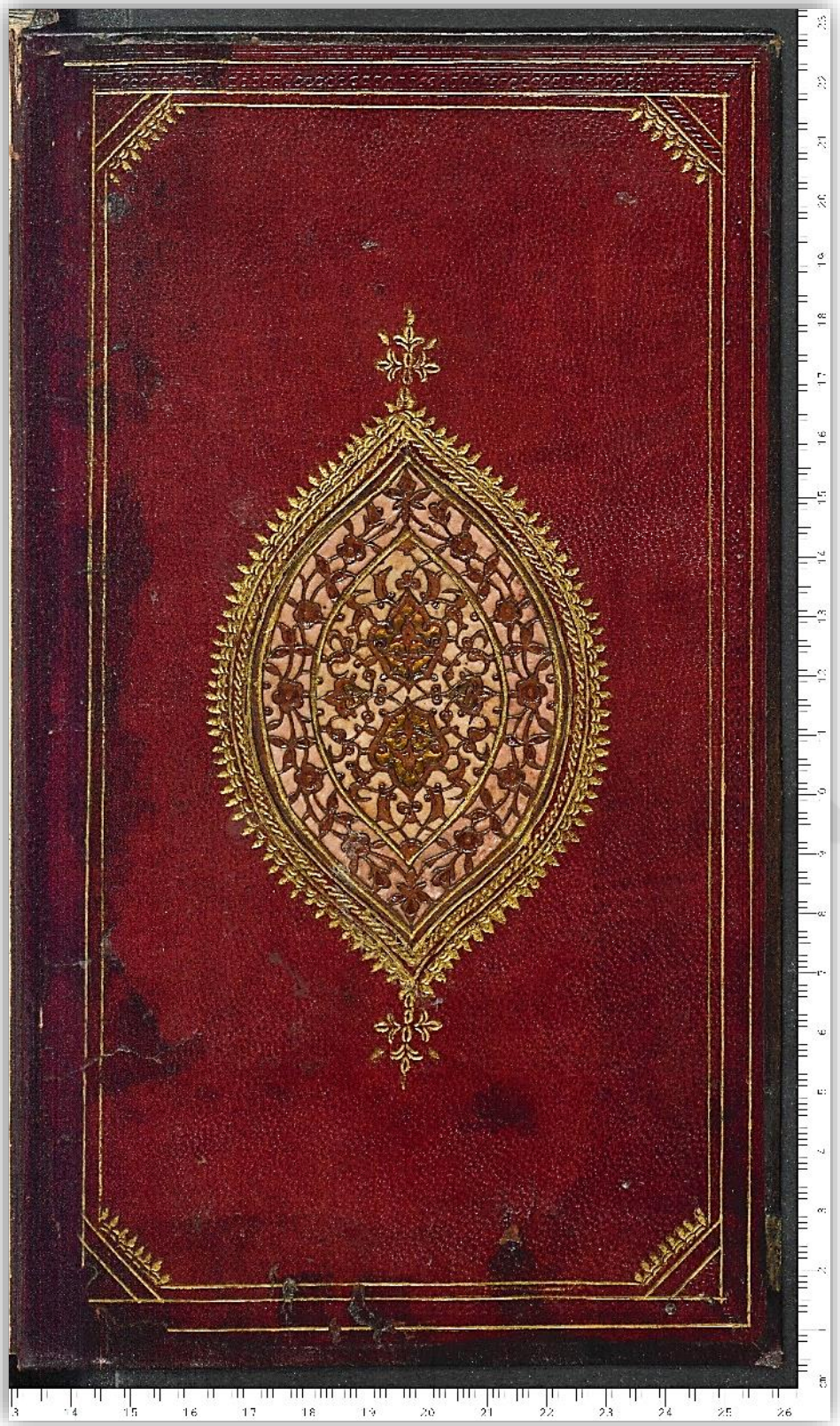

Resim 24 SK- Şehzade Mehmed 55 Sağ Kap İçi

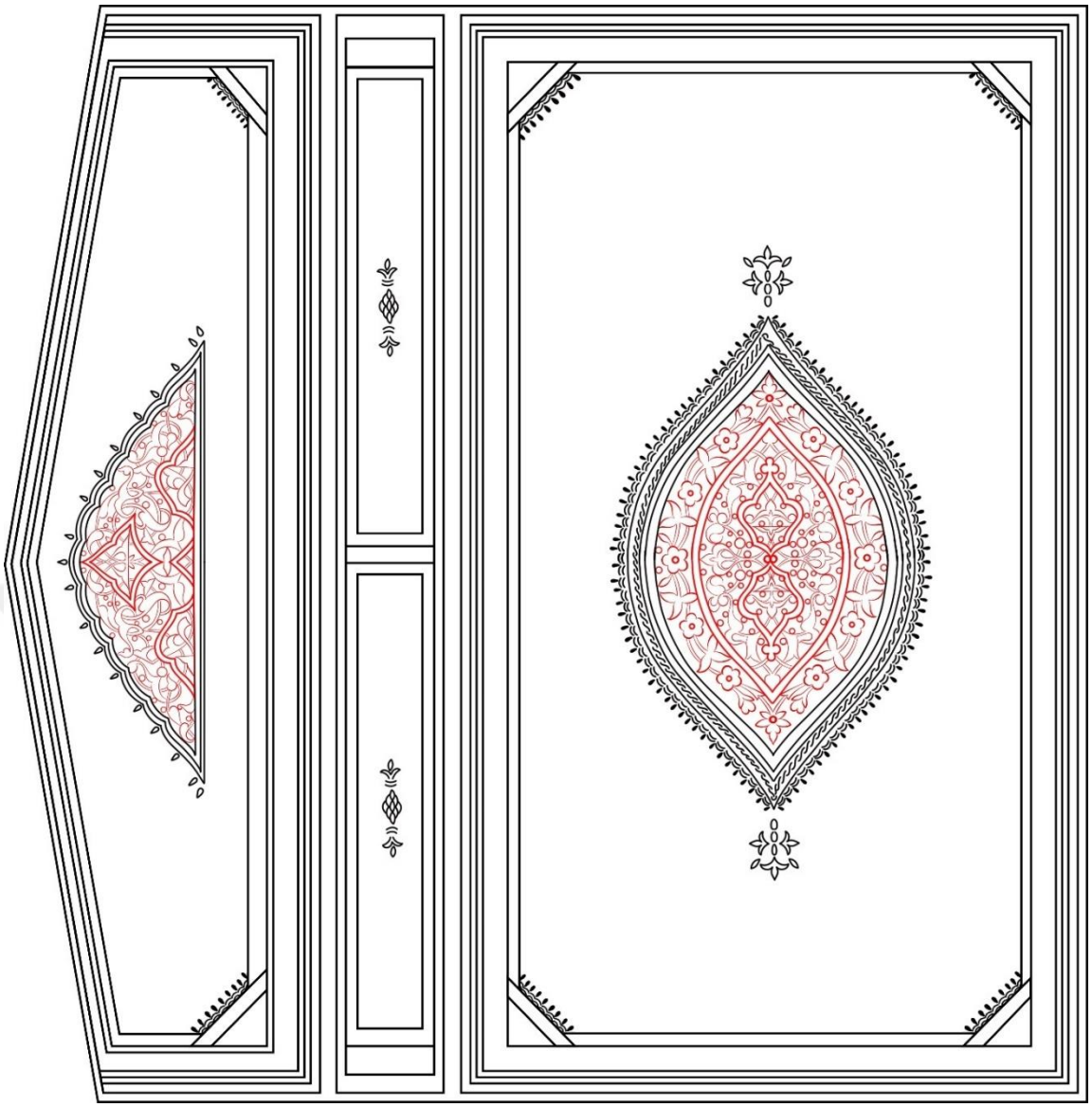

Çizim 7 SK- Şehzade Mehmed 55 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi

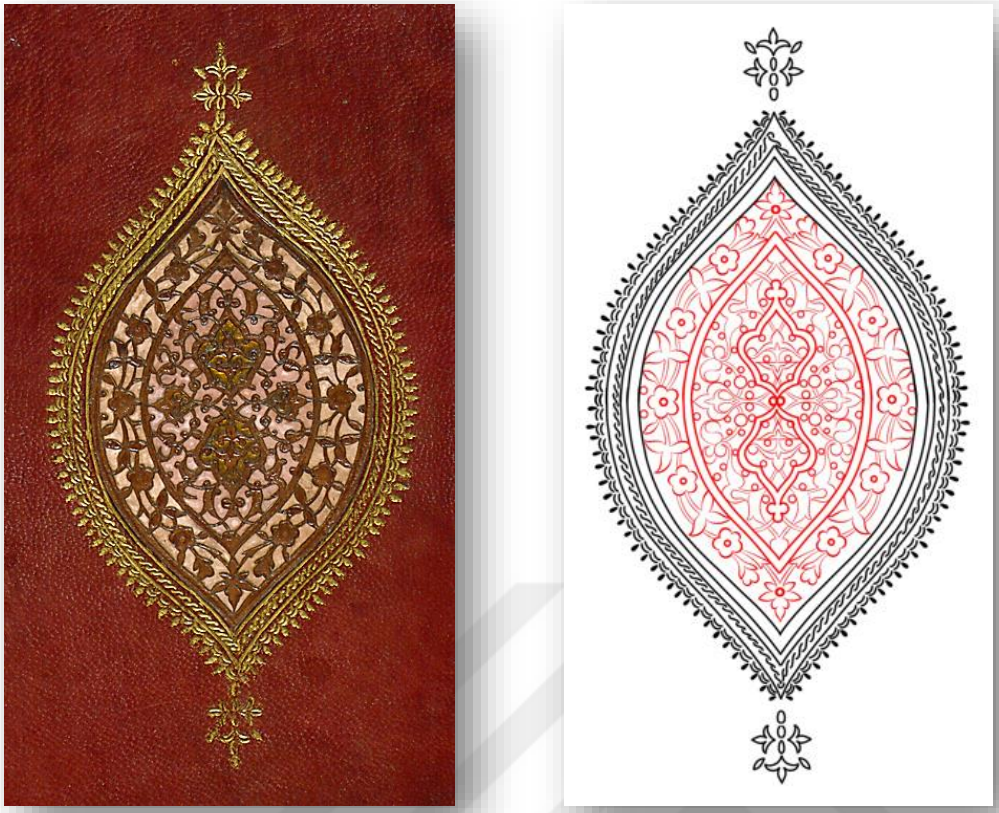

Resim 25 SK- Şehzade Mehmed 55 Sol Kap İçi Şemsesi

Çizim 8 SK- Şehzade Mehmed 55 Sol Kap İçi Şemse Çizimi

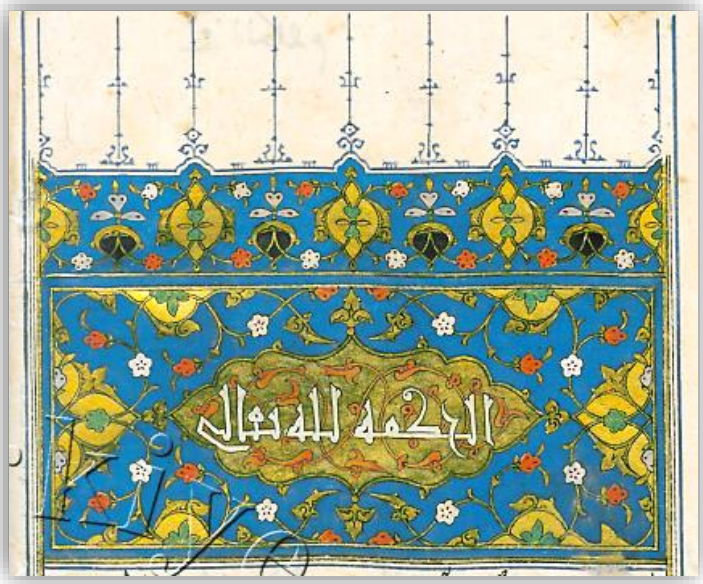

Resim 26 SK- Şehzade Mehmed 55 Unvan Tezhibi

Çizim 9 SK- Şehzade Mehmed 55 Kap İçi Mıklep Şemsesi Çizimi

Resim 27 SK- Şehzade Mehmed 55 Kap İçi Mıklep Şemsesi

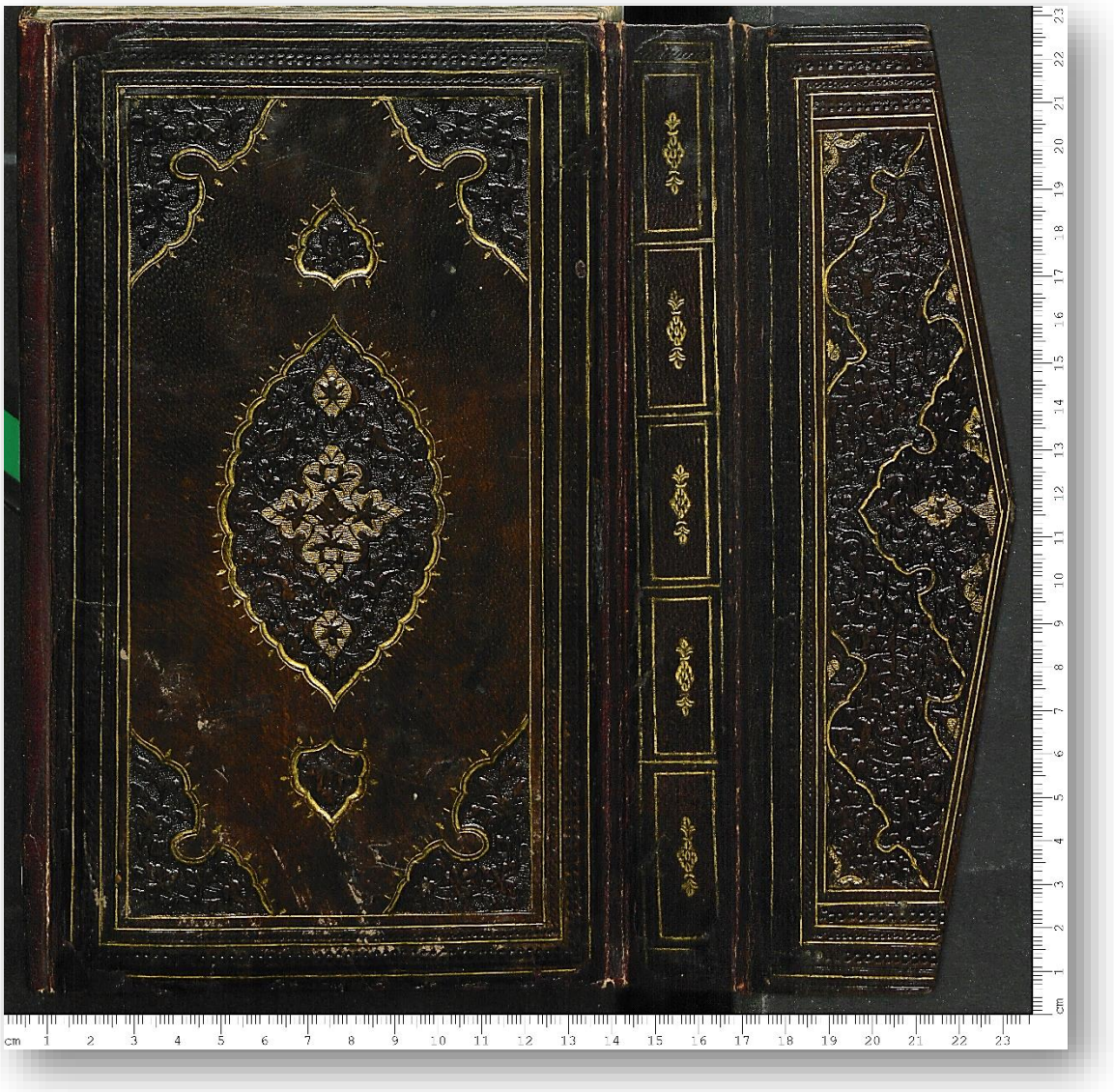

Resim 28 SK- Şehzade Mehmed 55 Sol Kap ve Mıklep

Katalog No: 4

Demirbaş No: 00067

Eserin Adı: Şerhu'l-İşarat İbn Sina

Müellifi: et-Tusi, Ebu Ca'fer Nasırüddin Muhammed b. Hasan

Müstensihi: -

Konusu: İslam Felsefesi

Dili: Arapça

Tarihi: H. 872 / M. 1467-1468

Yazı Çeşidi: Talik

Ölçüleri: 25,2 cm x 15,5 cm

Eserin cildi, zahriye sayfası ve bölüm başı tezhipleri incelendiğinde Fatih Dönemi özelliklerini yansıttığı ve Baba Nakkaş üslubunun özelliklerini taşıdığı düşünülmektedir.

Eserin cildi sağ ve sol kaptan oluşmakta olup mıklebi bulunmamaktadır. Sağ ve sol kap üslup birliği içindedir. Kahverengi derinin kullanıldığı ciltte; beyzî formda olan şemse ve köşebentler hatayî motiflerle, salbekler rûmi motiflerle tezyin edilerek soğuk bırakılmıştır. Şemse ve köşebentler kalpli geçmelerin olduğu dendanlarla sınırlandırılmıştır. Eseri çevreleyen S formunda ince bir zencerek bulunmaktadır. Eserin alt ve üst kenarında hatayî grubu motiflerle tezyin edilmiş tek iplik kompozisyonla yer alan birer şerit bulunmaktadır.

Eserin kap içi katı' tezyinatında, kızıl kahve deri üzerinde zemininde altınla renklendirilmiş kâğıt kullanılan katı' tekniğiyle tezyin edilmiş şemse ve köşebentler bulunmaktadır. Beyzî formdaki şemse ¼ simetride rûmi motiflerle tezyin edilmiştir. Şemsenin iki ucunda ½ simetride soğuk bırakılmış rûmi salbekler görülmektedir. Salbeklerin merkezinde oyma detaylar görülmektedir. Şemseyi çevreleyen dendanların uçlarında ince tığlar bulunmaktadır. Rumi motiflerle tezyin edilen köşebentlerin de uzun kenar uçlarında rûmi tepelik formunda soğuk bırakılmış motifler bulunmaktadır. Kap içini çevreleyen S formunda ince bir zencerek

bulunmaktadır. Yan kâğıdı olarak zeminde pembe tonlarda şal üzerinde yeşil öbekler bulunan bir ebru kullanılmıştır.

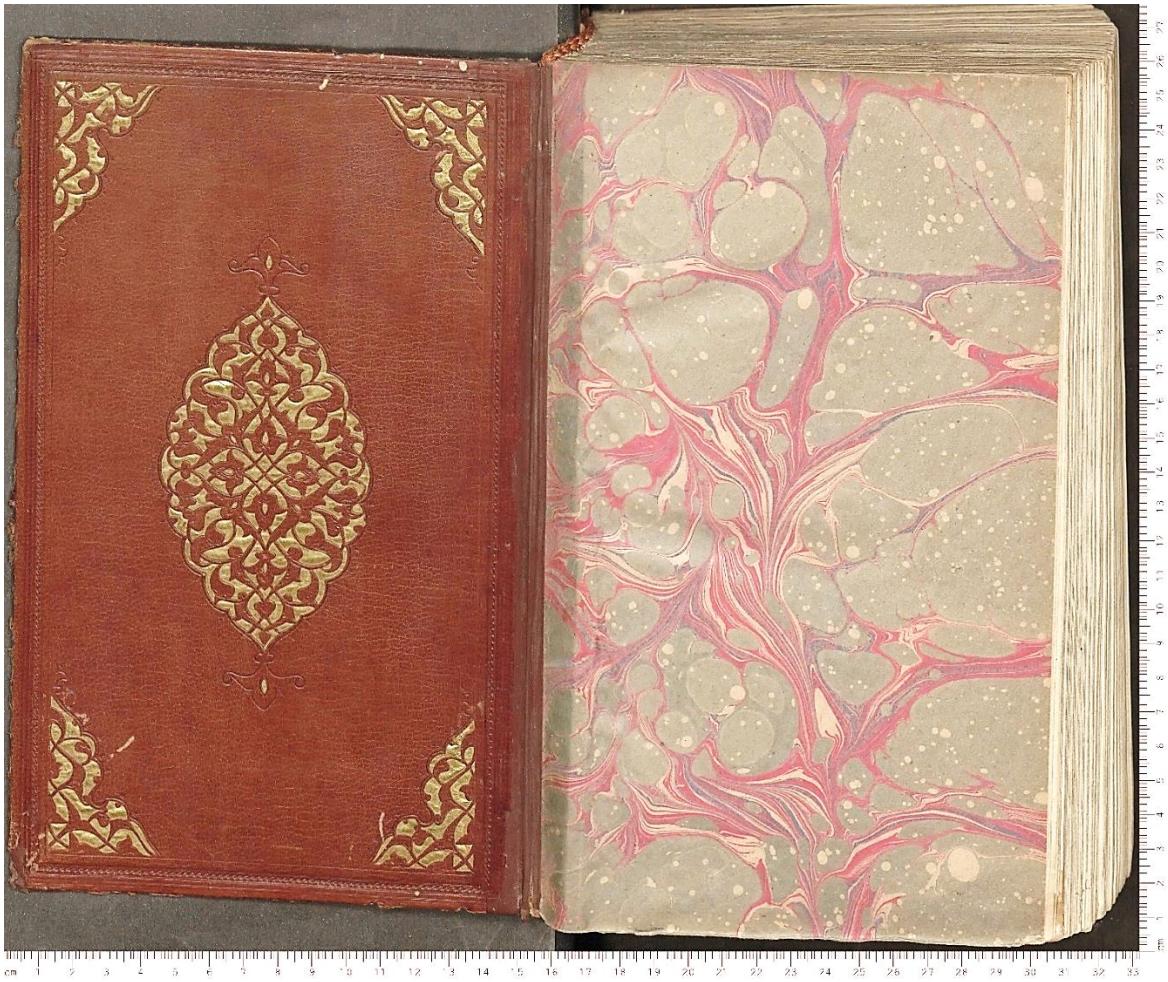

Resim 29 SK- Şehzade Mehmed 67 Sol Kap İçi

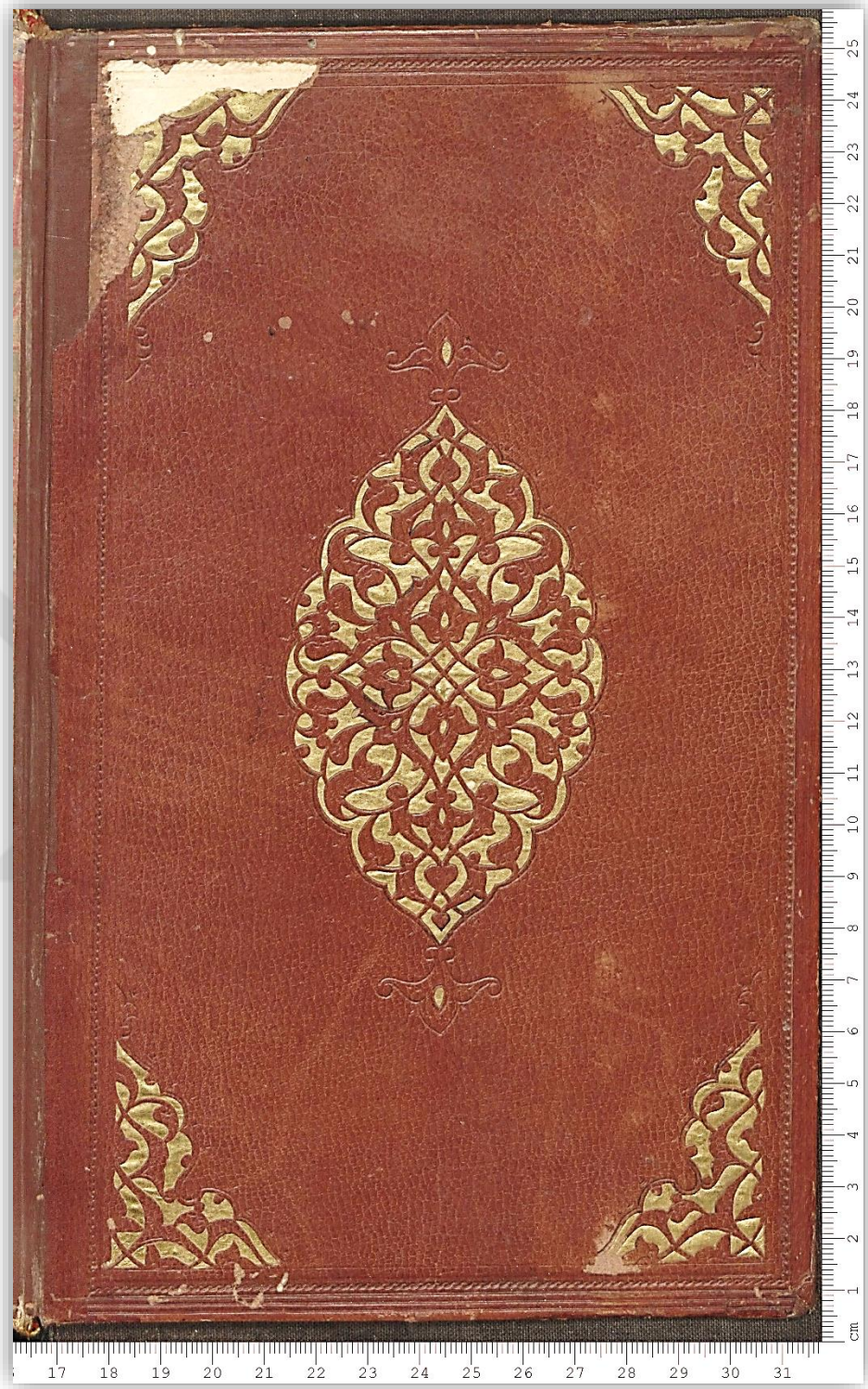

Resim 30 SK- Şehzade Mehmed 67 Sağ Kap İçi

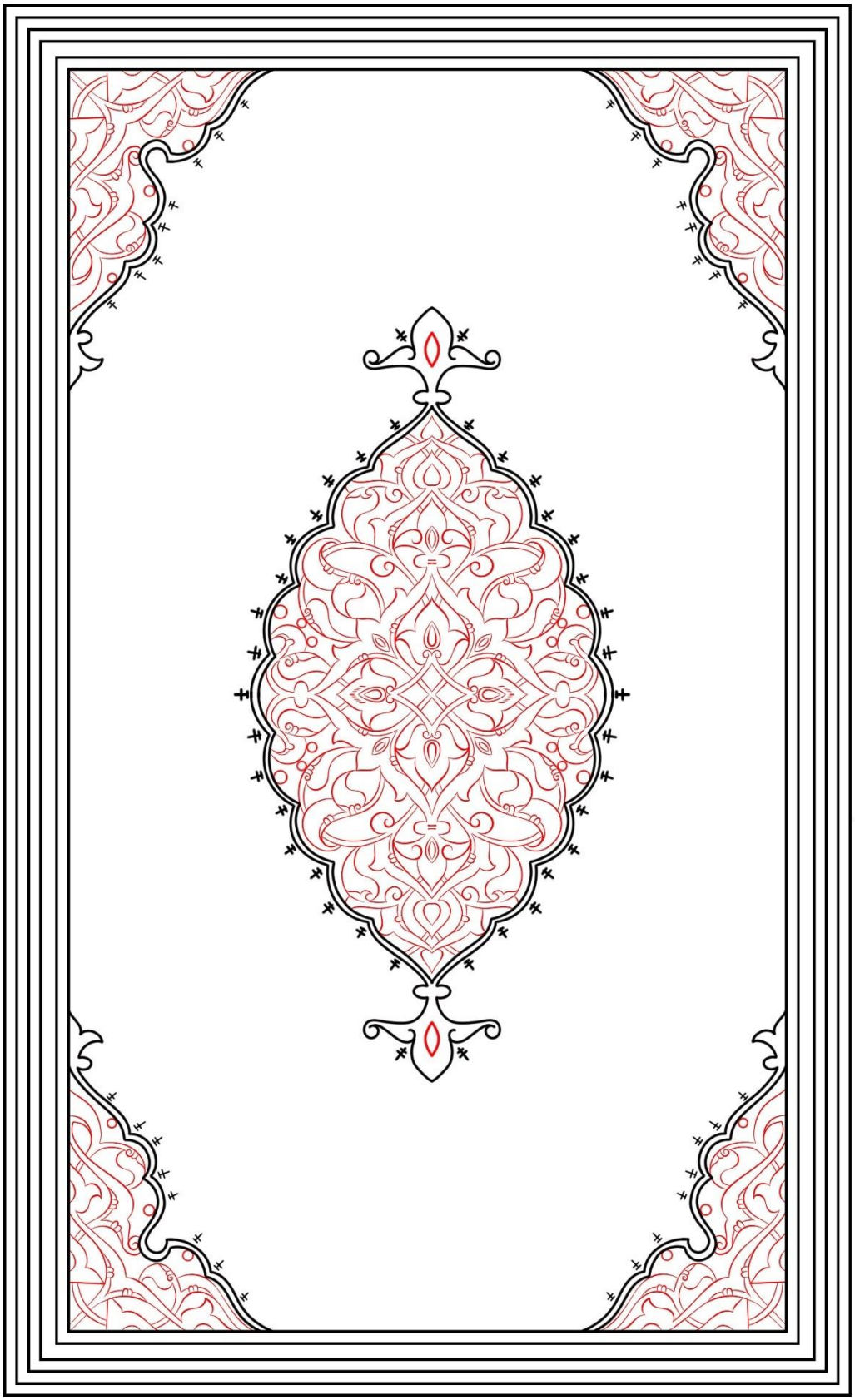

Çizim 10 SK- Şehzade Mehmed 67 Sol Kap İçi Çizimi

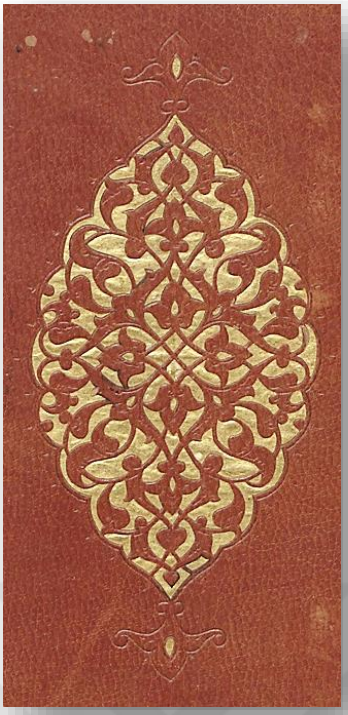

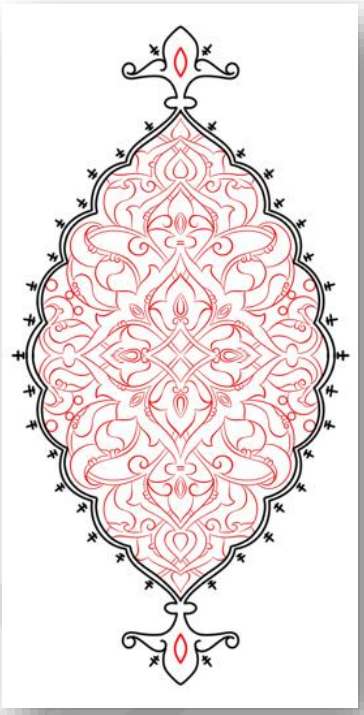

Resim 31 SK- Şehzade Mehmed 67 Sol Kap İçi Şemsesi

Çizim 11 SK- Şehzade Mehmed 67 Sol Kap İçi Şemse Çizimi

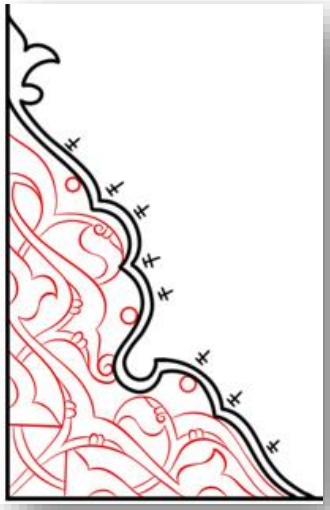

Resim 32 SK- Şehzade Mehmed 67 Sol Kap İçi Köşebendi

Çizim 12 SK- Şehzade Mehmed 67 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi

Resim 33 SK- Şehzade Mehmed 67 Sağ Kap

Resim 34 SK- Şehzade Mehmed 67 Zahriye Sayfası Tezhibi

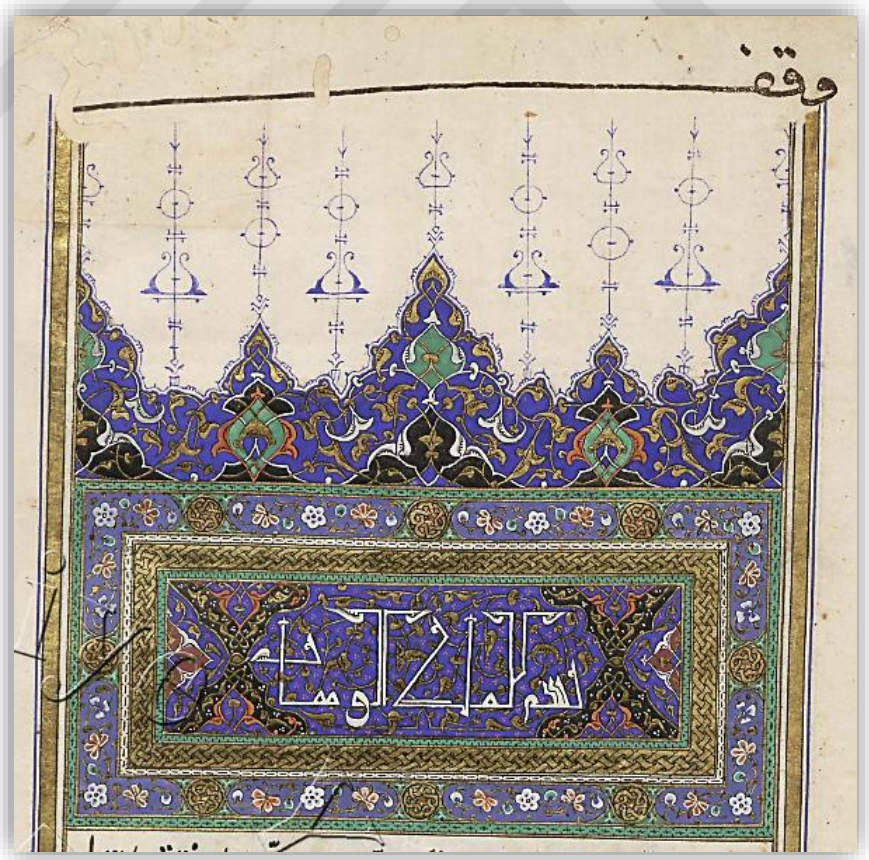

Resim 35 SK- Şehzade Mehmed 67 Unvan Sayfası Tezhibi

Katalog No: 5

Demirbaş No: 00101

Eserin Adı: Maksud

Müellifi: el-Birgivî, Takıyyüddin Mehmed

Müstensihi: -

Konusu: Arap Dili

Dili: Arapça

Tarihi: H. 872 / M. 1467-1468

Yazı Çeşidi: Talik

Ölçüleri: 25 cm x 15 cm

Kütüphane kayıtlarında nefis tezhipleri olduğu belirtilen cildin tamamı geometrik tezyinat ile süslenmiştir. Sayfa içi tezhiplerine ve tarihine bakıldığında Fatih Dönemi izlerini taşıdığı söylenebilir.

Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmakta olup, kahverengi deri üzerine on kollu yıldızdan oluşan geometrik tezyinatlıdır. Sağ kap ve sol kapta merkezde 10 kollu yıldız kabın tüm yüzeyini kaplayacak şekilde devam ettirilmiştir. Geometrik yıldızların merkezlerinde ve kollarının içlerinde geçme demiriyle izler bırakılarak altın noktalarla süslenmiştir. Cildi çevreleyen S formunda ince bir zencerek kullanılmıştır.

Eserin kap içi katı' tezyinatında, zemininde altınla sıvanmış kâğıt kullanılan rûmî desenlerle tasarlanmış katı' tekniğiyle bordo deriden yekpare olarak oyulan şemse, köşebentler ve mıklep şemsesi bulunmaktadır. Sertab kısmında siyah deri kullanılmıştır.

Şemse beyzi formda ¼ simetride rûmî motiflerden oluşmaktadır. Zemininde altınla renklendirilmiş kâğıt kullanılmıştır. Şemsenin etrafında ince çift sıra cetvelden sonra S formunda ince bir zencerek, sonrasında tekrar çift sıra cetvel ve bunu çevreleyen ardışık dendanlar bulunmaktadır. Dendanların ucunda ince tığlar bulunmaktadır. Salbekler ince el aletleriyle dairevi izler verilecek şekilde işlenmiş ve soğuk bırakılmıştır. Köşebentler şemseyle uygun olarak ¼ beyzi formda tasarlanmıştır. Zemininde altınla renklendirilmiş kâğıt kullanılan köşebentler rûmî motiflerle tezyin

edilmiştir. Köşebentlerin dışında şemseyle uyumlu olarak çift cetvelden sonra ince S formunda bir zencerek, ardından tekrar çift cetvel ve ardışık dendanlar kullanılarak ince tığlarla süslenmiştir. Mıklep şemsesi uca doğru sivrilen dairevi formda olup zemininde altınla renklendirilmiş kâğıt kullanışmış, ½ simetride rûmî motiflerle tezyin edilmiştir. Mıklep şemsesinin etrafı da aynı cetvel ve dendan özellikleriyle çevrelenmiştir.

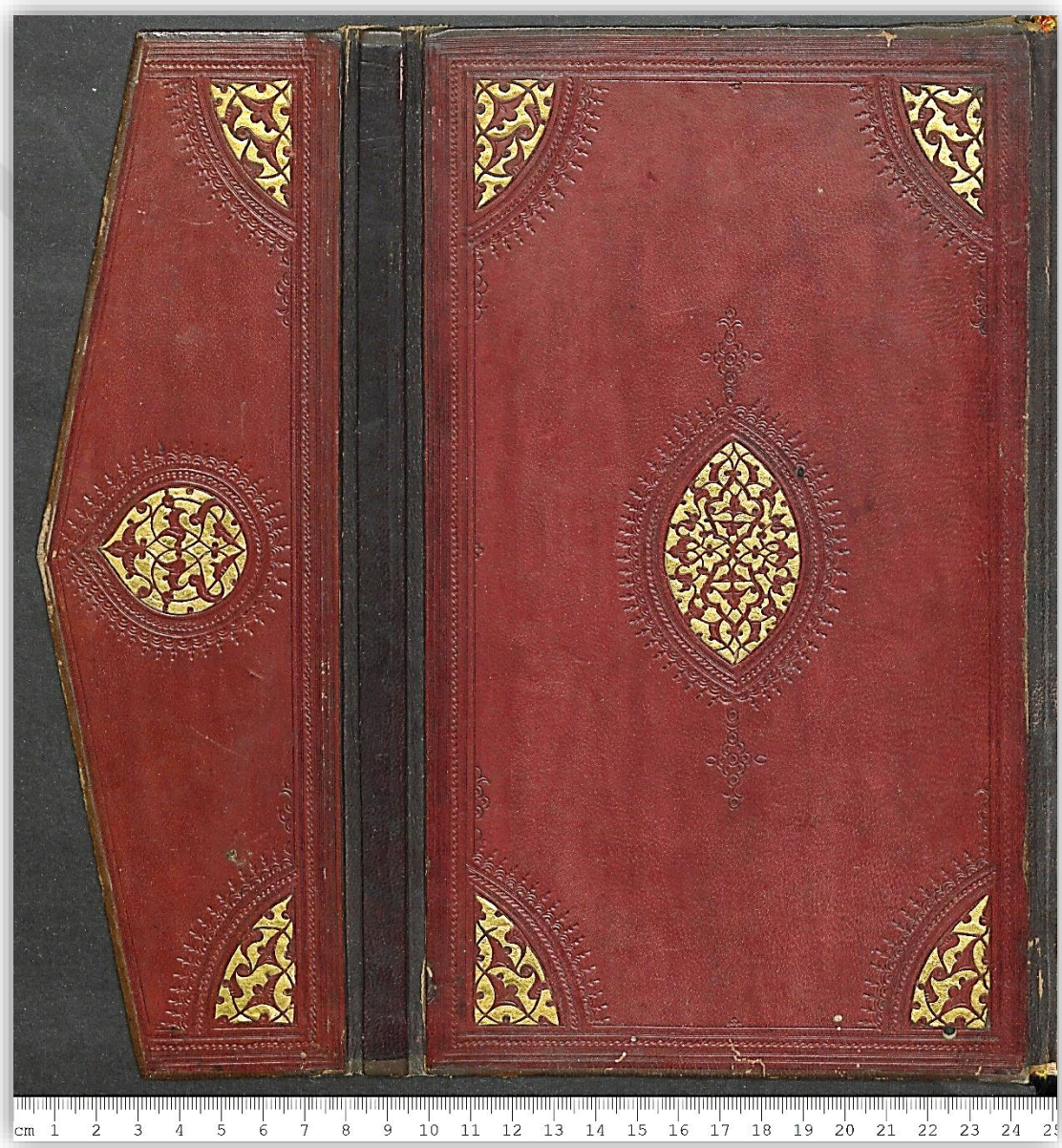

Resim 36 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap İçi ve Mıklebi

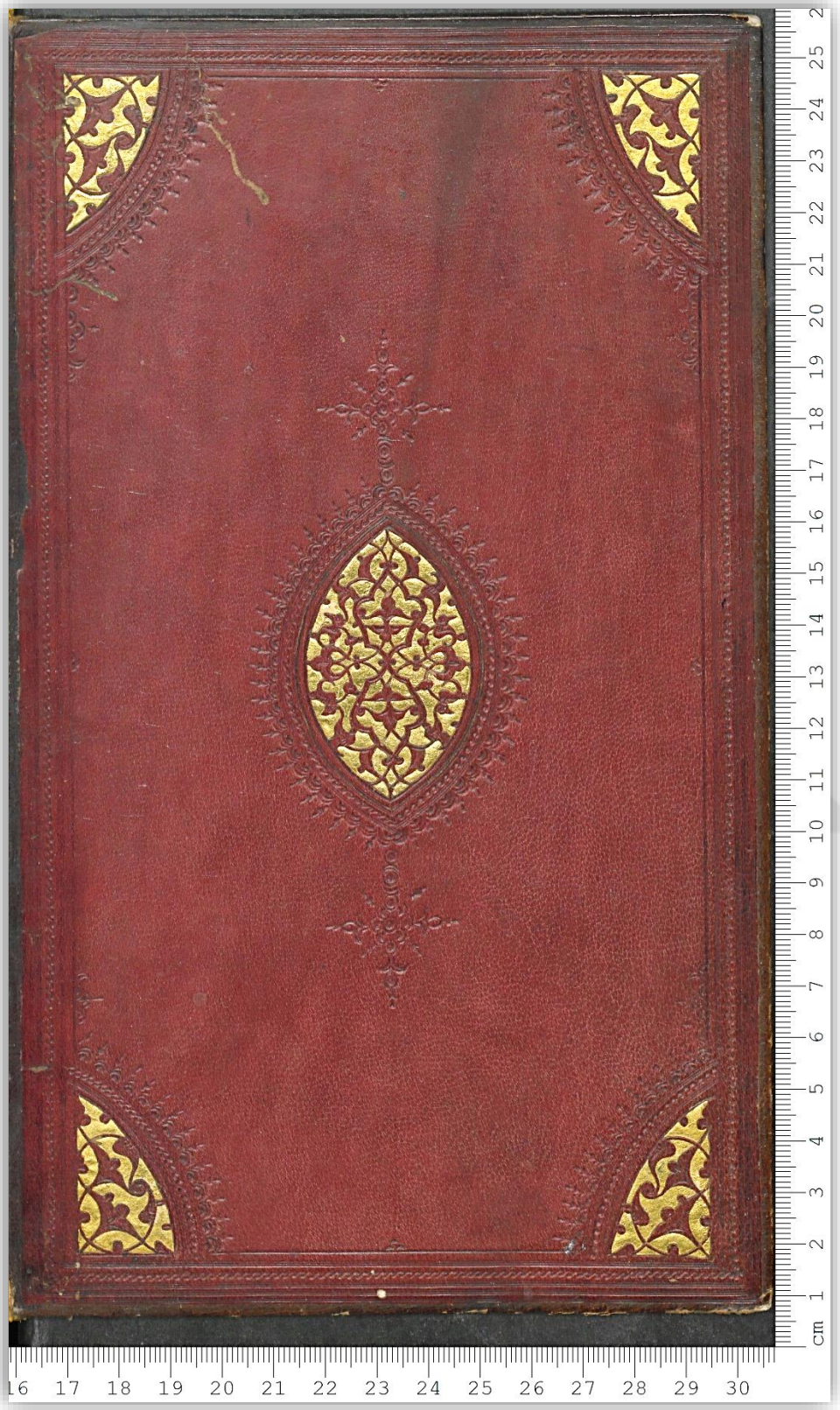

Resim 37 SK- Şehzade Mehmed 101 Sağ Kap İçi

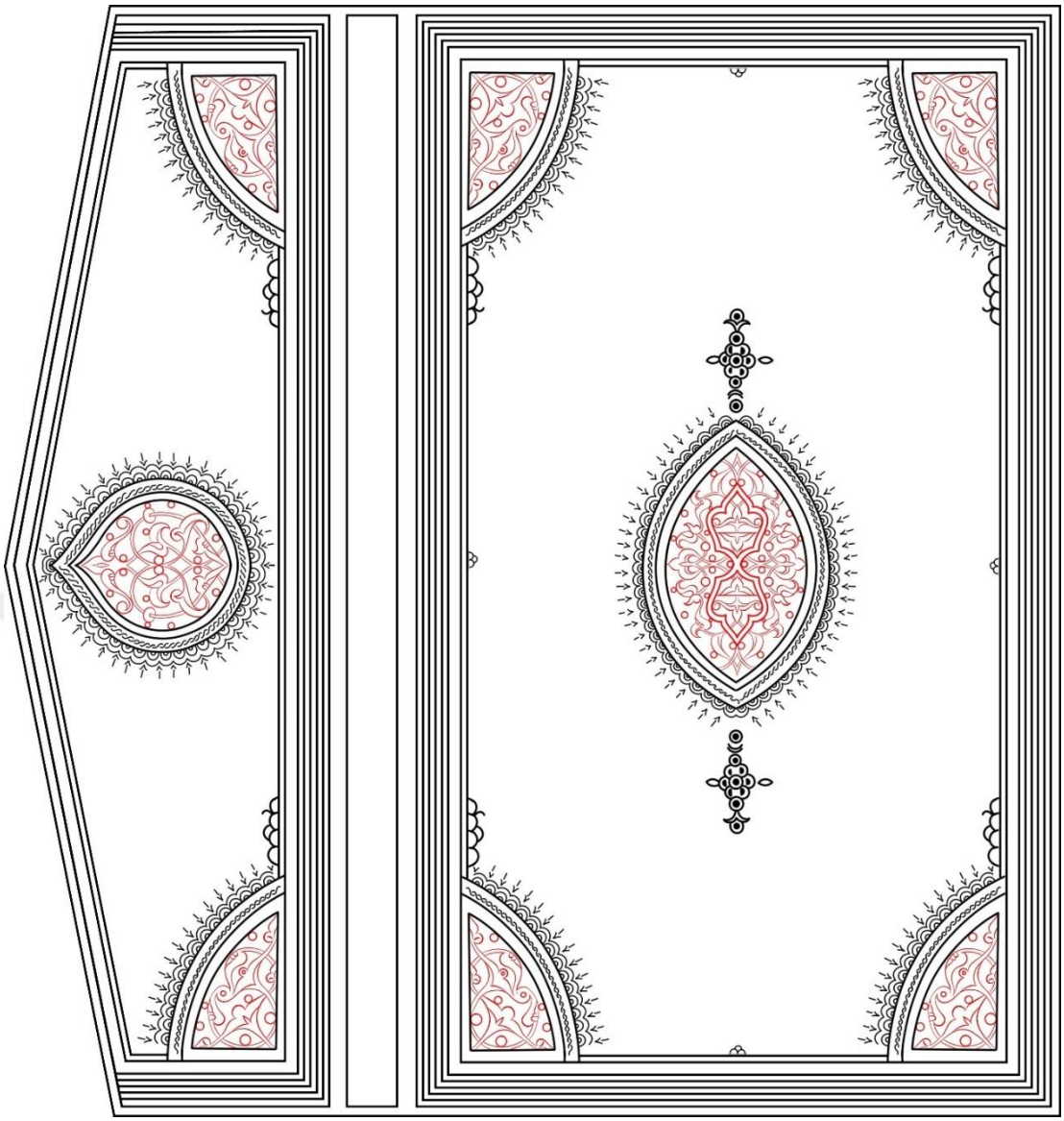

Çizim 13 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi

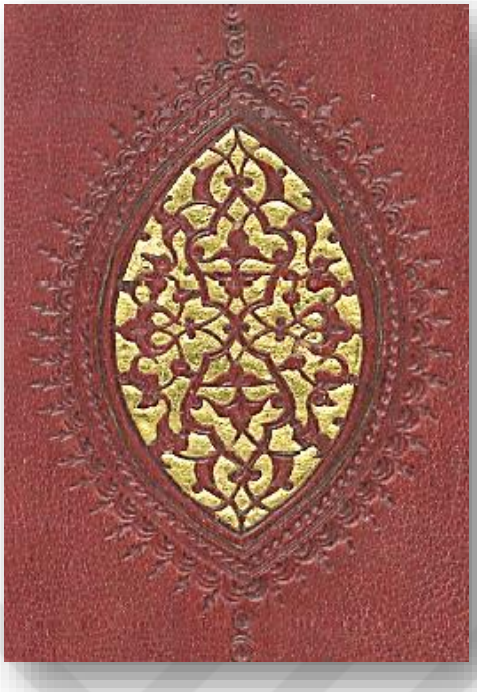

Resim 38 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap İçi Şemsesi

Çizim 14 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap İçi Şemsesi Çizimi

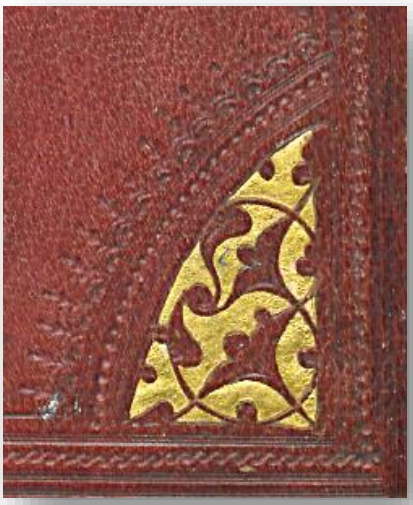

Resim 39 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap İçi Köşebendi

Çizim 15 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi

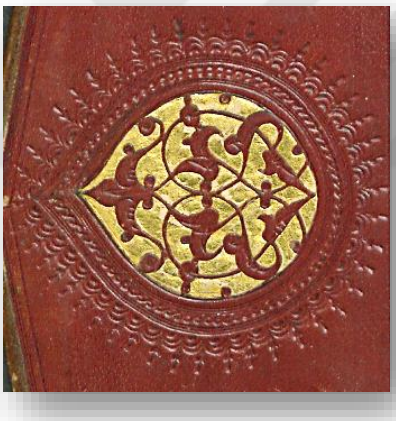

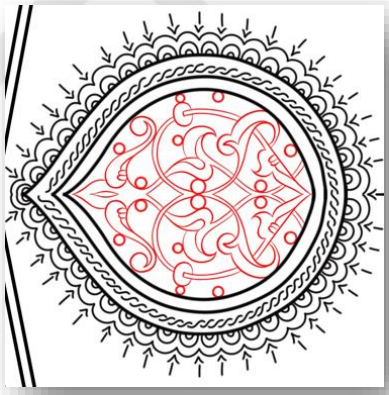

Resim 40 SK- Şehzade Mehmed 101 Mıklep Şemsesi

Çizim 16 SK- Şehzade Mehmed 101 Mıklep Şemsesi Çizimi

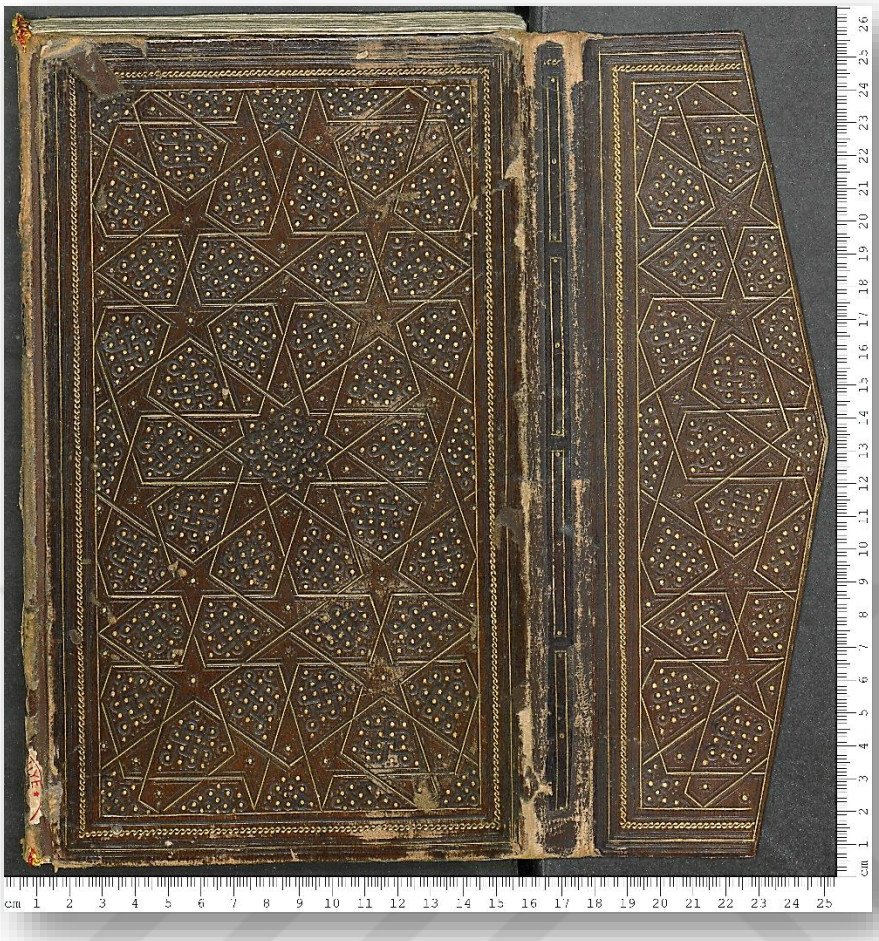

Resim 41 SK- Şehzade Mehmed 101 Sol Kap ve Mıklep

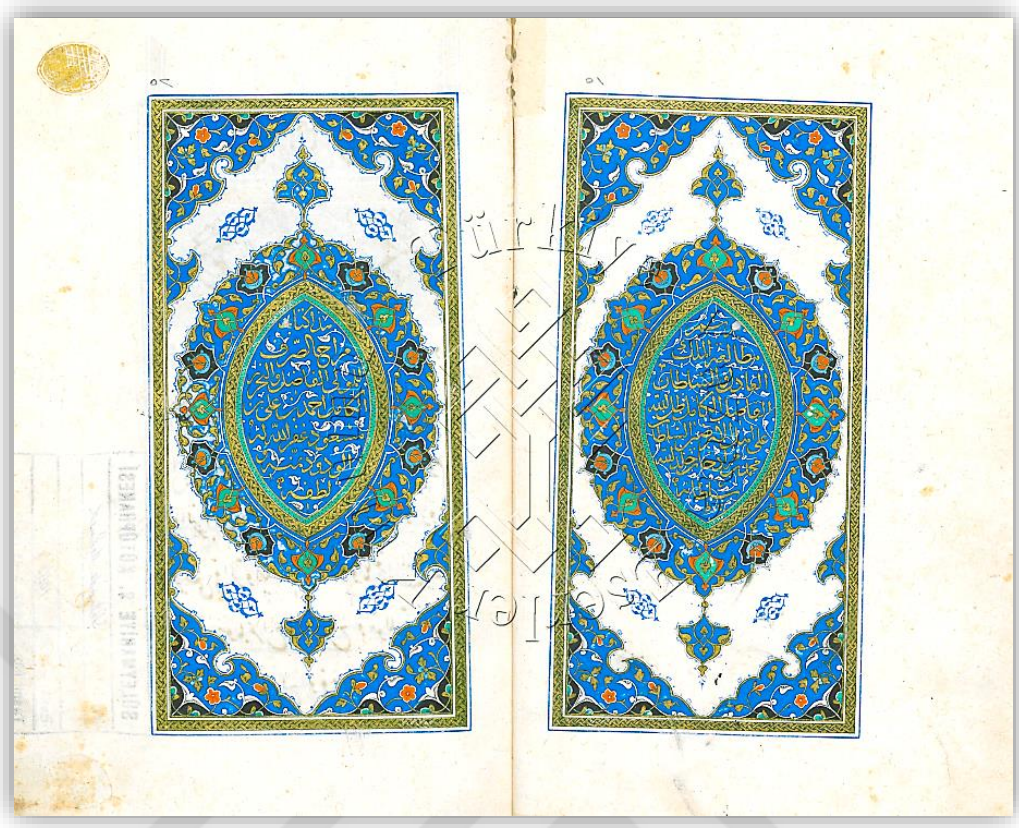

Resim 42 SK- Şehzade Mehmed 101 Zahriye Sayfası Tezhibi

Resim 43 SK- Şehzade Mehmed 101 Unvan Tezhibi

Katalog No: 6

Demirbaş No: 00058

Eserin Adı: Teşyidü'l-Kavaid fî Şerh-i Tecridi'l-Akaid

Müellifi: Ahmed b. İshak el-Kudsi

Müstensihi: -

Konusu: Kelam

Dili: Arapça

Tarihi: H. 875 / M. 1470-1471

Yazı Çeşidi: Nesih

Ölçüleri: 25,4 cm x 15,6

Eserin sağ kap, sol kap, mıklep ve sayfa içlerindeki tezyinatına baktığımızda Fatih Dönemine ait olduğu ve Baba Nakkaş üslubunu taşıdığı söylenebilir.

Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Bordo deri üzerine soğuk bırakılmış şemse, mıklep şemsesi ve salbekler hatayî motiflerle, köşebentler ise hatayî-rûmî motifler kullanılarak tezyin edilmiştir. Şemse ve köşebentlerin çevresinde kalpli geçmelerin kullanıldığı dilimli dendanlar vardır. Şemsenin iki ucuna ½ simetride rûmi tepelik şeklinde salbekler eklenmiştir. Cildi çevreleyen S formunda ince bir zencerek, alt ve üst kenarlarda ise geometrik formda biraz daha iri ikinci bir zencerek bulunmaktadır. Sertab geometrik zencereklerle tezyin edilmiş, zencerekler sadece alt ve üst kenarlara yakın olarak kullanılmıştır.

Eserin kap içi katı' tezyinatında, bordo deri üzerine zemini altınla renklendirilmiş yekpare katı' tekniğiyle oyulmuş şemse, köşebent ve mıklep şemsesi bulunmaktadır. Şemse ¼ simetride beyzî olarak rûmî motiflerle tezyin edilmiştir. Dendanlarla sınırlandırılan şemsenin iki ucunda el aletiyle şekil verilmiş soğuk tepelikler ve etrafında ince tığlar bulunmaktadır. Köşebentler rûmî motiflerle tezyin edilmiş, dendanlarla sınırlandırılmış ve uzun kenarının uçlarında tepelikler bulunmaktadır. Mıklep şemsesi ½ simetride dairevi formda rûmî motiflerle tasarlanmış olup dendanlarla sınırlandırılmıştır. Dendanların etrafında ince tığlar bulunmaktadır. Sertab

kısmı soğuk bırakılmış ince cetvellerle iki eşit bölüme ayrılmış ve merkezlerinde geometrik geçmeler bulunmaktadır.

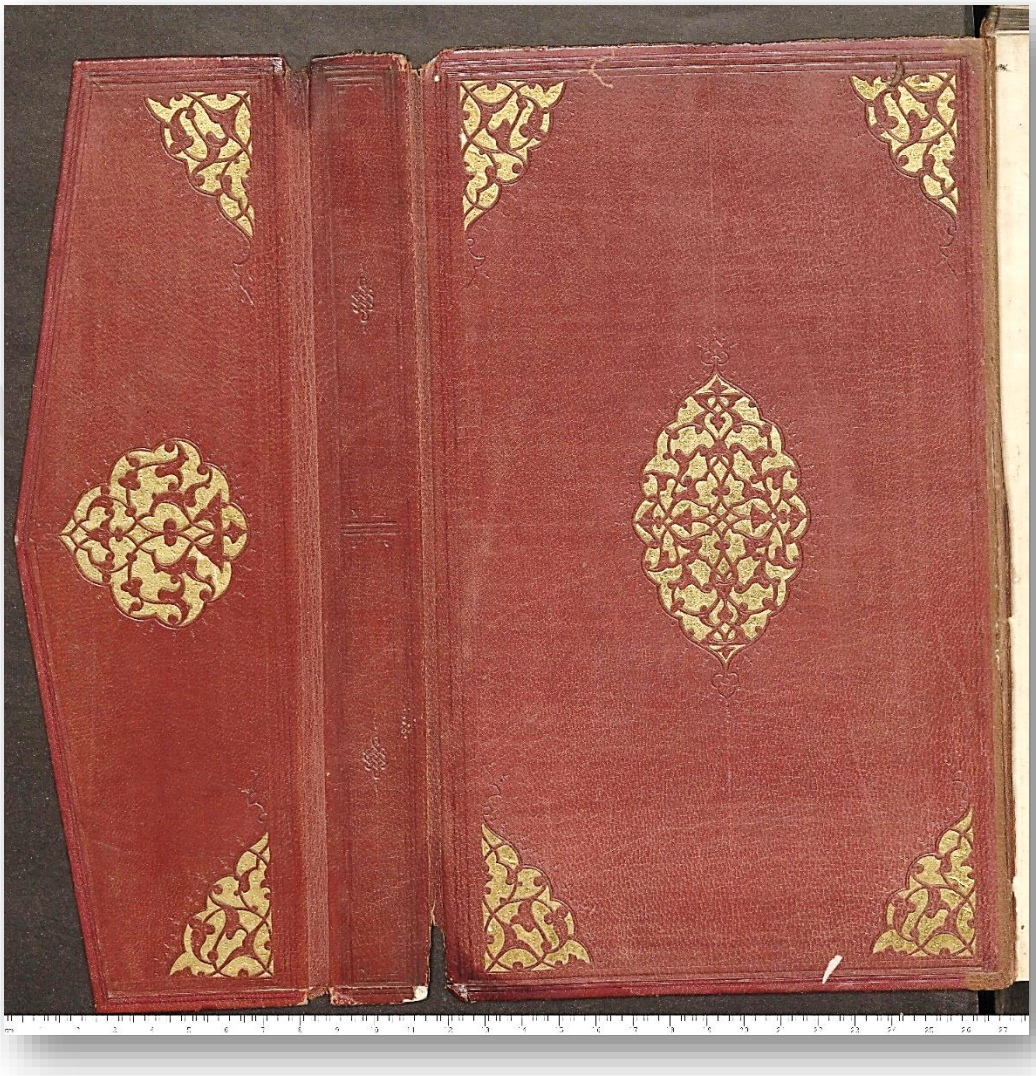

Resim 44 SK- Şehzade Mehmed 58 Sol Kap İçi ve Mıklebi

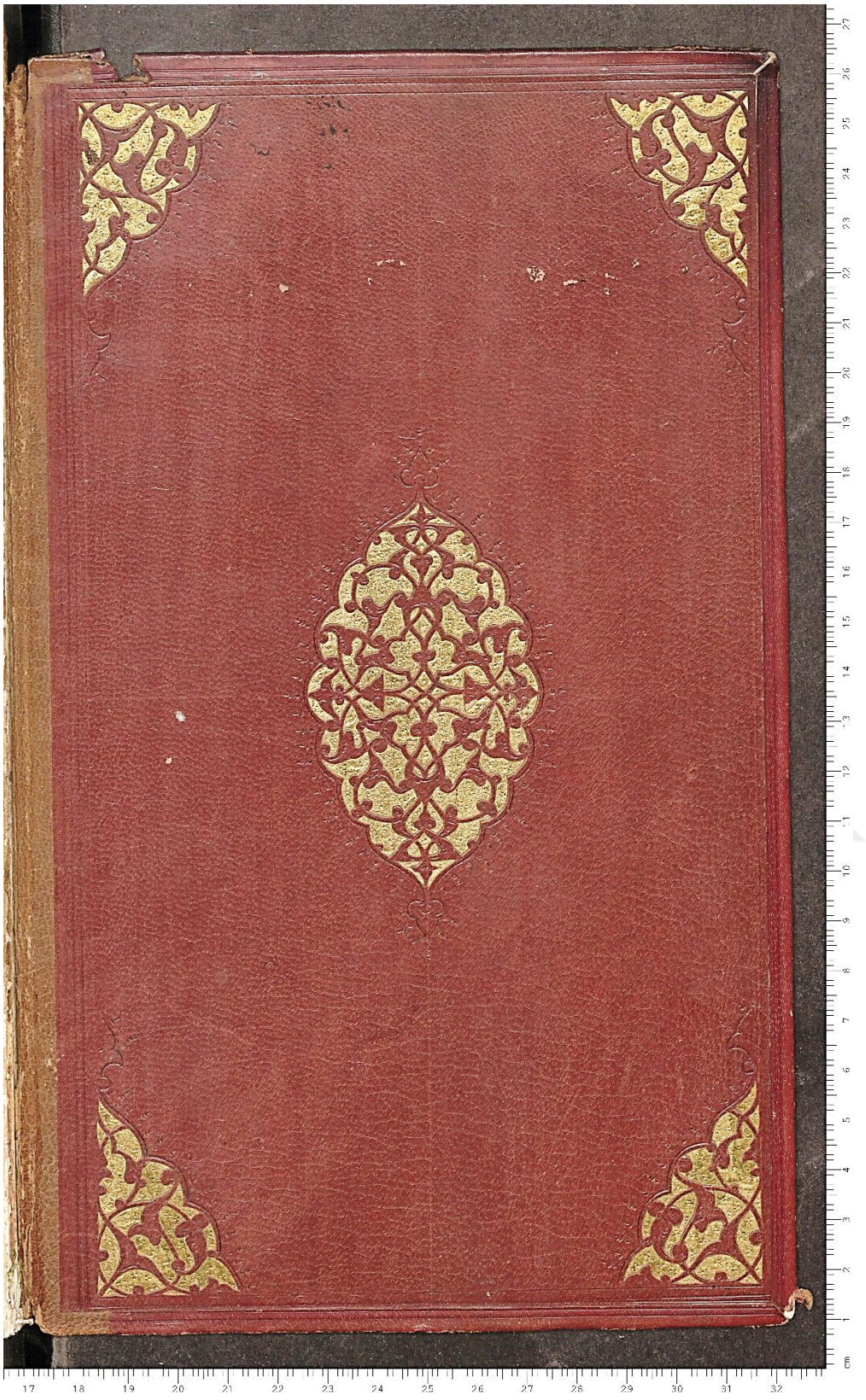

Resim 45 SK- Şehzade Mehmed 58 Sağ Kap İçi

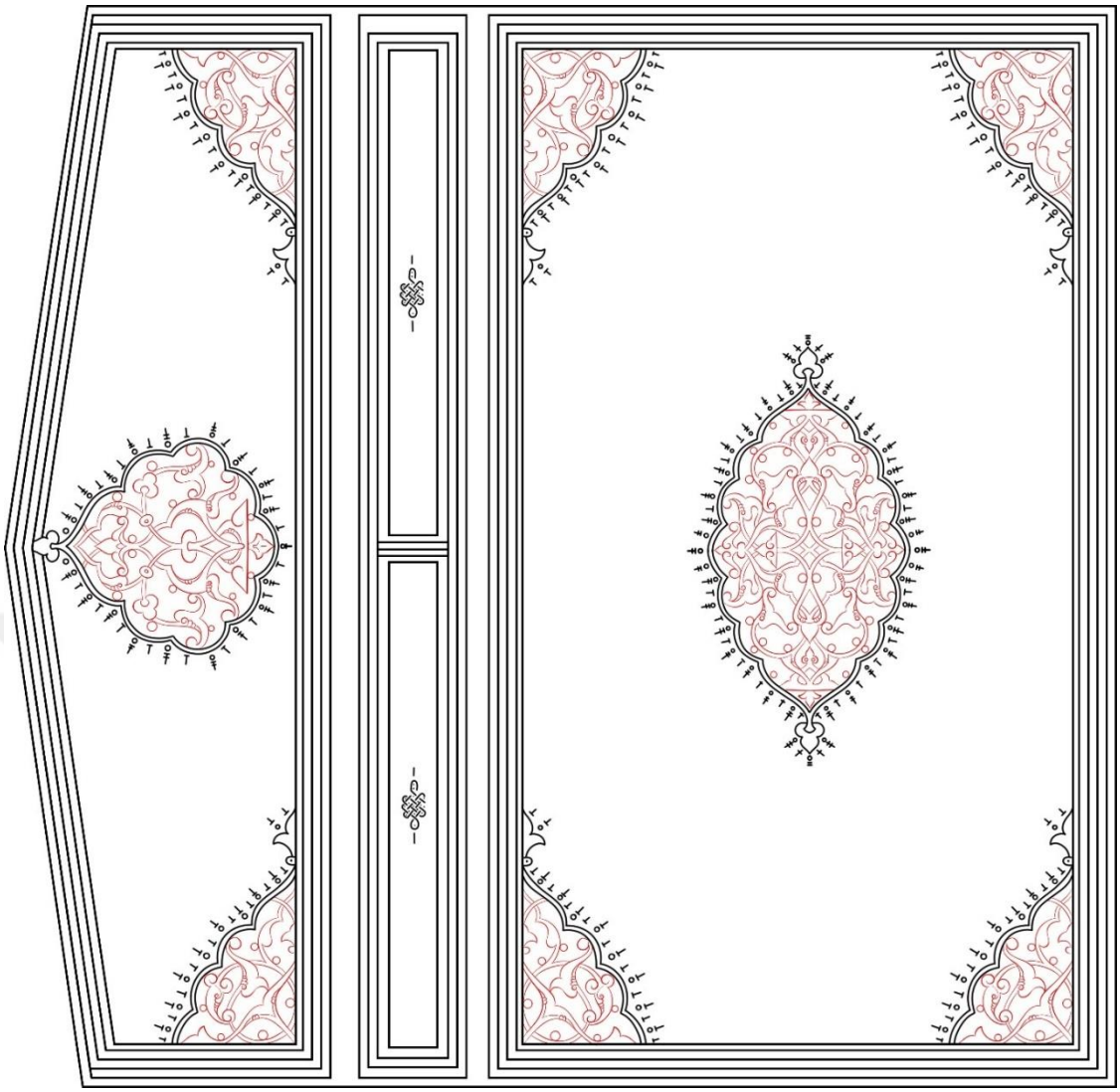

Çizim 17 SK- Şehzade Mehmed 58 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi

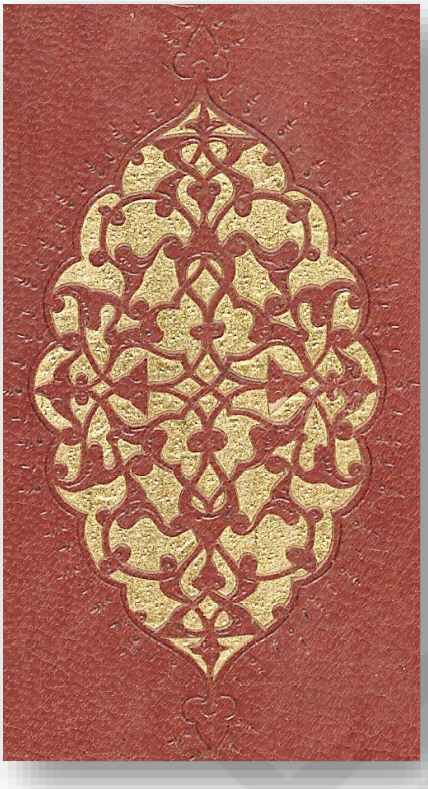

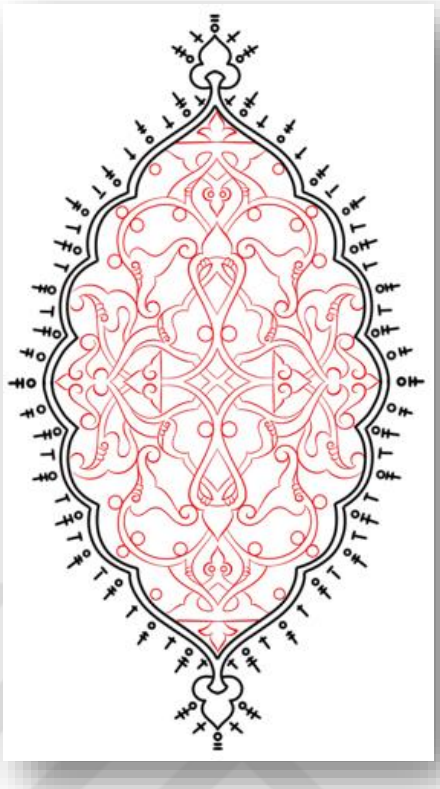

Resim 46 SK- Şehzade Mehmed 58 Sağ Kap İçi Şemsesi

Çizim 18 SK- Şehzade Mehmed 58 Sol Kap İçi Şemse Çizimi

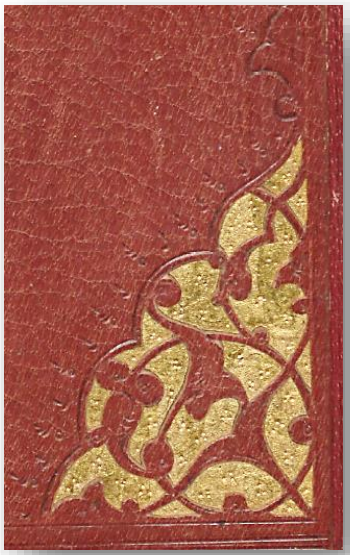

Resim 47 SK- Şehzade Mehmed 58 Sol Kap İçi Köşebendi

Çizim 19 SK- Şehzade Mehmed 58 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi

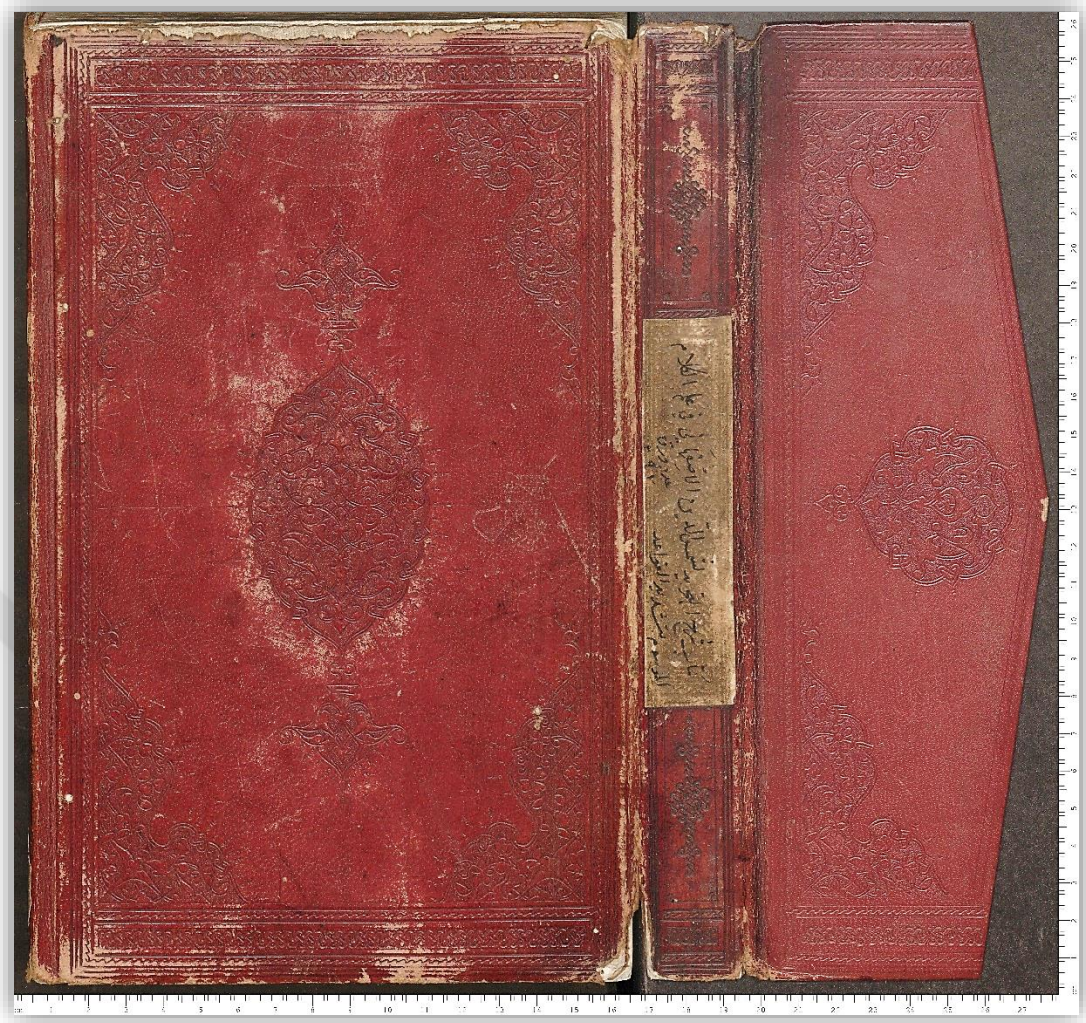

Resim 48 SK- Şehzade Mehmed 58 Sol Kap ve Mıklebi

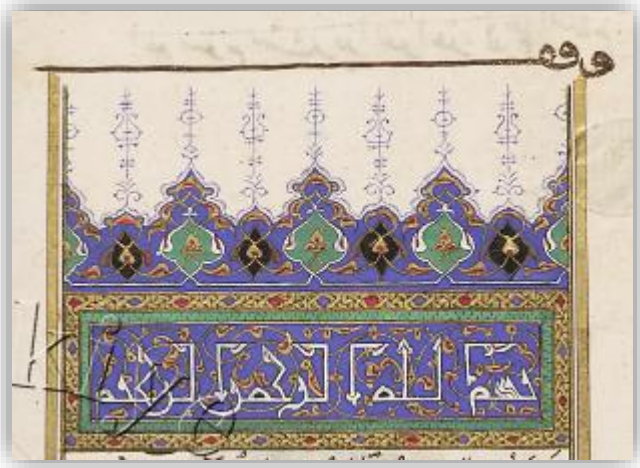

Resim 49 SK- Şehzade Mehmed Unvan Tezhibi

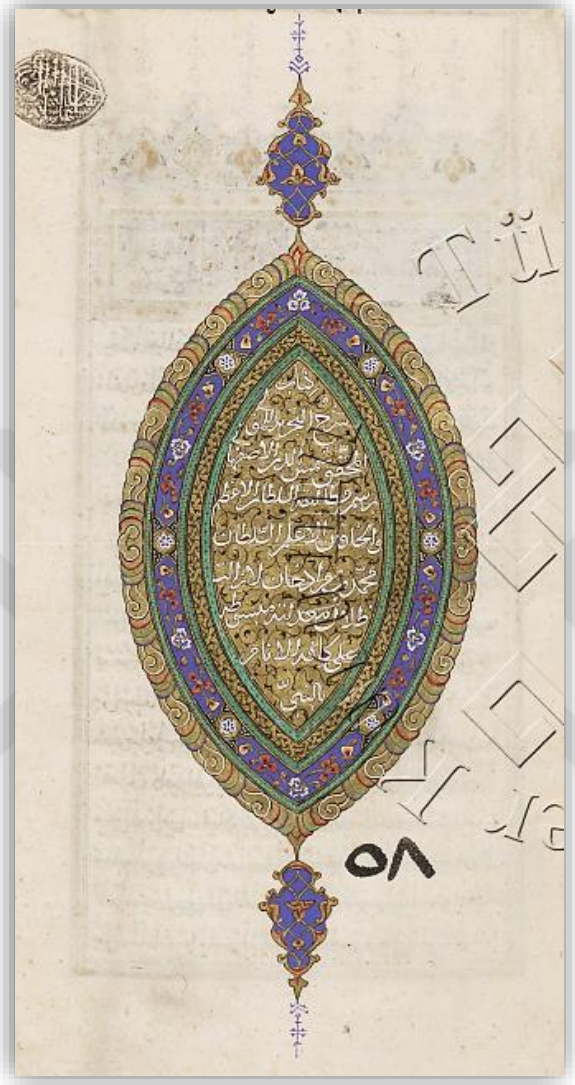

Resim 50 SK- Şehzade Mehmed 58 Sağ Kap İçi Zahriye Tezhibi

Katalog No: 7

Demirbaş No: 00107

Eserin Adı: Tâcü'l-luga (Ṣıhâḥu'l-luga)

Müellifi: İsmâil b. Hammâd el-Cevherî

Müstensihi: -

Konusu: Sözlük

Dili: Arapça

Tarihi: H. 898 / M. 1492-1493

Yazı Çeşidi: Nesih

Ölçüleri: 25,7 cm x 17,7 cm

Eser Şehzade Mehmed Koleksiyonu içinde, kap içi ve kap dışında katı' tezyinat bulunan tek eserdir. Kap içinde hem erkek hem dişi oyma, kap dışında ise erkek oymalarla tezyin edilmiştir. Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır.

Eserin cildinde bordo deri üzerine alttan ayırma tekniği kullanılarak tezyin edilmiş şemse, köşebent ve salbekler görülmektedir. Şemse beyzî formda, ¼ simetride, hatayî ve rûmi motifler kullanılarak tezyin edilmiştir. Rûmi motiflerin kapalı formların ve orta bağların içleri erkek oyma katı' tekniğiyle kahverengi deriyle tezyin edilmiştir. Şemseyi çevreleyen dendanların içleri kahverengi ile renklendirilmiş ve dışlarına altınla ince bir tahrir çekilmiştir.

Salbekler şemseye yakın olarak kullanılmış ½ simetride rûmi ve yaprak motifleriyle tezyin edilmiştir. Salbekler de yer alan orta bağ motifinin içlerinde de erkek oyma kahverengi deri kullanılmıştır.

Köşebentlerde ise hatayî ve rûmi motifler beraber kullanılmış ve uzun kenarın uçlarına ½ salbekler eklenmiştir. Köşebentlerdeki rûmi orta bağ motiflerinin içlerinde erkek oyma kahverengi deriler görülmekle beraber, köşebentleri sınırlandıran dendanlar da kahverengi ile renklendirilmiştir.

Eseri çevreleyen ince altın cetvellerin arasında S formunda ince bir zencerek bulunmaktadır. Sertab kısmında soğuk bırakılmış madalyon ve ters simetrik hatayî

motifler görülmektedir. Sertabın tüm kenarlarını çevreleyen S formunda ince bir zencerek vardır. Mıklep şemsesi uca doğru sivrilen dairevi bir formdadır. ½ simetride hatayî motiflerle tezyin edilmiştir. Hatayî desenlerin kesişen kapalı alanında erkek oyma kahverengi deri kullanılmıştır. Mıklep şemsesi dendanlarla sınırlandırılmış ve bunların kesişim yerlerinde dairevi geçmeler kullanılmıştır. Dendanların çevresi altınla tahrirlenmiştir.

Mıklep köşebentleri diğer köşebentlerle aynı şekilde uygulanmış olup, uzun kenar uçlarında ½ salbekler bulunmaktadır. Mıklebin üç kenarını çevreleyen S formunda ince zencerek bulunmaktadır.

Eserin kap içi katı' tezyinatında, kahverengi deriden yekpare olarak katı' tekniğiyle oyulmuş rûmi motiflerle tezyin edilmiş şemse ve köşebentler bulunmaktadır. Şemse beyzî formda ¼ simetride rûmi motiflerle tezyin edilmiştir. Zemininde maviyle renklendirilmiş kâğıt kullanılmıştır. Dendanlarla sınırlandırılan şemsenin sivrilen uçlarına nokta demiriyle oluşturulan izler soğuk bırakılmıştır. Köşebentler de serbest formda rûmi motiflerle tezyin edilmiş ve zemininde maviyle renklendirilmiş kâğıt kullanılmıştır. Köşebentlerin uzun kenarının uçlarına ise yarım tepelik formunda açık pembe erkek oyma deriler yapıştırılmıştır.

Mıklep şemsesi uca doğru sivrilen dairevi formda ½ simetride rûmi motiflerle tezyin edilmiştir. Zemininde maviyle renklendirilmiş kâğıt kullanılmıştır.

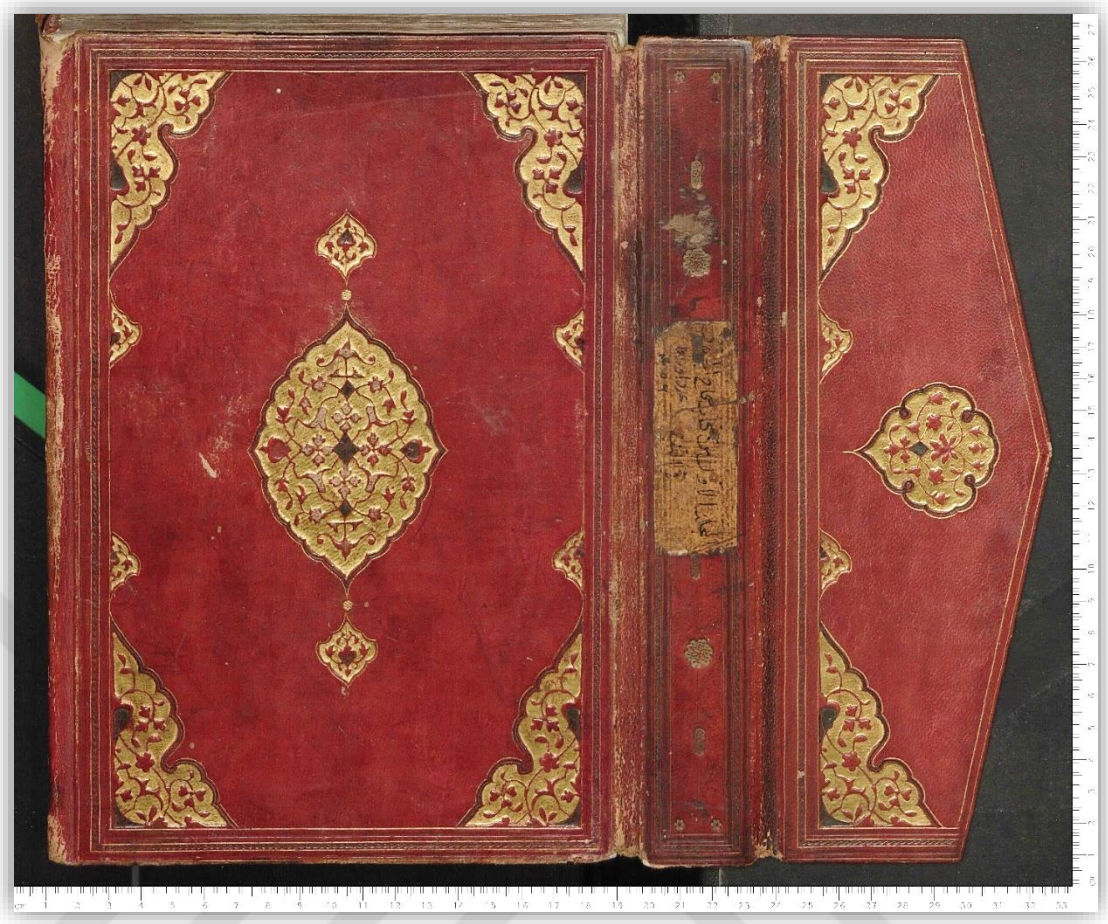

Resim 51 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap ve Mıklep

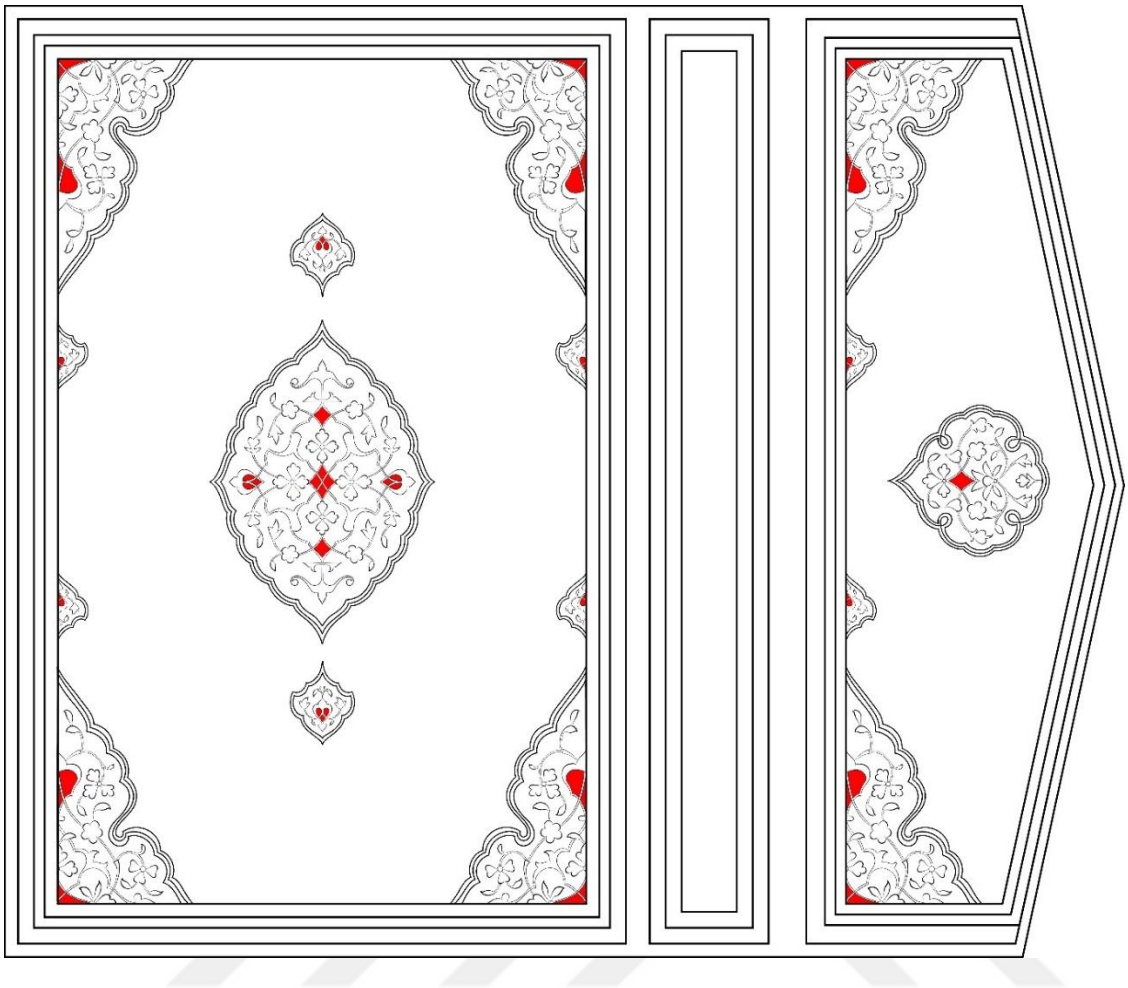

Çizim 20 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap ve Mıklep Çizimi

Resim 52 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi ve Mıklep

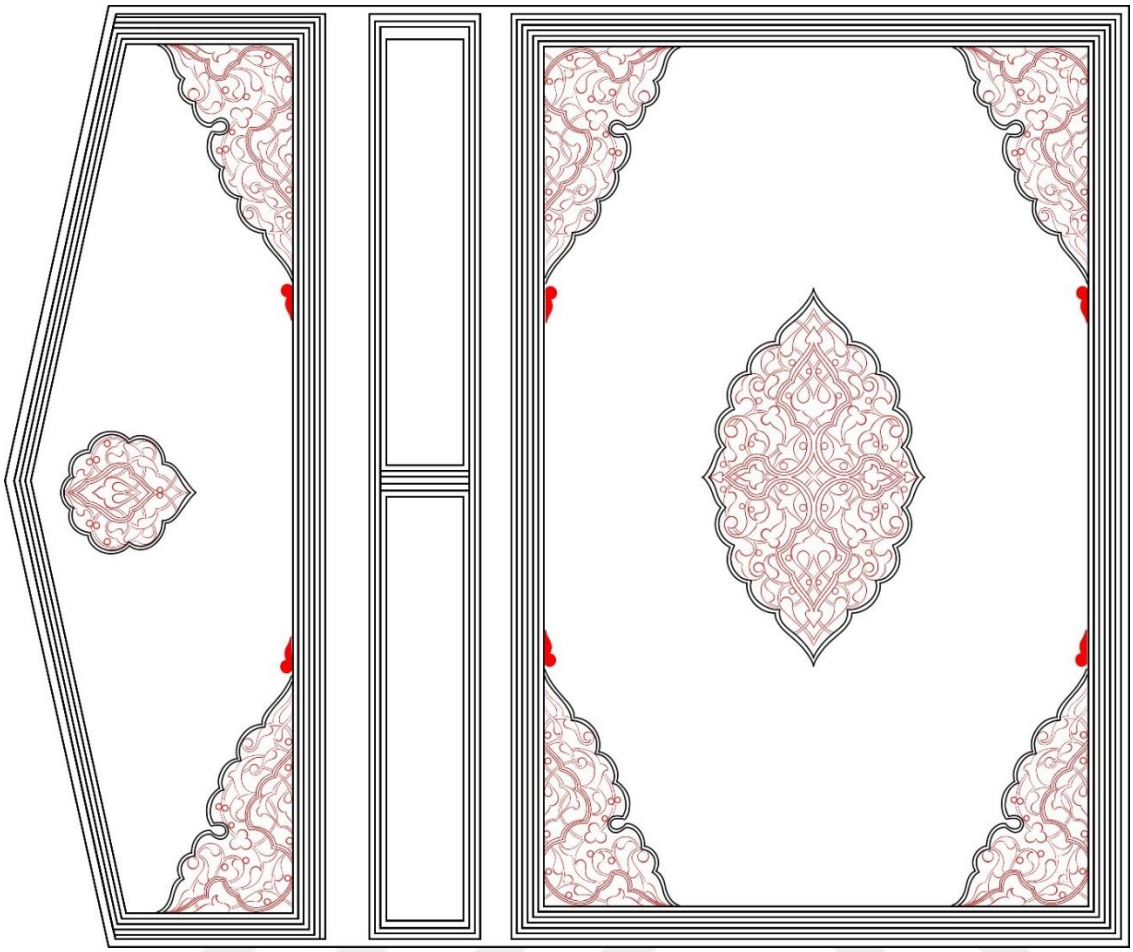

Çizim 21 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi

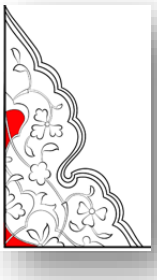

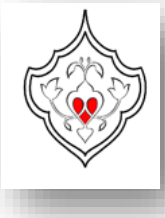

Resim 53 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap Köşebendi

Resim 54 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap Sertabı

Resim 55 SK- Şehzade Mehmed 107 Sağ Kap

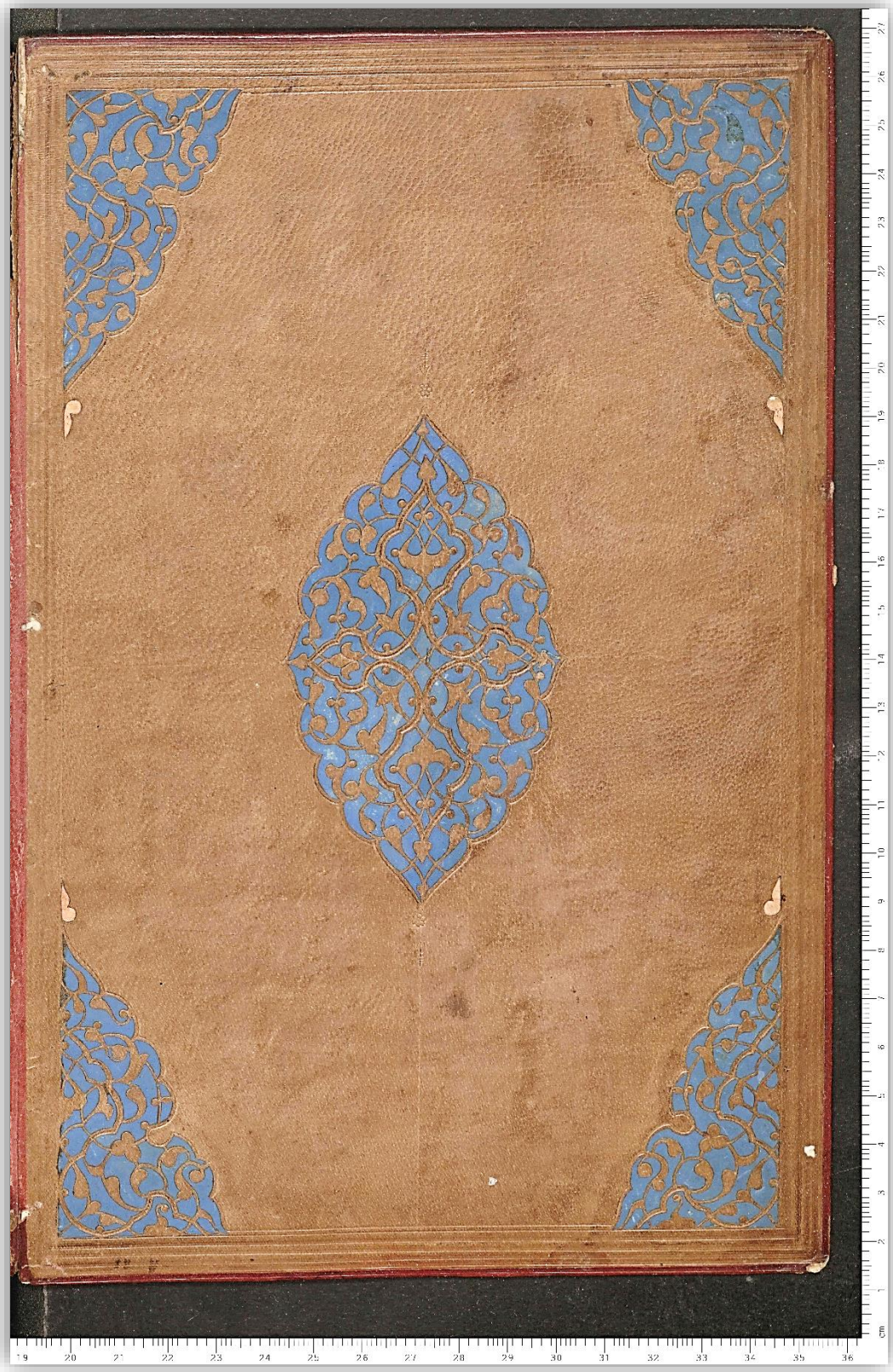

Resim 56 SK- Şehzade Mehmed 107 Sağ Kap İçi

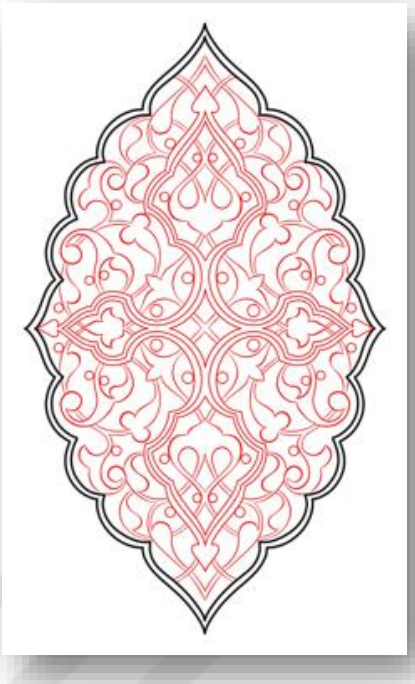

Resim 57 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi Şemsesi

Çizim 22 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi Şemsesi Çizimi

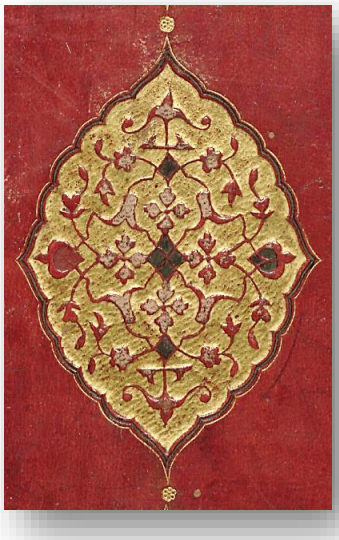

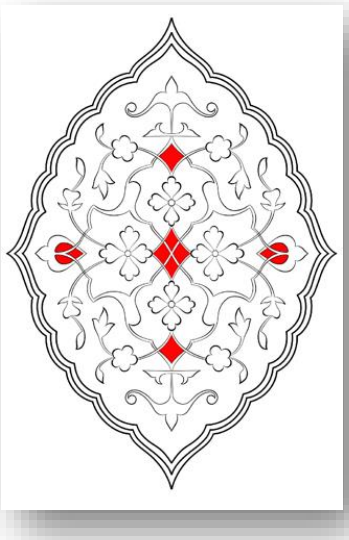

Çizim 23 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap Şemsesi Çizimi

Resim 58 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap Şemsesi

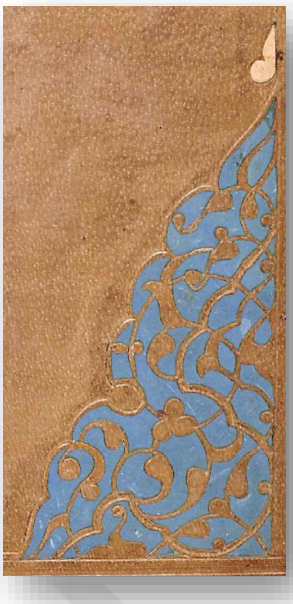

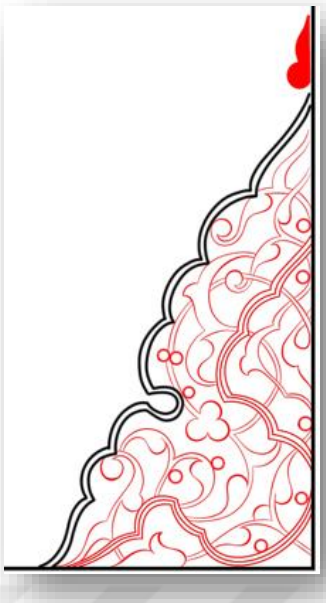

Resim 59 SK- Şehzade Mehmed 107 Sağ Kap İçi Köşebendi

Çizim 24 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi

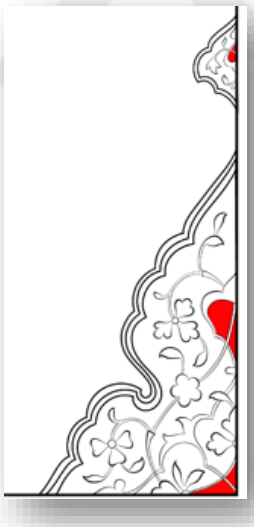

Çizim 25 SK- Şehzade Mehmed 107 Sağ Kap Köşebent Çizimi

Resim 60 SK- Şehzade Mehmed 107 Sağ Kap Köşebendi

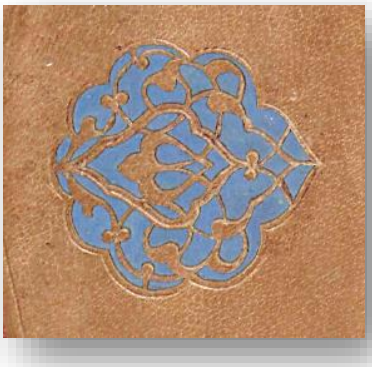

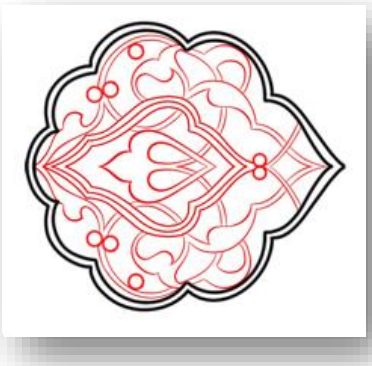

Çizim 26 SK- Şehzade Mehmed 107 Kap İçi Mıklep Şemsesi

Resim 61 SK- Şehzade Mehmed 107 Kap İçi Mıklep Şemsesi

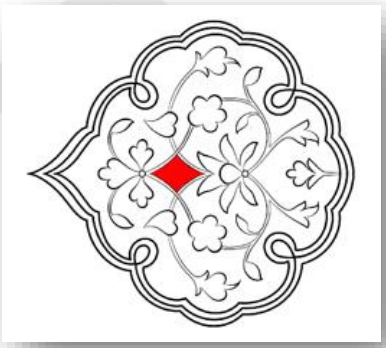

Çizim 27 SK- Şehzade Mehmed 107 Mıklep Şemsesi Çizimi

Resim 62 SK- Şehzade Mehmed 107 Mıklep Şemsesi

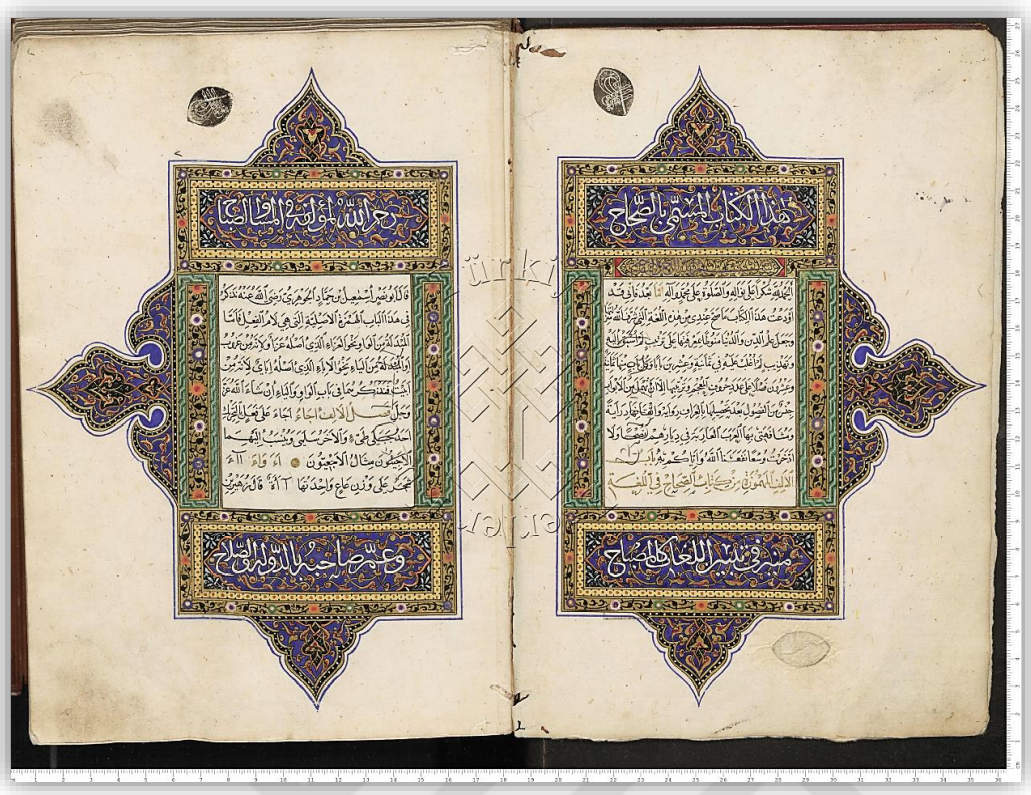

Resim 63 SK- Şehzade Mehmed 107 Serlevha Tezhibi

Resim 64 SK- Şehzade Mehmed 107 Hâtime Tezhibi

Katalog No: 8

Demirbaş No: 00014

Eserin Adı: el-Câmiu's-Sahîh (Sahih-i Müslim)

Müellifi: Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî

Müstensihi: Ebu İshak b. Mehmed b. Yakub

Konusu: Hadis

Dili: Arapça

Tarihi: H. 917 / M. 1511-1512

Yazı Çeşidi: Nesih

Ölçüleri: 23,2 cm x 14,6 cm

Süleymaniye Kütüphanesi envanter kayıtlarına göre eserin tarihi H. 619 olarak belirtilmiştir fakat eserin ferağ kaydında tarihi H. 917 olarak yazmaktadır. Müstensihi ise ferağ kaydında bulunduğu halde envanter kayıtlarına yazılmamıştır.

Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Kap içi rûmî motiflerden oluşan katı' bir tezyinata sahiptir. Yan kâğıdı olarak hatip ebrusu kullanılmıştır.

Eserin cildinde bordo deri kullanılmıştır. Cildin kap dışında mülemma tekniği ile bezenmiş gömme kalıplı şemse, köşebent, salbek ve kartuş/paftalar görülmektedir. Beyzî formda olan şemse ve köşebentler rûmî ve hatayî motiflerle tezyin edilmiştir. Eseri çevreleyen S formunda örgü zencerek ve köşebentler arasında parçalı kartuş paftalar kullanılmıştır. Kartuşların tamamının ters simetrik formda hatayî motiflerle tezyin edildiği görülmektedir. Mıklep şemsesi ve köşebentlerde de aynı süsleme teknikleri kullanılmıştır. Eserin sertab kısmında kitâbesi bulunmaktadır. Sertabın dört kenarını çevreleyen S formunda örgü zencerek bulunmaktadır. Kitâbenin kenarlarında kalan boşluklar yine ters simetrik hatayî motiflerle süslenmiştir.

Eserin kap içi katı' tezyinatında, vişne çürüğü deri kullanılmış olup, zemininde maviyle renklendirilmiş kâğıt olan katı' tekniğiyle siyah deriden oyulmuş şemse, köşebent, salbeklerden oluşmaktadır. Kap içinin merkezinde yer alan şemse beyzî formdadır. Şemsenin orta kısmı ¼ simetride çalışılmış rûmîlerle tezyin edilmiştir. Rûmîleri sınırlandıran ince cetvel ve dendan arası ise hatayî grubu motiflerle tezyin

edilmiştir. Salbekler şemseden biraz uzak olup ½ simetride rûmî motiflerle tezyin edilmiştir. Dendanların bordo deriyle birleştiği noktada altın tahrir çekilmiştir ve uçlarında ince tığlar vardır.

Köşebentlerde şemsenin ¼'i kullanılmış ve köşebent uçlarına ½ ölçüde salbekler eklenmiştir. Sertab kısmında ise üç adet ¼ simetrik olarak tasarlanmış sertab şemsesi bulunmaktadır. Mıklepte ise sağ ve sol kaplarla aynı köşebentler kullanılmış, şemse ise mıklebin üçgen ucuna uygun olarak ½ ölçüde tasarlanmıştır. Mıklep şemsesi diğer şemselere kıyasla daha dairevi bir formdadır. Mıklep şemsesinin sivri uçlarında rûmî motifle tezyin edilmiş salbekler bulunmaktadır.

Resim 65 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap İçi ve Mıklebi

Resim 66 SK- Şehzade Mehmed 14 Sağ Kap İçi ve Mıklebi

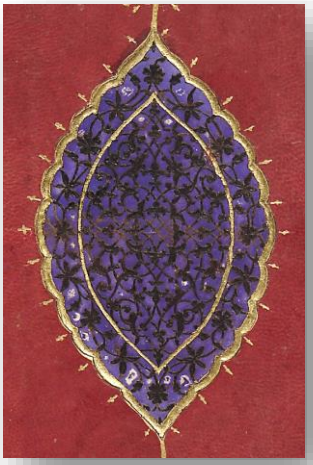

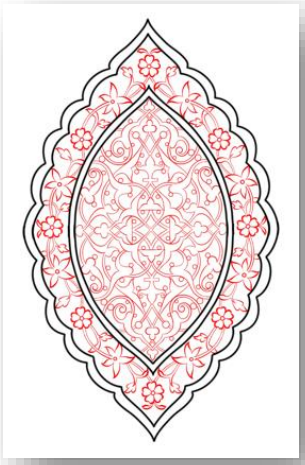

Resim 67 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap İçi Şemsesi

Çizim 28 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap İçi Şemse Çizimi

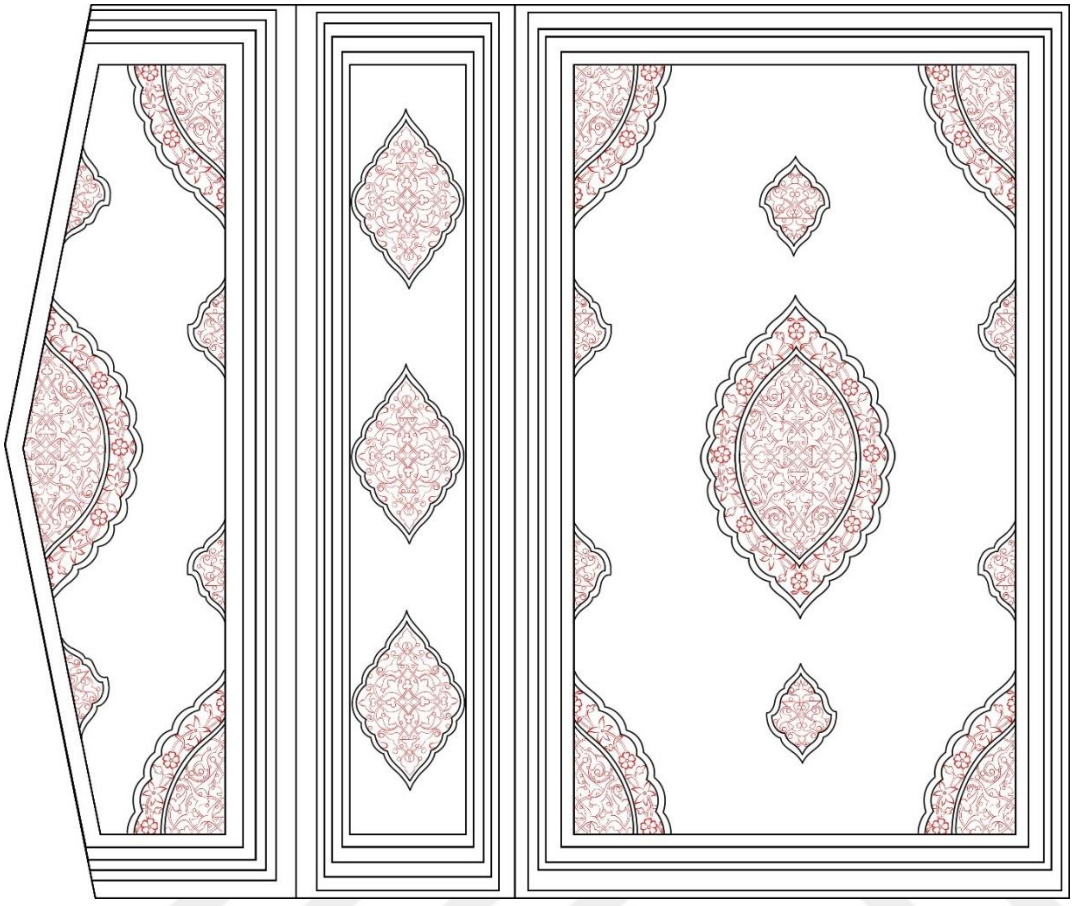

Çizim 29 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi

Resim 68 SK- Şehzade Mehmed 14 Sertab Şemsesi

Çizim 30 SK- Şehzade Mehmed 14 Sertab Şemsesi Çizimi

Çizim 31 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi

Resim 69 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap İçi Köşebendi

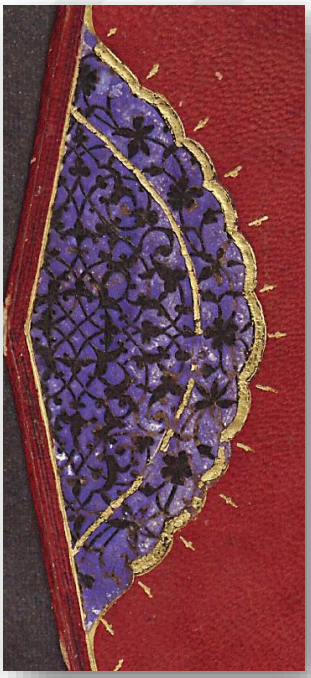

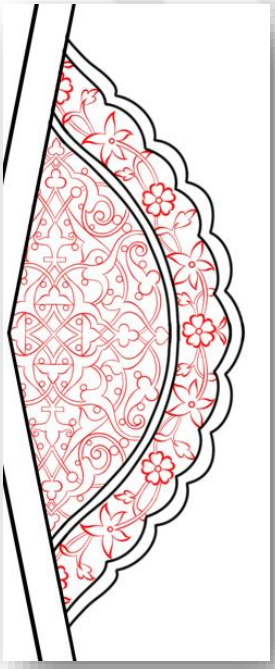

Resim 70 SK- Şehzade Mehmed 14 Kap İçi Mıklep Şemsesi

Çizim 32 SK- Şehzade Mehmed 14 Mıklep Şemsesi Çizimi

Resim 71 SK- Şehzade Mehmed 14 Sol Kap ve Mıklep

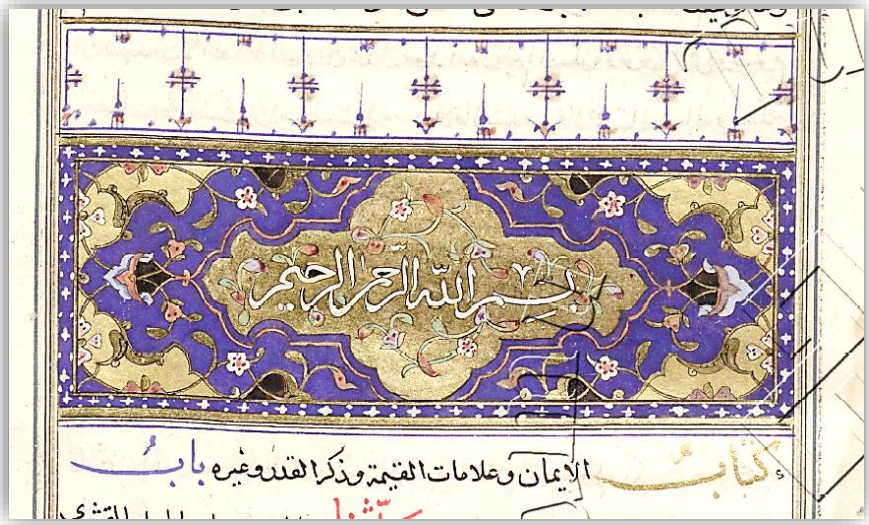

Resim 72 SK- Şehzade Mehmed 14 Unvan Tezhibi

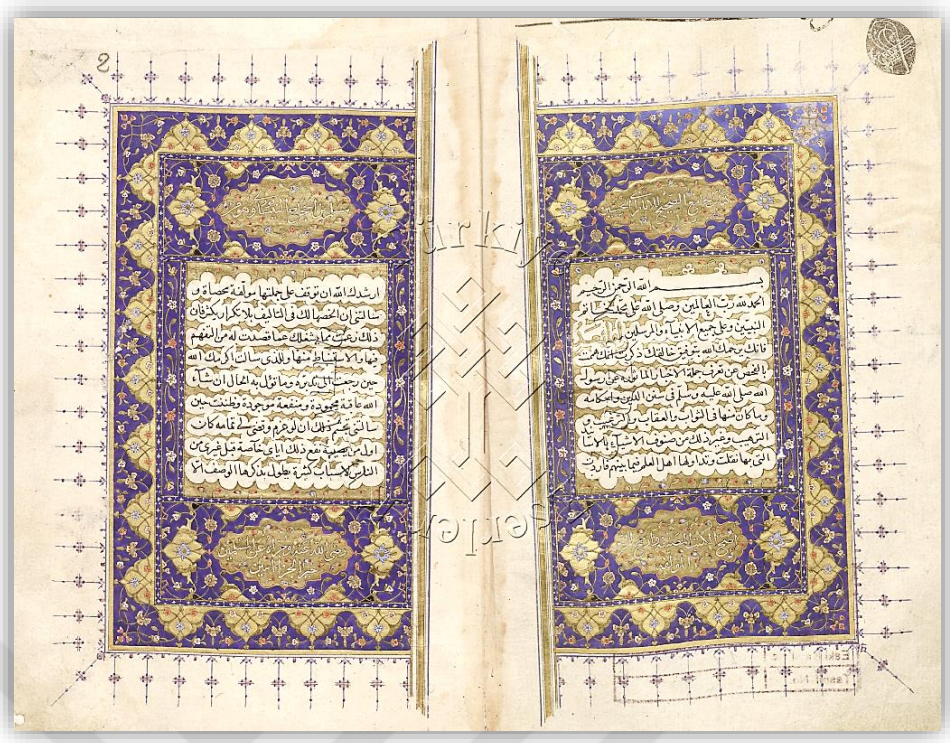

Resim 73 SK- Şehzade Mehmed 14 Serlevha Tezhibi

Resim 74 SK- Şehzade Mehmed 14 Ferağ Kaydı

Katalog No: 9

Demirbaş No: 00028

Eserin Adı: Keşfü'l-Esrar ve Hadaiku'l-Ebrar

Müellifi: Alâüddîn Abdülazîz b. Ahmed b. Muhammed el-Buhârî

Müstensihi: -

Konusu: Usul İlmi

Dili: Arapça

Tarihi: -

Yazı Çeşidi: Nesih

Ölçüleri: 34,8 cm x 23,4 cm

Süleymaniye Kütüphanesi envanter kayıtlarında eserin tarihiyle ilgili bir bilgi yer almamaktadır. Esere ait notlarda "Fatih'in özel kütüphanesi için yazılmıştır." yazmaktadır.

Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Sağ ve sol kaplarda kahverengi deri üzerinde soğuk bırakılmış olan şemse, salbek ve köşebentlerle tezyin edilmiştir. Merkezlerinde beyzî formda ¼ simetri ile tasarlanmış şemse olup, hatayî ve rûmî motiflerle tezyin edilmiştir. Şemseyi çevreleyen dilimli dendanların birbiriyle kesişen uçlarında kalp şeklinde geçmeler bulunmaktadır. Köşebentler ve mıklep şemsesi de hatayî ve rûmî motiflerle, salbekler ise rûmî motiflerle tezyin edilmiştir. Sertabın merkezinde ters simetri alınarak hatayî motiflerle tezyin edilmiş beyzi formda bir şemse bulunmaktadır. Sertabın alt ve üst uçlarında ise aynı şemse ½ simetride uygulanmıştır. Sağ kap, sol kap, sertab ve mıklebi çevreleyen S formunda ince bir zencerek bulunmaktadır. İnce zencereğin içinde biraz daha iri olarak tasarlanmış sadece alt ve üst kenarda bulunan S formunda ikinci bir zencerek daha bulunmaktadır.

Eserin kap içi katı' tezyinatında, bordo deri üzerine zemininde altın sıvama kâğıt kullanılan katı' tekniğinin uygulandığı yalın rûmî motiflerle tasarlanan şemse, köşebent ve salbekler görülmektedir. Desenlerin deriyle kesişim yerlerine dikkat edildiğinde eserin yekpare deriden oyularak hazırlandığını söyleyebiliriz. Yer yer kapalı motiflerin içlerinde mavi renklendirmeler kullanılmıştır. Sağ kap, sol kap ve

mıklep tezyinatının aynı özelliklerde olması ve aynı kap içi tezyinata sahip Süleymaniye Kütüphanesinde ikinci bir eser olması beraber değerlendirildiğinde kabaca bir kalıp basılarak yapılmış olduğu söylenebilir.

Merkezde yer alan şemse daire formunda 1/8 simetride yalın rûmî motiflerle tasarlanmıştır. Dendanla çevrelenmiş olan şemsenin her dilimi içe girintilidir. Dendanların uçlarında hafif tığlar görülmektedir. Köşebentler serbest kompozisyon yalın rûmî motiflerle tasarlanmış ve uzun kenar uçlarında soğuk bırakılmış tepelikler bulunmaktadır. Eserin sağ ve sol kaplarında altta kullanılan köşebentlerinde ufak desen farklılıkları vardır. Salbekler şemselerden biraz uzak olarak yerleştirilmiştir. ½ simetride rûmî desenlerle tasarlanmış ve dendanlarla sınırlandırmıştır. Merkezde kapalı formda mavi renklendirmeler yapılmıştır. Dendanların uçlarında hafif tığlar görülmektedir.

Sertabın merkezinde ¼ simetride rûmî motiflerle tezyin edilmiş beyzî formda bir sertab şemsesi bulunmaktadır. Sertabın alt ve üst kenarlarında merkezde kullanılan şemsenin yatay olarak ½ si alınmış ve tezyini alan olarak kullanılmıştır. Sertab şemselerinin sivrilen uçlarında rûmî tepelikler bulunmaktadır. Eserin tüm kenarlarını çevrelen S formunda ince bir zencerek, alt ve üst kenarlarında ise daha iri S formunda ikinci bir zencerek bulunmaktadır.

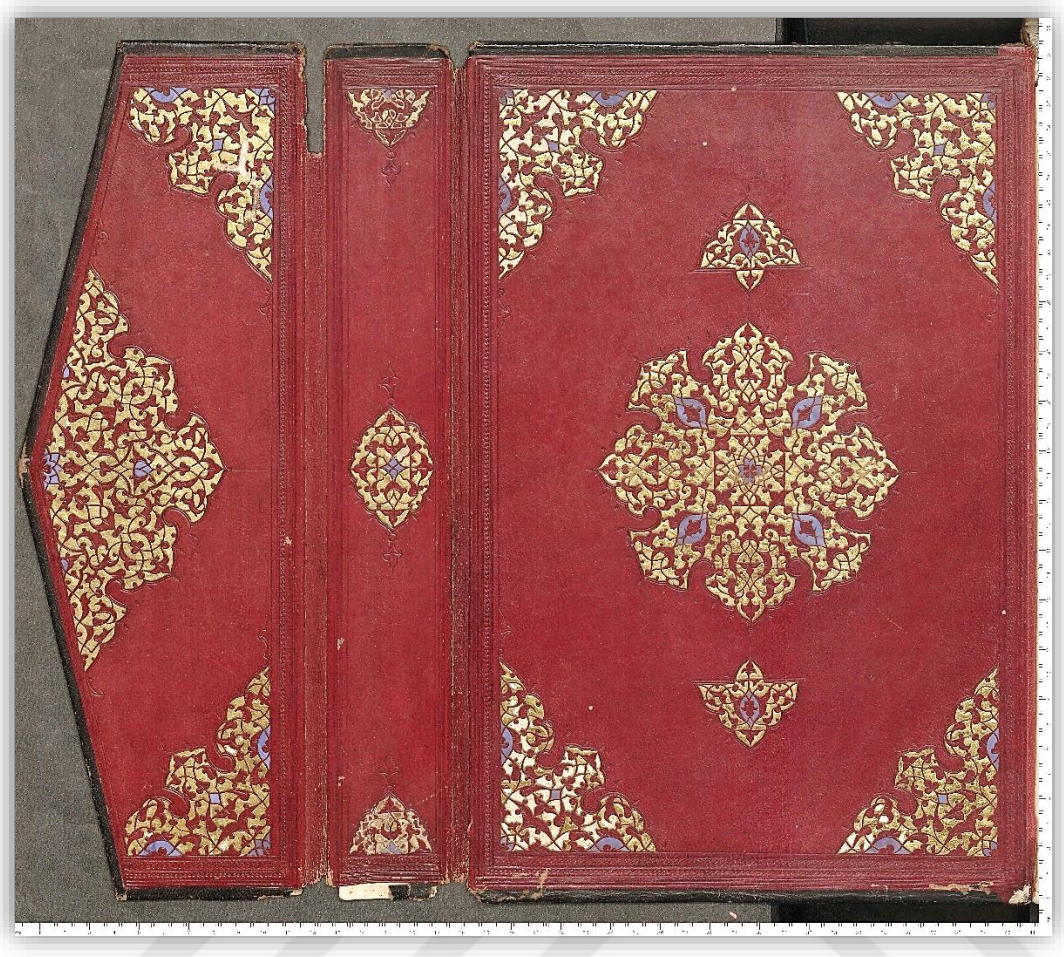

Resim 75 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi ve Mıklep

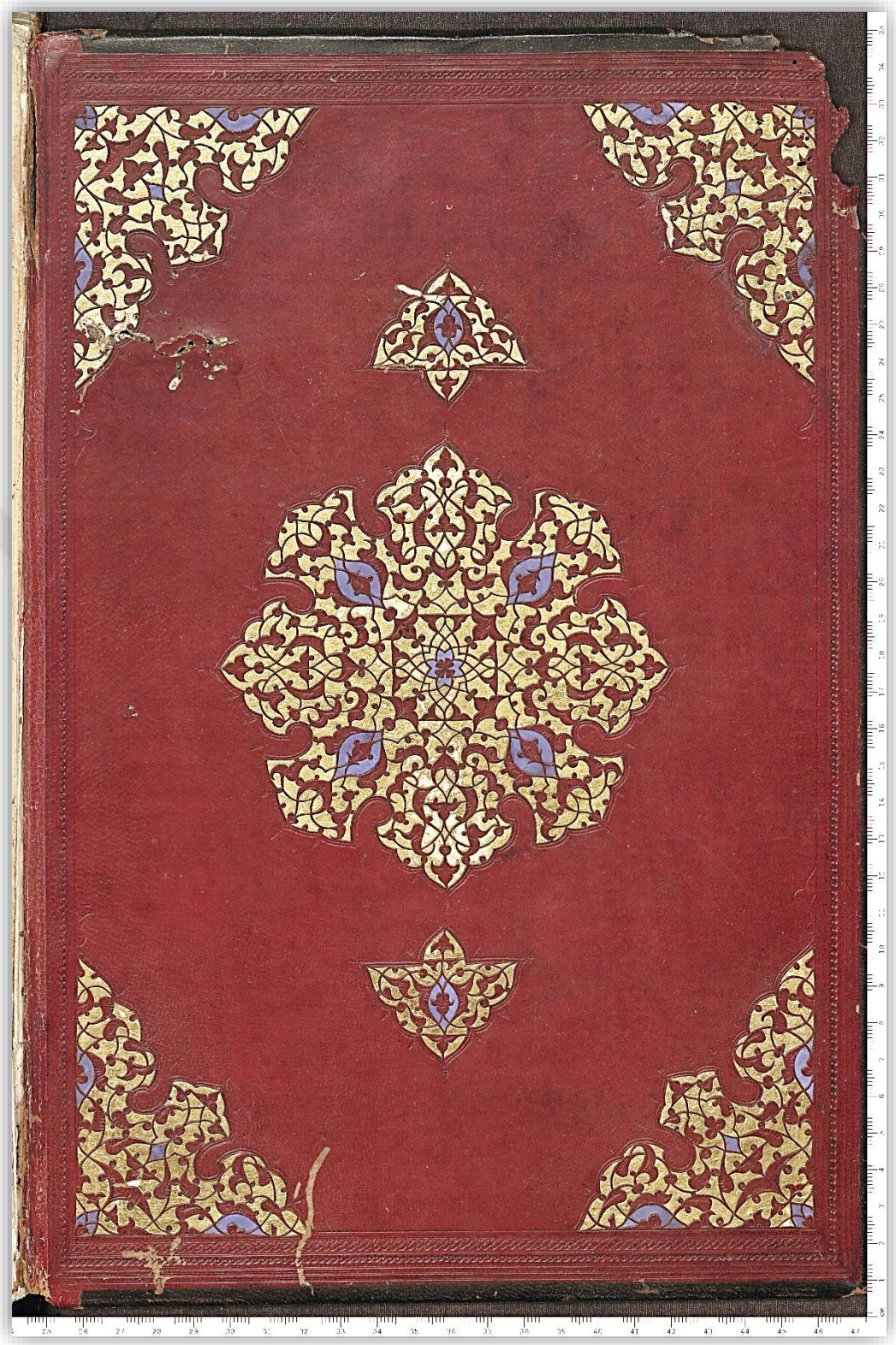

Resim 76 SK- Şehzade Mehmed 28 Sağ Kap İçi

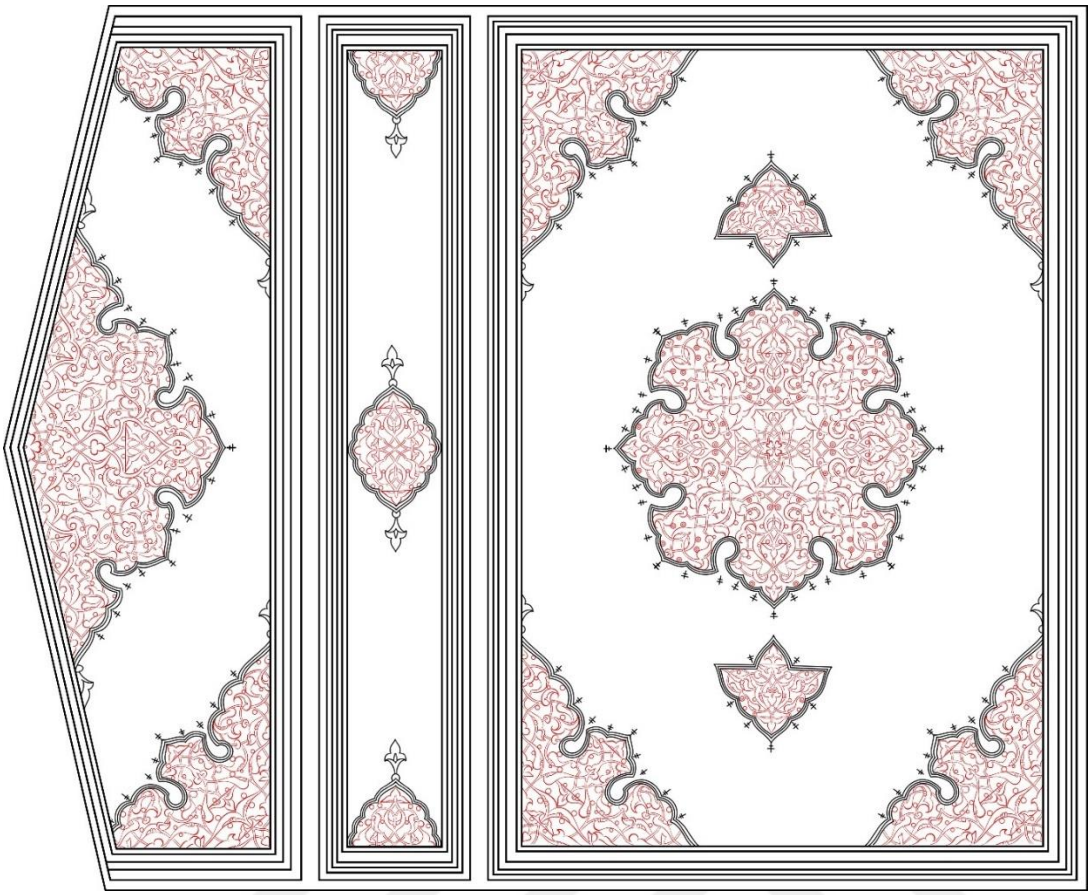

Çizim 33 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi

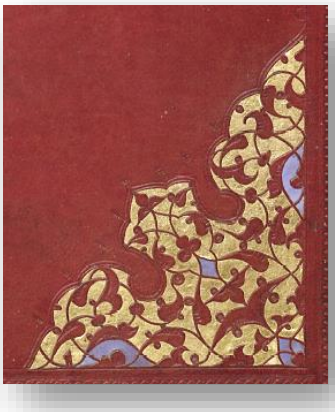

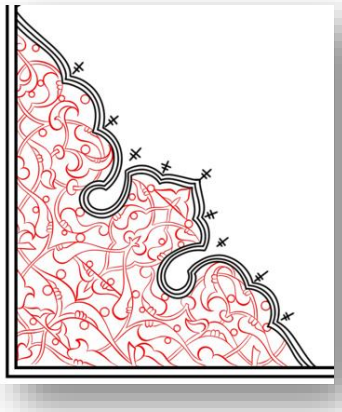

Resim 77 SK- Şehzade Mehmed 28 Sağ Kap İçi Köşebendi

Çizim 34 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi

Resim 78 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi Şemsesi

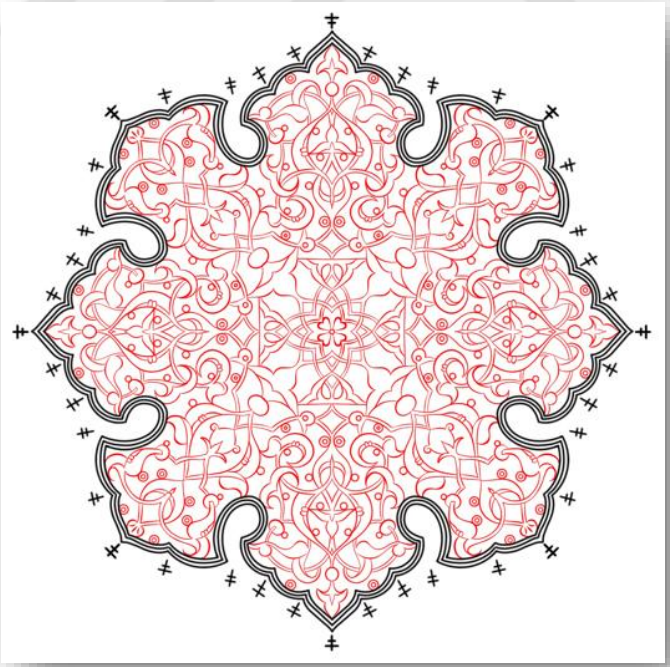

Çizim 35 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi

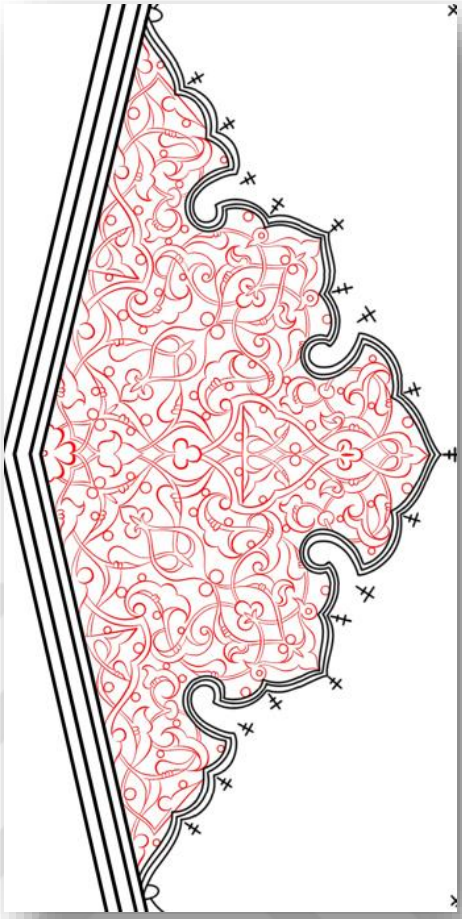

Resim 79 SK- Şehzade Mehmed 28 Kap İçi Mıklep Şemsesi

Çizim 36 SK- Şehzade Mehmed 28 Kap İçi Mıklep Şemsesi Çizimi

Çizim 37 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi Salbek Çizimi

Resim 80 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi Salbeği

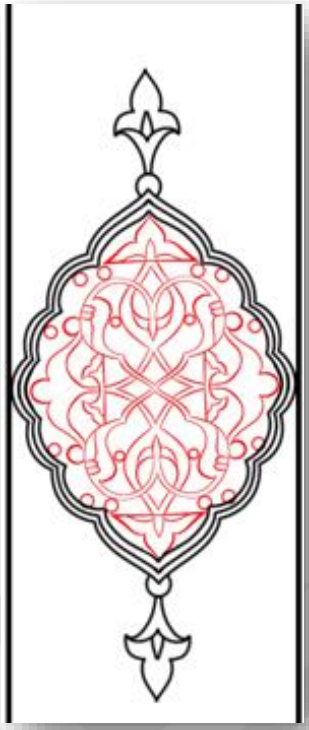

Çizim 38 SK- Şehzade Mehmed 28 Kap İçi Sertab Şemsesi Çizimi

Resim 81 SK- Şehzade Mehmed 28 Kap İçi Sertab Şemsesi

Resim 82 SK- Şehzade Mehmed 28 Kap İçi ½ Sertab Şemsesi

Çizim 39 SK- Şehzade Mehmed 28 Kap İçi ½ Sertab Şemsesi Çizimi

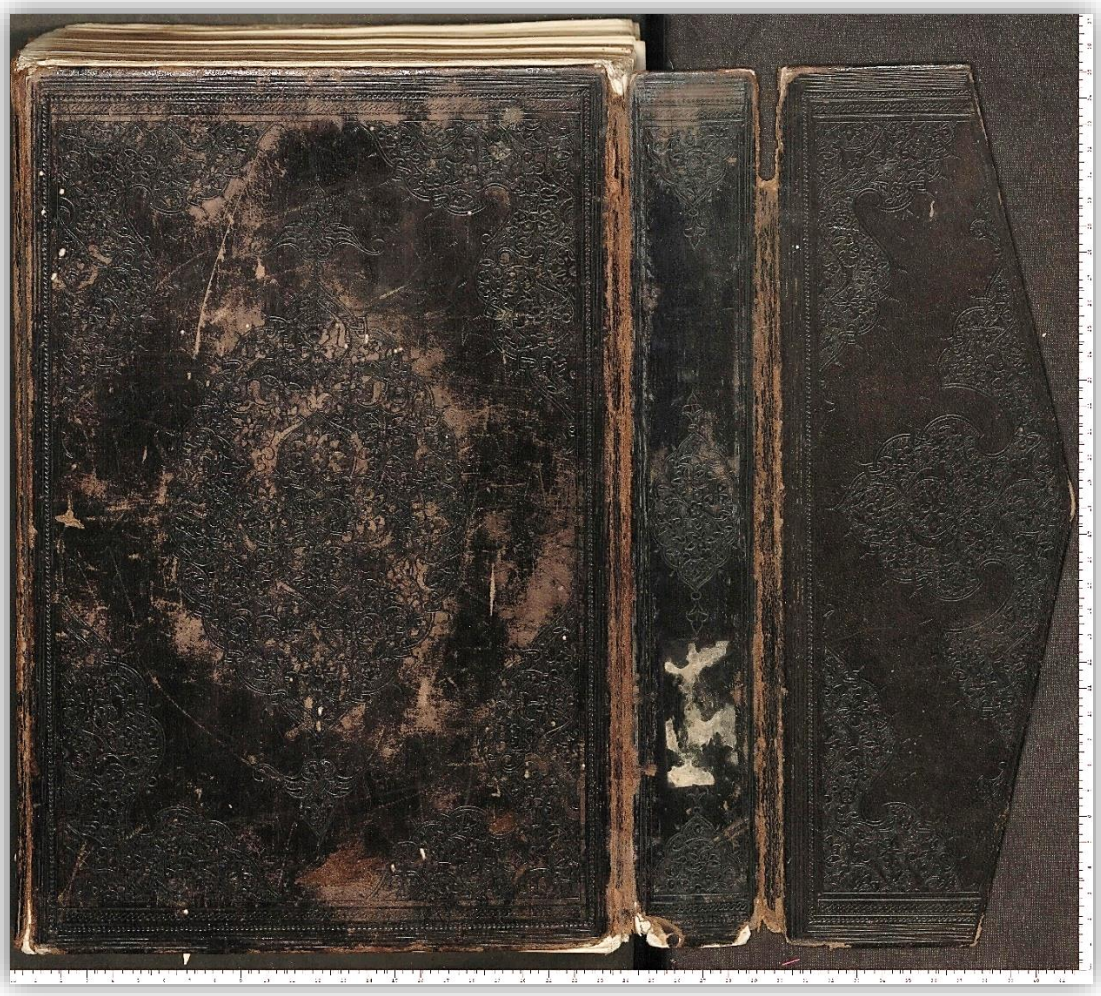

Resim 83 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap ve Mıklep

Resim 84 SK- Şehzade Mehmed 28 Unvan Tezhibi

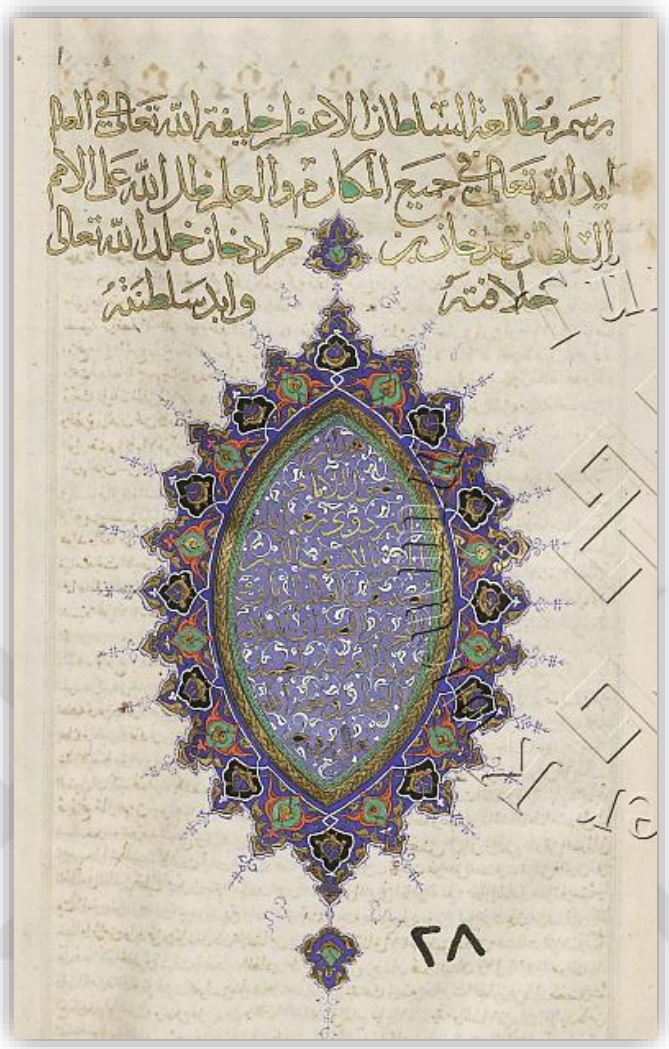

Resim 85 SK- Şehzade Mehmed 28 Zahriye Tezhibi

Katalog No: 10

Demirbaş No: 00040

Eserin Adı: Şerhu'l-Vikaye

Müellifi: Sadrüşşerîa es-Sânî Ubeydullāh b. Mes'ûd b. Tâcişşerîa Ömer b. Sadrişşerîa el-Evvel Ubeydillāh b. Mahmûd el-Mahbûbî el-Buhârî

Müstensihi: -

Konusu: Fıkıh

Dili: Arapça

Tarihi: -

Yazı Çeşidi: Nesih

Ölçüleri: 22,5 cm x 14 cm

Süleymaniye Kütüphanesi envanter kayıtlarında eserin tarihi belirtilmemiştir. Cildindeki tezyini unsurlar Fatih ve Baba Nakkaş dönemini andırsa da kap içindeki hatayî detaylar ve sayfa süslemeleri Türkmen etkisini de taşımaktadır.

Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Bordo deri üzerine hatayî motiflerle tezyin edilmiş şemse, köşebent, salbek ve mıklep şemsesi görülmektedir. Eserin tezyinat tekniği incelendiğinde kalıp kullanılmadığı, farklı bir yöntemle desenin cilde uygulandığı söylenebilir. Deseni ön plana çıkarmak amacıyla altın tahrir yöntemi uygulanmıştır. Desenin zemini ise nokta demiriyle noktalanmıştır. Köşebentler yapraktan çıkan serbest hatayî kompozisyondan oluşmaktadır. Mıklep şemsesi ve köşebentleri de hatayî motiflerle tasarlanmıştır. Sertab kısmının ortasında ise ters simetrik olarak tasarlanmış hatayî motiflerle tezyin edilmiş bir bordür bulunmaktadır.

Eserin kap içi tezyinatında sağ kap, sol kap ve mıklebin zemini altınla sıvanmış, kapalı formların maviyle renklendirildiği katı' tekniğiyle tezyin edilmiştir. Şemse ve köşebentlerde hatayî ve rûmî motifler birlikte kullanılmışken, salbek ve mıklep şemsesinde sadece rûmî motiflerin kullanıldığını görüyoruz.

Şemse ¼ simetride tasarlanmıştır. Hatayî motifler şemsenin merkezinde zemini maviyle renklendirilmiş kapalı form içindedir. Kapalı formun dışında kalan dendanların sınırlandırdığı alanın tamamı ise rûmî motiflerle tezyin edilmiştir.

Dendanların dışında ince tığlar vardır. Salbekler ½ simetride rûmî olarak tasarlanmıştır.

Köşebentlerin kitaba yaslı olan bölümünde hatayî motifler kapalı form içinde zemini maviyle renklendirilmiş olarak bulunmaktadır. Dendanlarla sınırlandırılmış olan alan ise rûmî motiflerle tezyin edilmiştir. Sertab kısmının merkezinde ¼ simetride rûmî orta bağlardan oluşan katı' bir madalyon bulunmaktadır. Onun alt ve üst kısmında yine orta bağ ve tepelik formunda rûmîlerin kullanıldığı birer motif yer almaktadır. Mıklep şemsesi ½ simetride rûmî motiflerle tasarlanmış, merkezindeki kapalı formun zemini maviyle renklendirilmiştir. Köşebentlerin tezyinatı sağ kap ve sol kap köşebentleriyle aynıdır. Eserin tüm kenarlarını çevreleyen ince S formunda bir zencerek bulunmaktadır. Mıklebin üç kenarında, sertabın ise sadece alt ve üst kenarlarında S formunda ince zencerekler de görülmektedir.

Resim 86 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap İçi ve Mıklep

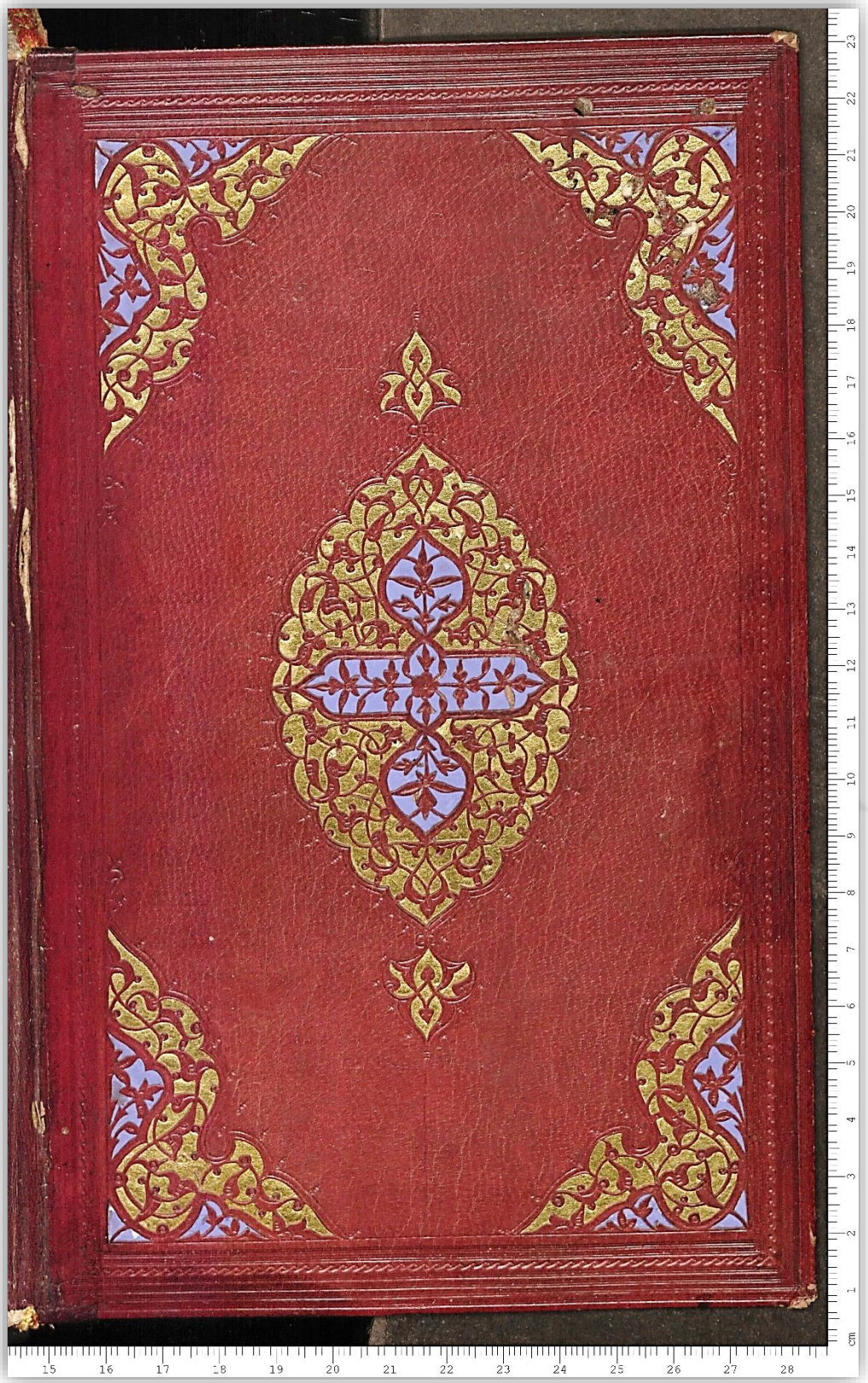

Resim 87 SK- Şehzade Mehmed 40 Sağ Kap İçi

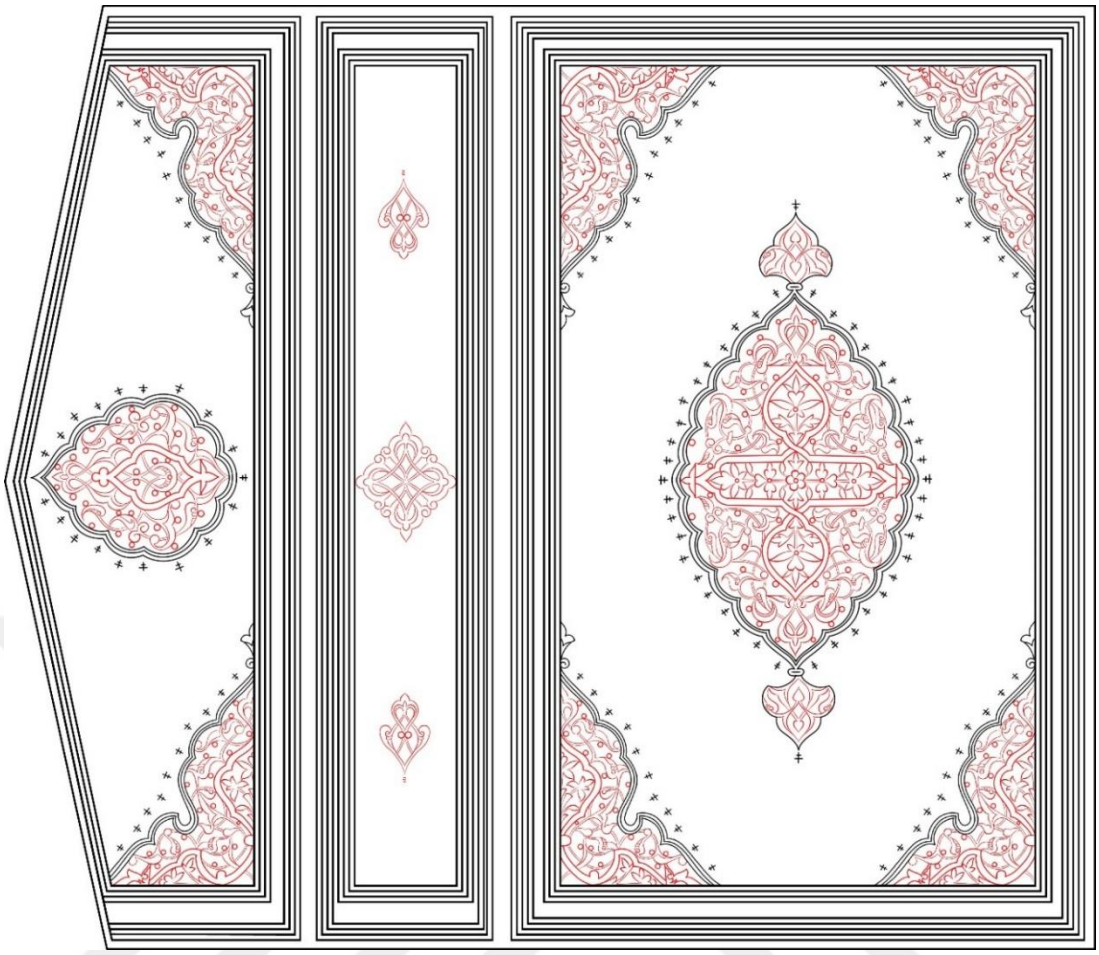

Çizim 40 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi

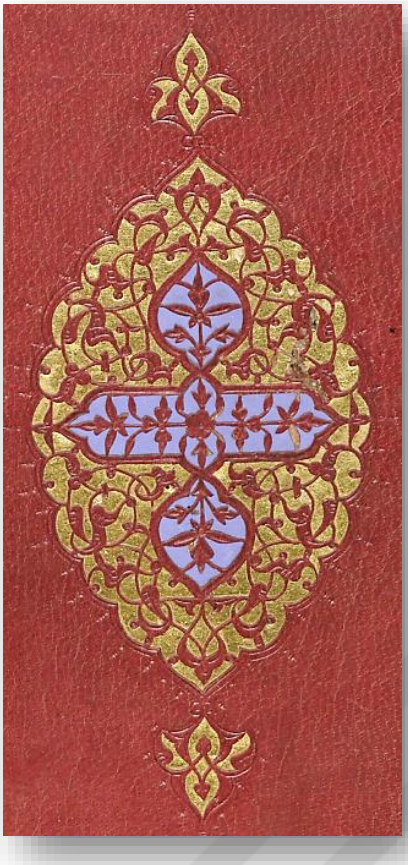

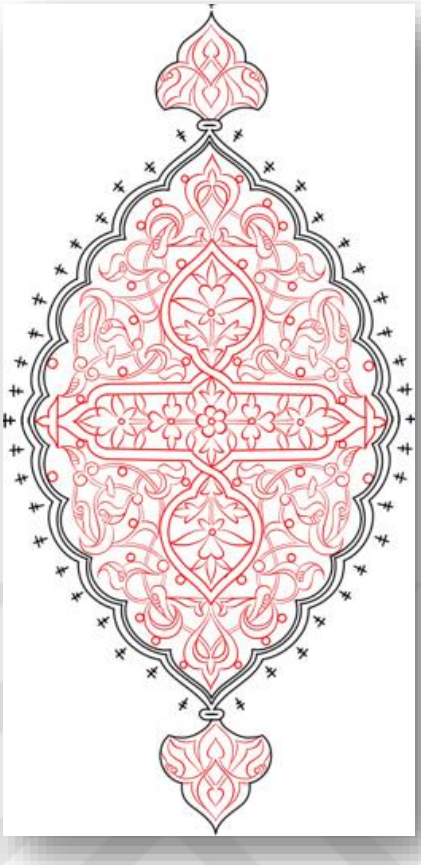

Resim 88 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap İçi Şemsesi

Çizim 41 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap İçi Şemse Çizimi

Çizim 42 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap İçi Köşebent Çizimi

Resim 89 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap İçi Köşebendi

Resim 90 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Mıklep Şemsesi

Çizim 43 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Mıklep Şemsesi Çizimi

Resim 91 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Mıklep Köşebendi

Çizim 44 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Mıklep Köşebendi Çizimi

Çizim 45 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Sertab Şemsesi Çizimleri

Resim 92 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Sertab Şemseleri

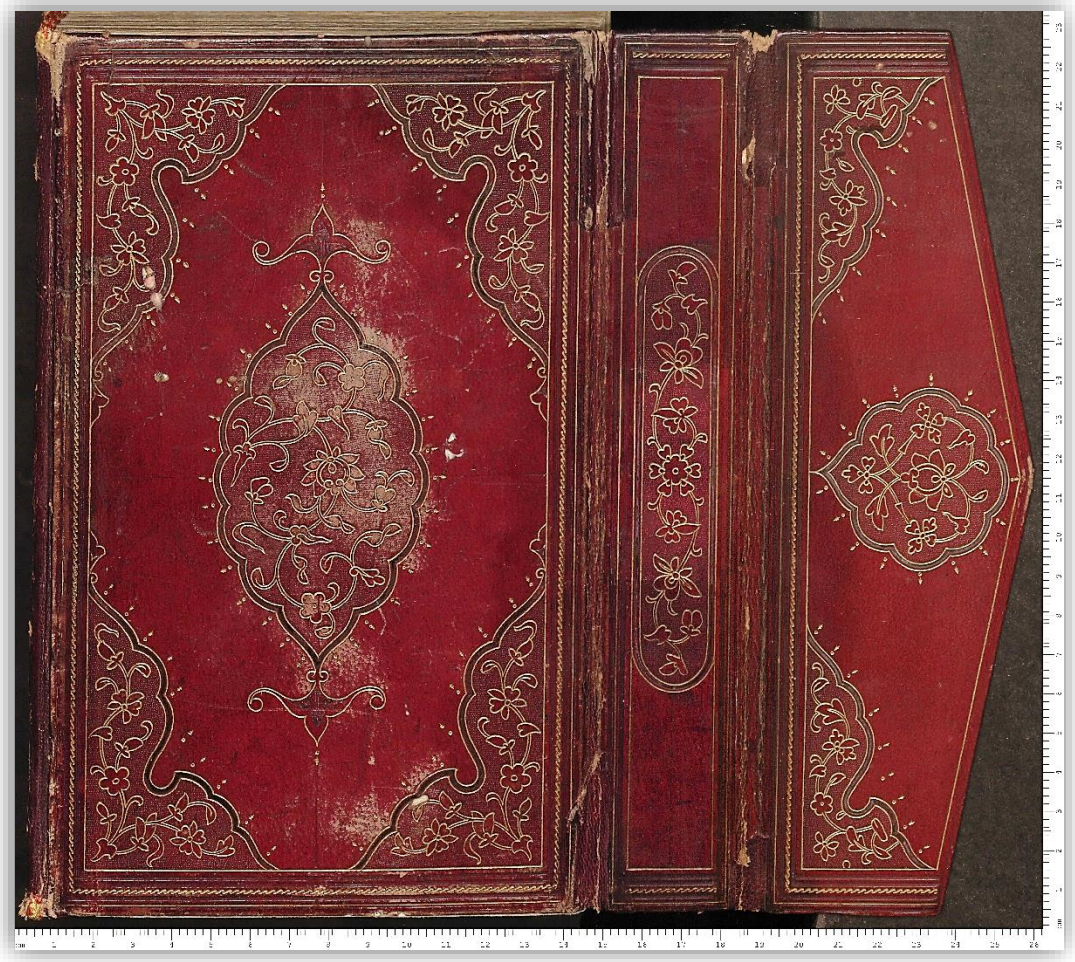

Resim 93 SK- Şehzade Mehmed 40 Sol Kap ve Mıklep

Resim 94 SK- Şehzade Mehmed 40 Unvan Tezhibi

Katalog No: 11

Demirbaş No: 00066

Eserin Adı: Umdetü'l-Akaid / el- 'Umde

Müellifi: Ebü'l-Berekât Hâfızüddîn Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd en-Nesefî

Müstensihi: -

Konusu: Kelam

Dili: Arapça

Tarihi: -

Yazı Çeşidi: Nesih

Ölçüleri: 25,2 cm x 16,2 cm

Süleymaniye Kütüphanesi envanter kayıtlarında eserin tarihiyle ilgili bilgi yer almamaktadır. Eserin "Şehzade Mehmed Bölümü; Şehzade Camii'nden Evkaf nezaretinin emriyle 1914 yılında Sultan Selim'e, ardından 1918 yılında Süleymaniye Kütüphanesi'ne, ardından tekrar esas yerine, son olarak 1927 yılında tekrar Süleymaniye Kütüphanesi'ne nakledildiği" belirtilmiştir. Kütüphane kayıtlarında eserin yazı çeşidi talik olarak belirtilmiş fakat yapılan incelemelerde yazı çeşidinin nesih olduğu tespit edilmiştir.

Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Eserin cildi bordo deri üzerine alttan ayırma tekniğiyle bezenmiş şemse, köşebent, salbek ve mıklep şemsesinden oluşmaktadır. Tezyinatında rûmi ve hatayî motifler bir arada kullanılmıştır. Şemsenin iki ucuna bitişik olarak yerleştirilen salbekler kalıpla değil, el aletiyle noktalı şekiller verilerek tasarlanmıştır. Eserin sağ ve sol kaplarının tamamını, mıklebin ise üç kenarını çevreleyen S formunda ince zencerekler bulunmaktadır.

Eserin kap içi katı' tezyinatında, taba rengi deri üzerine bordo deriden katı' tekniğiyle oyulmuş zemini altınla boyanmış kağıtla renklendirilmiş şemseler yer almaktadır. Sağ kap altın zemininde nokta demiriyle izler bırakılmış, bazı alanlara ise mavi renkle noktalamalar yapılmıştır. Her iki kap içindeki şemse de uçları tepelik şeklinde sivrilen dikdörtgen formda ¼ simetride rûmi motiflerle tezyin edilmiştir. Eseri çevreleyen soğuk bırakılmış ince cetveller mevcuttur. Mıklep şemsesinde çarkıfelek şeklinde el

aletiyle şekil verilmiş bir yıldız bulunmaktadır. Yan kâğıdı olarak renkli bir şal ebrusu kullanılmıştır.

Resim 95 SK- Şehzade Mehmed 66 Sol Kap İçi ve Mıklep

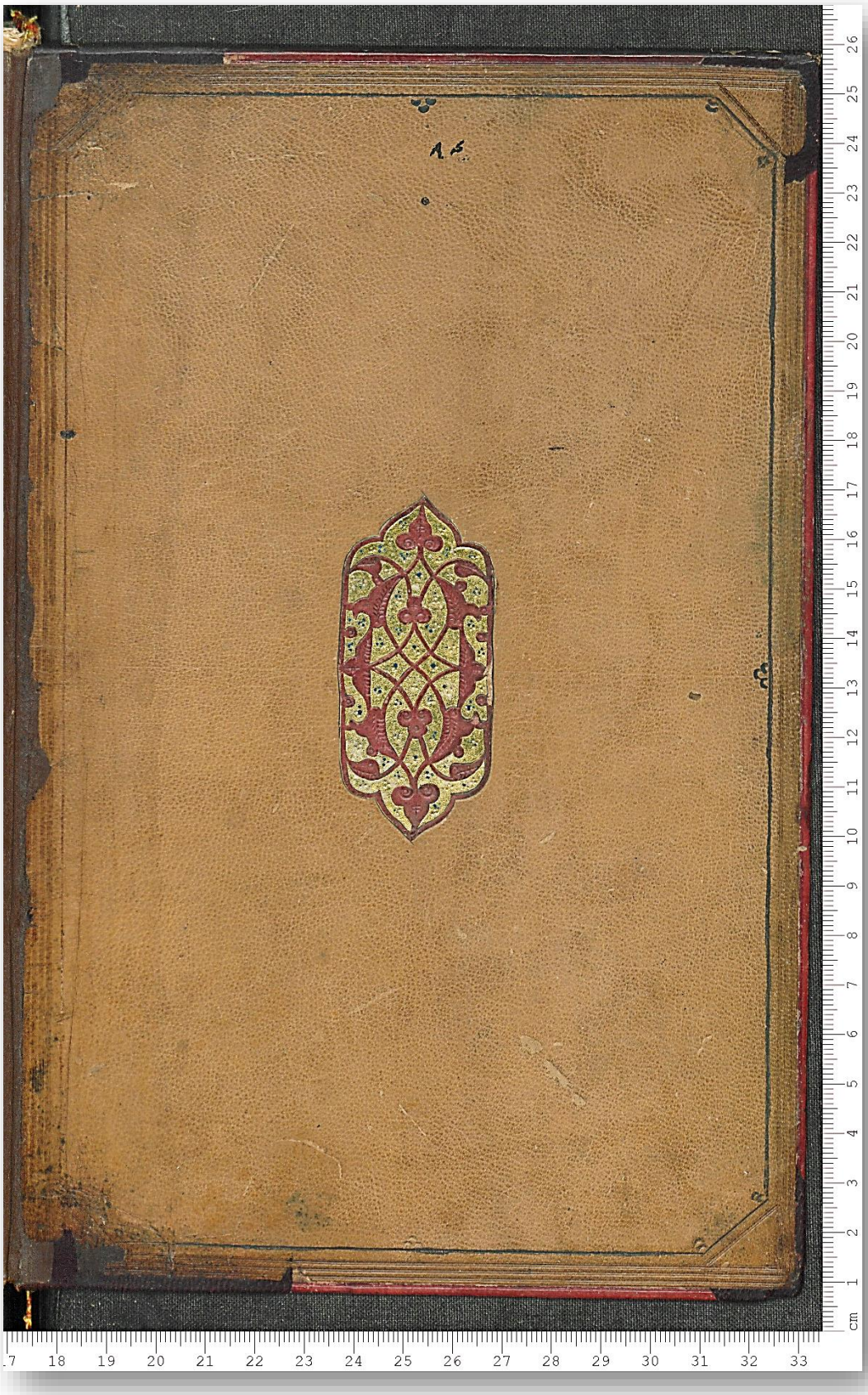

Resim 96 SK- Şehzade Mehmed 66 Sağ Kap İçi

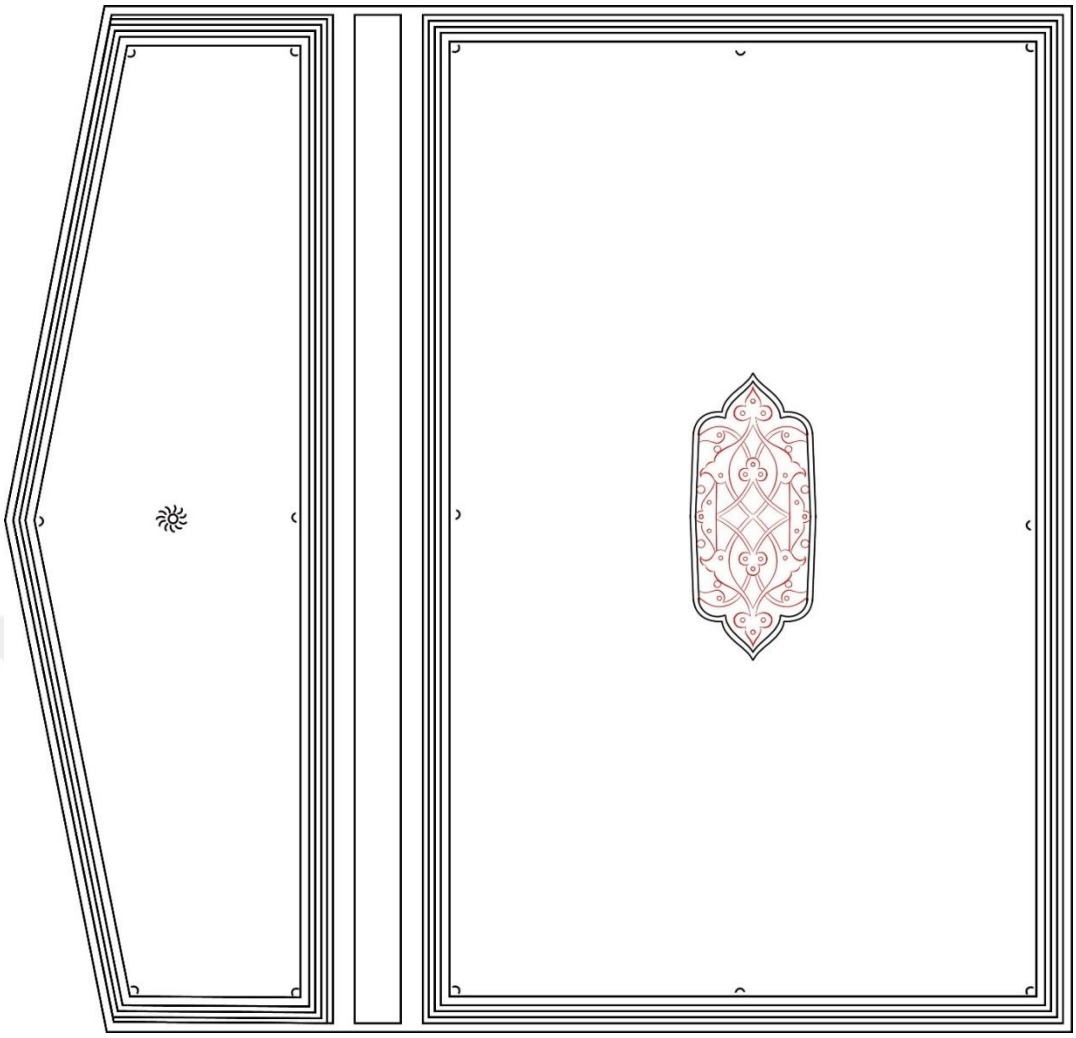

Çizim 46 SK- Şehzade Mehmed 66 Sol Kap içi ve Mıklep Çizimi

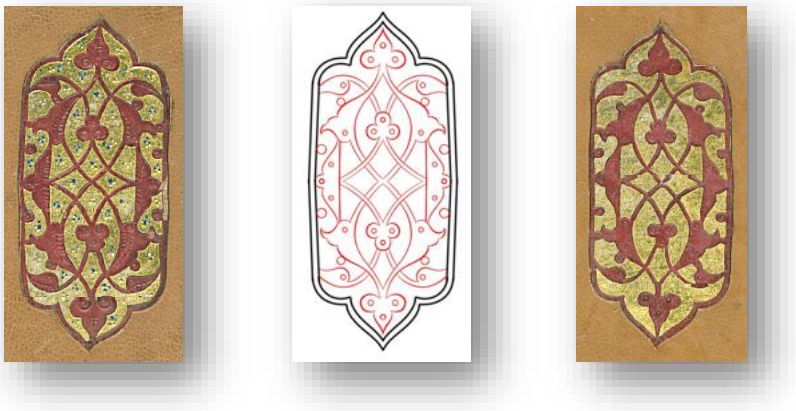

Çizim 47 SK- Şehzade Mehmed 66 Sol Kap İçi Şemse Çizimi

Resim 97 SK- Şehzade Mehmed 66 Sağ ve Sol Kap İçi Şemseleri

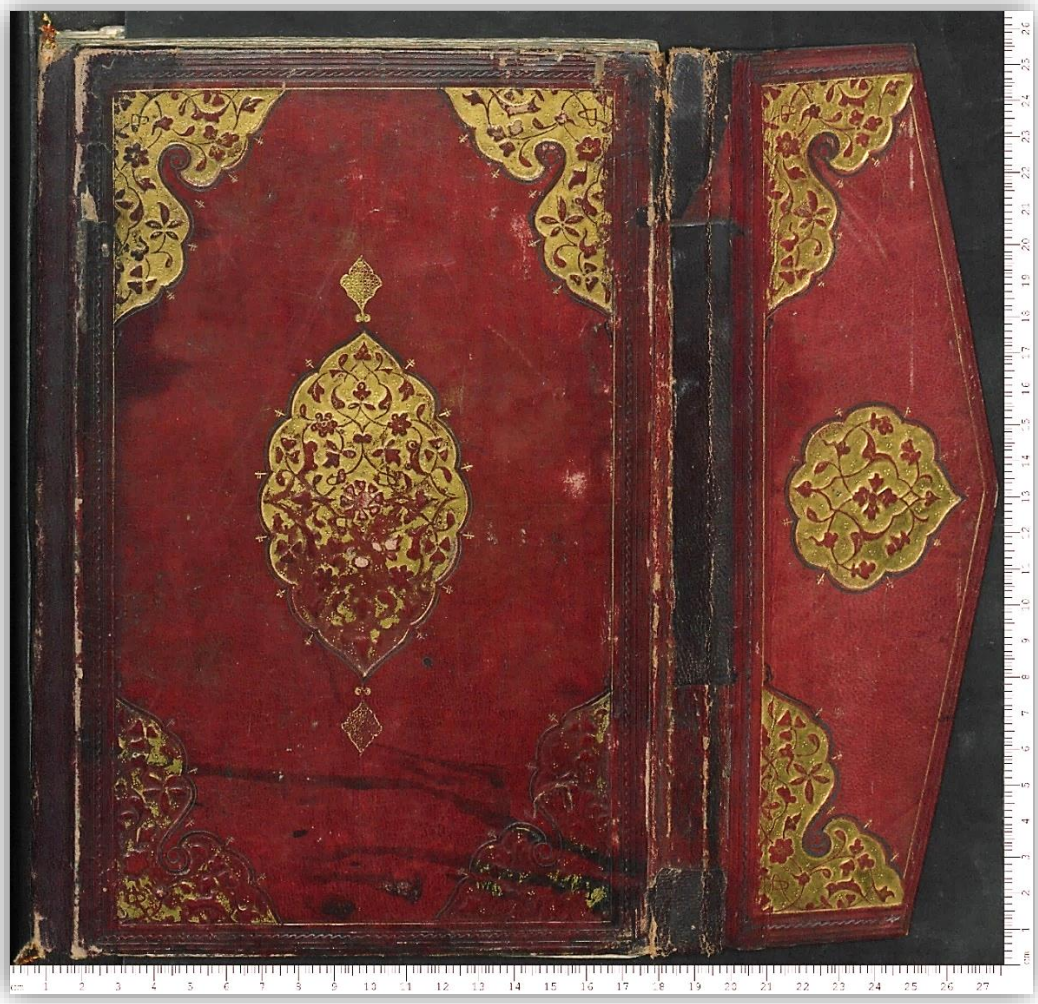

Resim 98 SK- Şehzade Mehmed 66 Sol Kap ve Mıklep

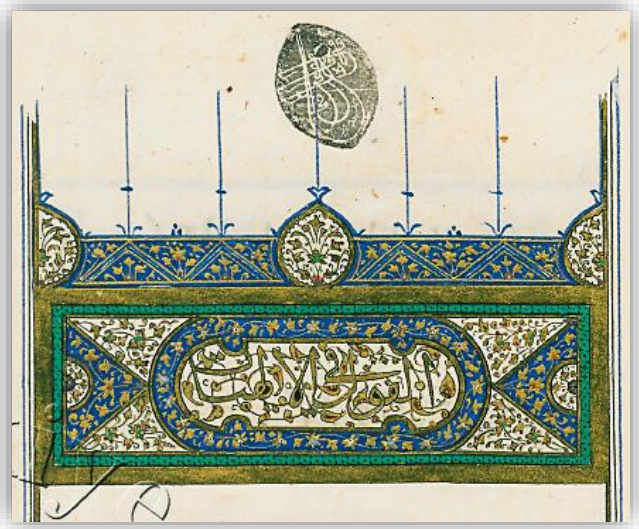

Resim 99 SK- Şehzade Mehmed 66 Unvan Tezhibi

Resim 100 SK- Şehzade Mehmed 66 Zahriye Tezhibi

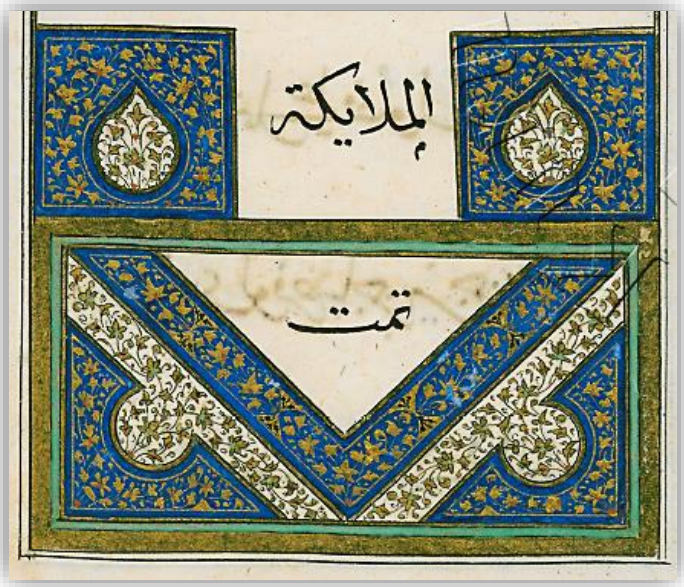

Resim 101 SK- Şehzade Mehmed 66 Hâtime Tezhibi

Katalog No: 12

Demirbaş No: 00078

Eserin Adı: Levâmiʿu'l-esrâr fî şerḥi Meṭâliʿi'l-envâr

Müellifi: Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed er-Râzî et-Tahtânî

Müstensihi: -

Konusu: Mantık

Dili: Arapça

Tarihi: -

Yazı Çeşidi: Talik

Ölçüleri: 26,3 cm x 17,3 cm

Eserin cildi, zahriye ve unvan tezhipleri incelendiğinde Fatih dönemine ait olduğunu ve Baba Nakkaş üslubunun tezyinat özelliklerini yansıttığı görülmektedir. Envanter kayıtlarında eserin yazı çeşidi nesih olarak belirtilmiş fakat eser incelendiğinde talik olduğu görülmüştür.

Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Eserin cildi, koyu kahverengi deri üzerine çeşitli el aletleriyle şekil verilen, hatayî ve rûmî motiflerle tezyin edilmiş soğuk şemse ve köşebentlerden oluşmaktadır. Merkezde yer alan şemse dairevî formda olup serbest kompozisyonlu hatayî motiflerden oluşmaktadır. Şemseyi sınırlandıran dendanların kesişim noktalarında kalpli geçmeler bulunmaktadır. Köşebentler hatayî ve rûmî motiflerle serbest kompozisyonda tezyin edilmiş ve kalpli geçmelerden oluşan dendanlarla sınırlandırılmıştır. Eserin dört kenarını çevreleyen S formunda ince bir zencerek bulunmaktadır. Mıklep şemsesi uca doğru sivrilen dairevi formda, serbest kompozisyonla hatayî motiflerle bezenmiştir. Mıklep köşebentleri de diğer köşebentlerle aynı karakterde fakat mıklep alanına uygun ölçüde tasarlanmıştır.

Eserin kap içi katı tezyinatı, taba rengi deri üzerine zemini maviyle renklendirilmiş 6 dilimli bir penç ve yaprak motifleriyle katı' tekniği kullanılarak tezyin edilmiştir. Sağ kap, sol kap ve mıklep içlerinde aynı motifler kullanılmış fakat motiflerin kompozisyonları farklılık göstermiştir. Sağ ve sol kap içlerinin dört kenarını, mıklebin üç kenarını çevreleyen S formunda ince bir zencerek bulunmaktadır. Sertabta herhangi

bir tezyini unsur bulunmayıp, alt ve üst kenarlarında S formunda ince bir zencerek bulunmaktadır.

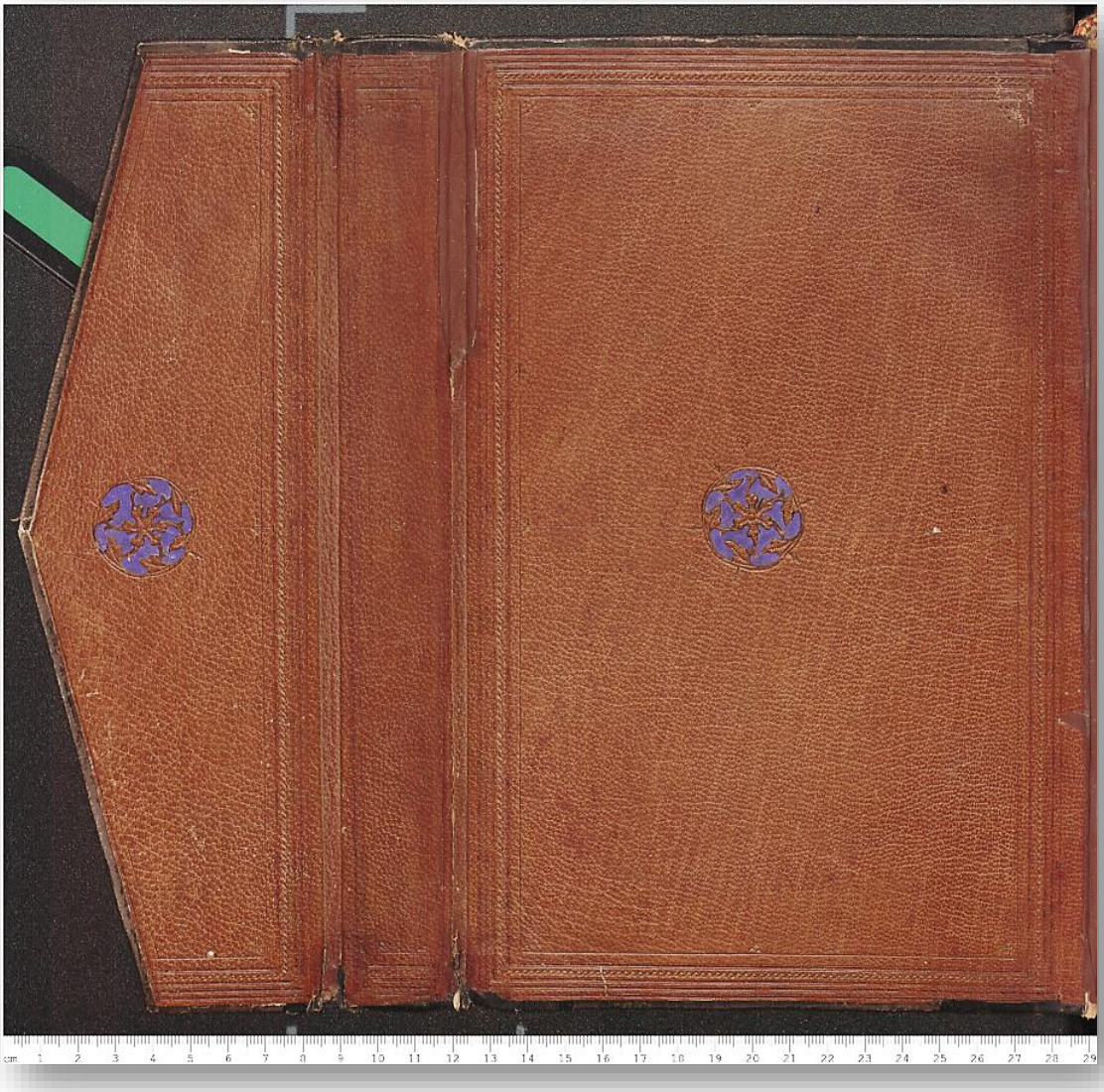

Resim 102 SK- Şehzade Mehmed 78 Sol Kap içi ve Mıklep

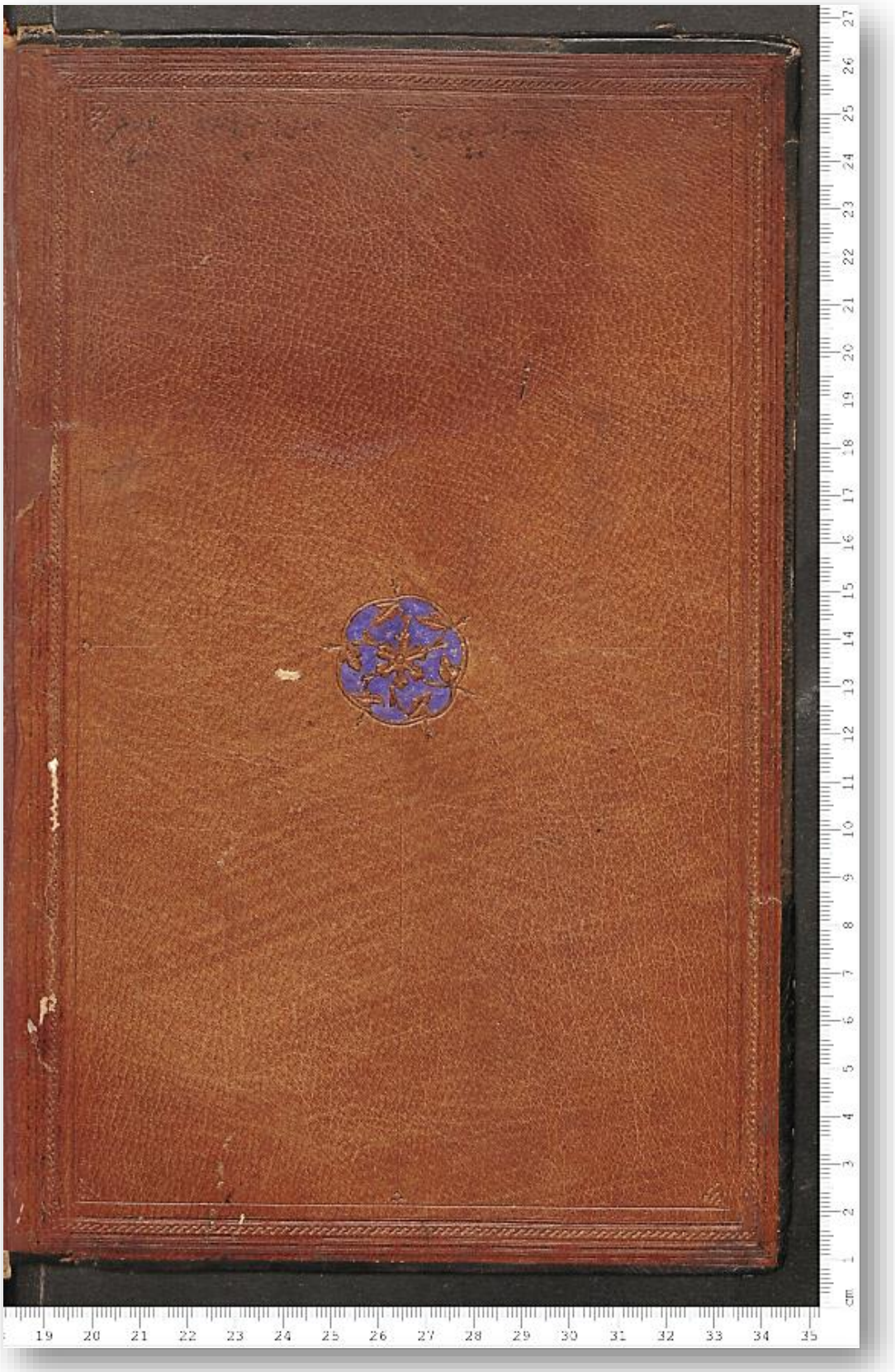

Resim 103 SK- Şehzade Mehmed 78 Sağ Kap İçi

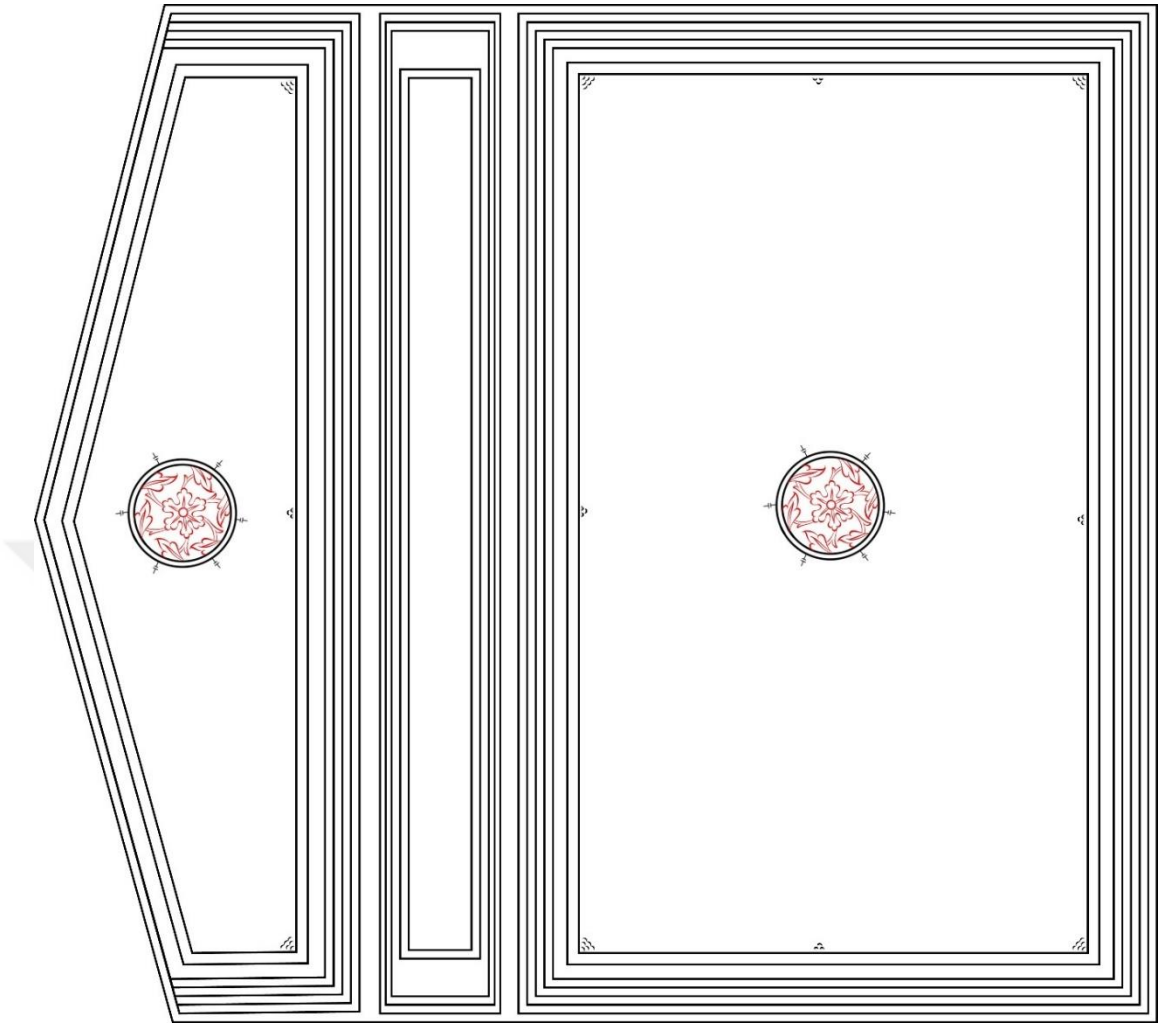

Çizim 48 SK- Şehzade Mehmed 78 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi

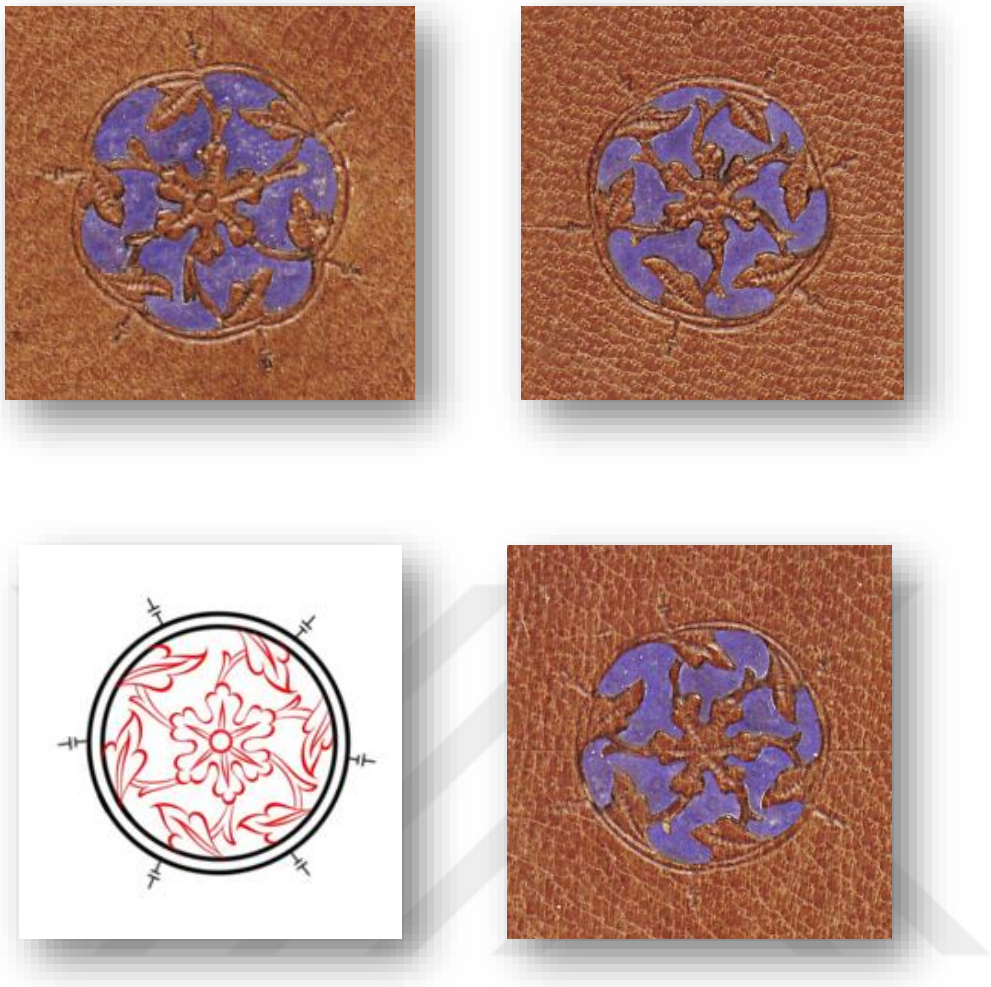

Çizim 49 SK- Şehzade Mehmed 78 Sol Kap İçi Şemse Çizimi

Resim 104 SK- Şehzade Mehmed 78 Kap İçi Sol, Sağ ve Mıklep Şemseleri

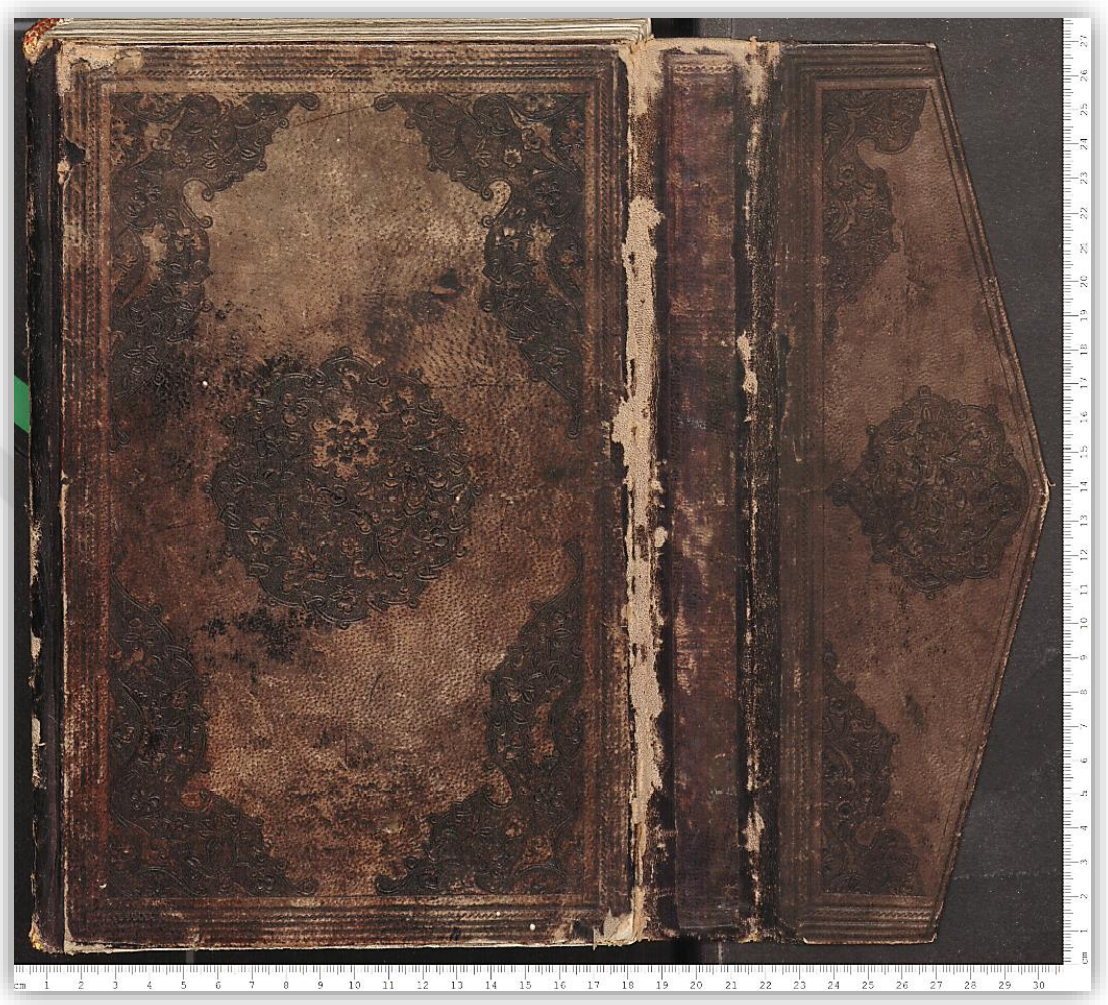

Resim 105 SK- Şehzade Mehmed 78 Sol Kap ve Mıklep

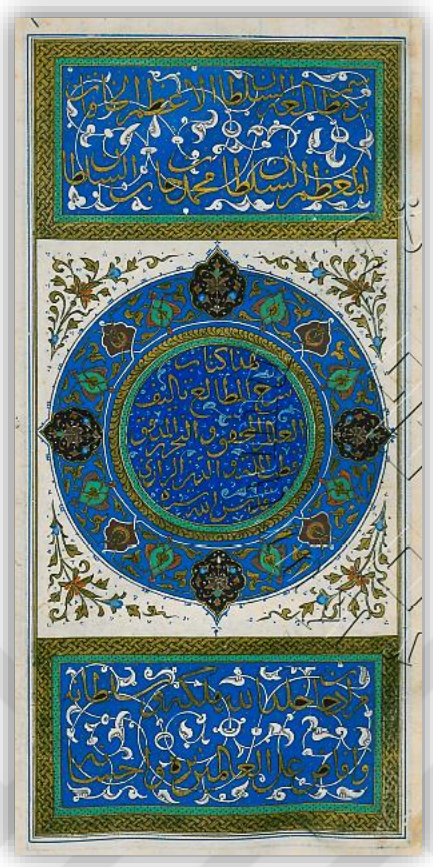

Resim 106 SK- Şehzade Mehmed 78 Zahriye Tezhibi

Resim 107 SK- Şehzade Mehmed 78 Unvan Tezhibi

Katalog No: 13

Demirbaş No: 00086

Eserin Adı: Haşiye ala Muhtasari't-Taftazani fi Şerhi't-Telhis

Müellifi: el-Hıtai, Nizamuddin Osman b. Abdullah

Müstensihi: -

Konusu: Arap Edebiyatı

Dili: Arapça

Tarihi: -

Yazı Çeşidi: Talik

Ölçüleri: 18,7 cm x 10,4 cm

Süleymaniye Kütüphanesi envanter kayıtlarında "Fatih'in özel kütüphanesi için hazırlanmıştır." ifadesi bulunmaktadır. Eserin cildi, kap içi ve sayfa tezyinatı incelendiğinde Fatih Dönemi özelliklerini yansıttığı söylenebilir.

Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Eserin cildi koyu kahverengi deri üzerine soğuk bırakılmış beyzî formda ¼ simetride olan şemse, serbest kompozisyonlu köşebent ve ½ simetride mıklep şemsesi, hatayî ve rûmî motiflerle tezyin edilmiştir. Eseri çevreleyen S formunda ince bir zencerek bulunmaktadır. Sertabın tam ortasında yer alan ve iki ucuna kadar uzanan S formunda ince bir zencerek bulunmaktadır.

Eserin kap içi katı tezyinatında, taba rengi deriden yekpare olarak oyulmuş şemseler ve bu şemselerin zemininde maviyle renklendirilmiş kâğıt kullanılmıştır. Şemse beyzî formda, rûmi motiflerle ¼ simetride tezyin edilmiş, dendanlarla sınırlandırılmıştır. Şemsenin merkezindeki kapalı formlar altınla renklendirilmiştir. Dendanların içe kıvrılan kısımlarında ince tığlar vardır. Şemsenin sivrilen uçlarında soğuk bırakılmış tepelik motifleri kullanılmıştır.

Köşebentler üçgen formda ince geometrik geçmelerle süslenmiş ve soğuk bırakılmıştır. Kap içini çevreleyen S formunda ince bir zencerek bulunmaktadır.

Mıklep şemsesi ½ simetride uca doğru sivrilen daireye yakım formda rûmi motiflerle tezyin edilmiştir. Zemininde maviyle renklendirilmiş kâğıt kullanılan mıklep şemsesinin merkezinde yer alan kapalı alan altınla renklendirilmiştir. Sertab kısmı, kap dışında olduğu gibi tam ortada uçtan uca S formunda bir zencerekle tezyin edilmiştir.

Resim 108 SK- Şehzade Mehmed 86 Sol Kap İçi ve Mıklep

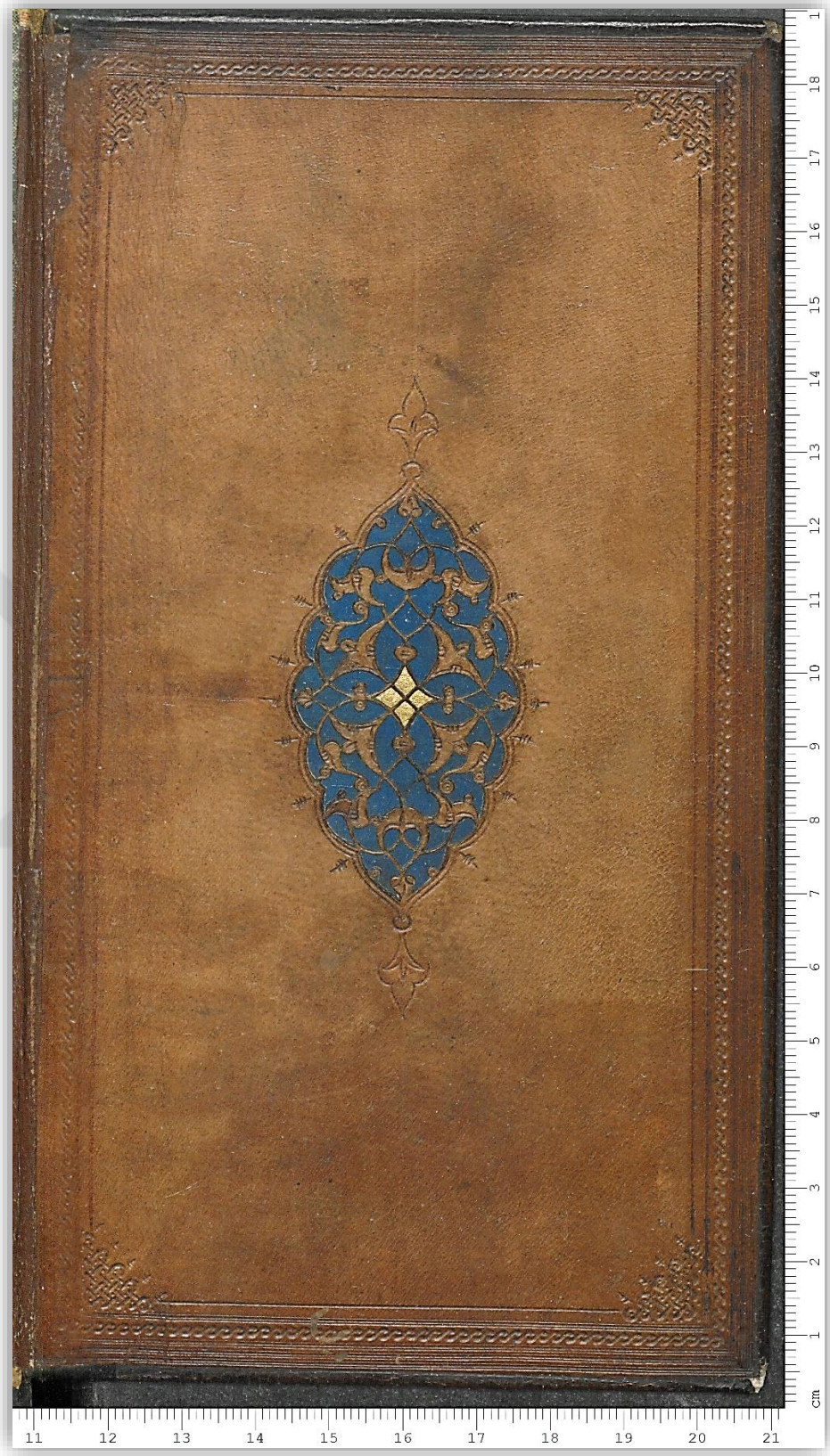

Resim 109 SK- Şehzade Mehmed 86 Sağ Kap İçi

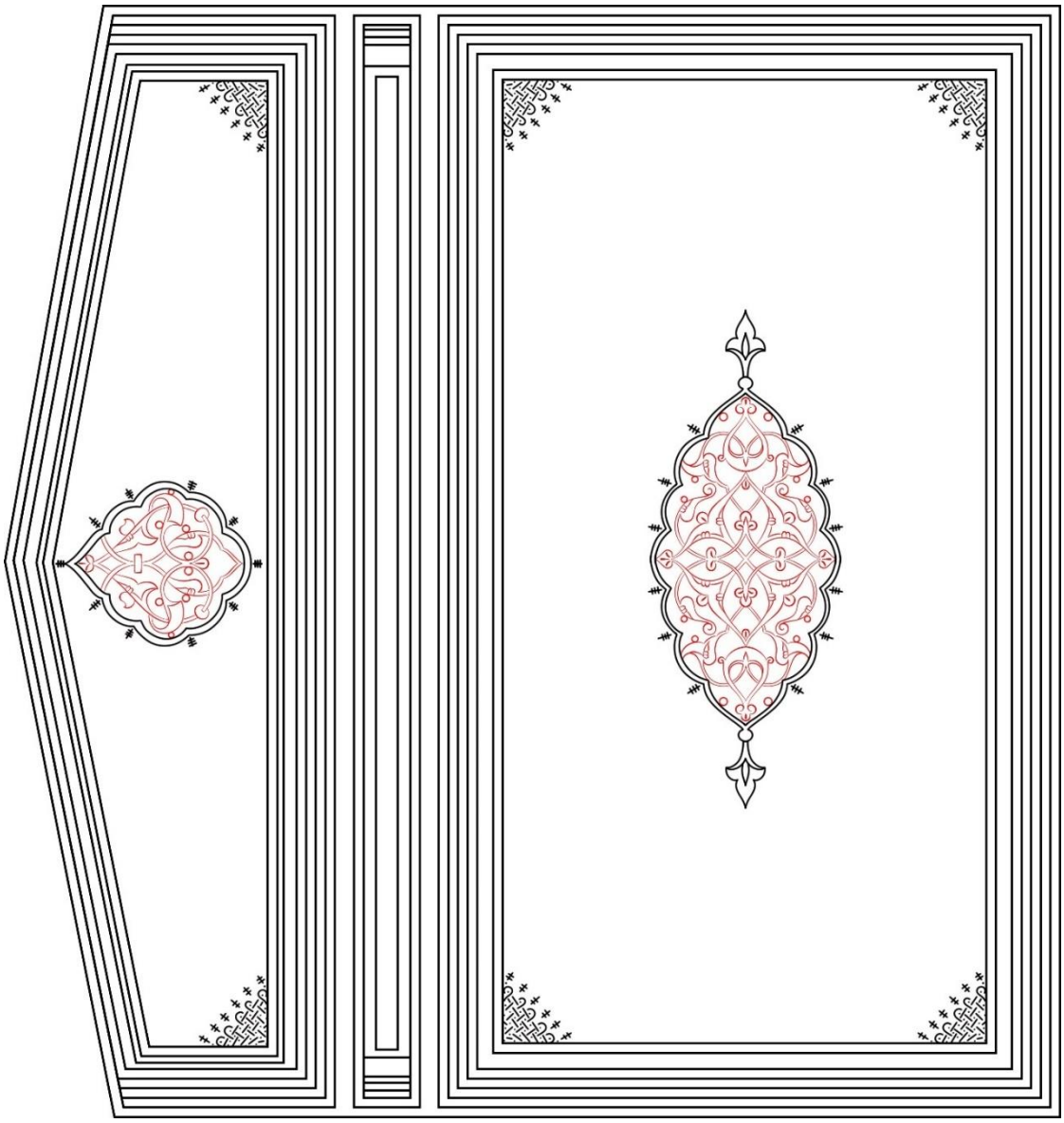

Çizim 50 SK- Şehzade Mehmed 86 Sol Kap İçi ve Mıklep Çizimi

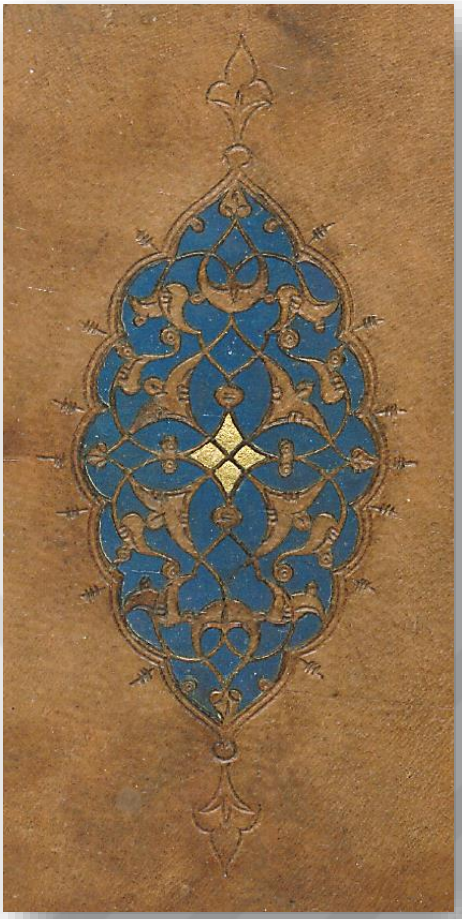

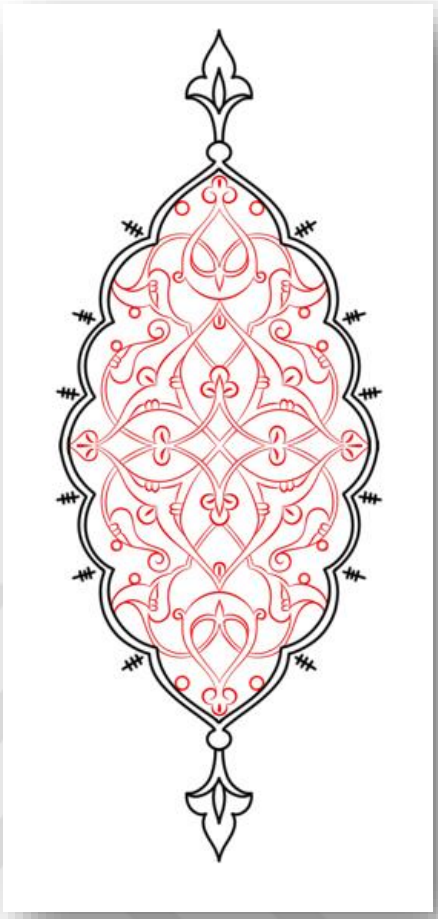

Resim 110 SK- Şehzade Mehmed 86 Sol Kap İçi Şemsesi

Çizim 51 SK- Şehzade Mehmed 86 Sol Kap İçi Şemse Çizimi

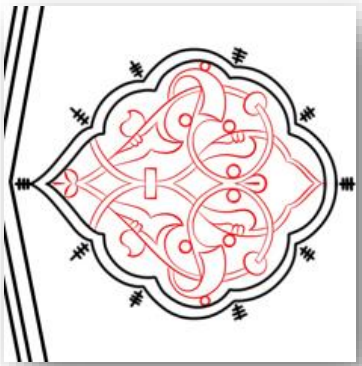

Resim 111 SK- Şehzade Mehmed 86 Mıklep Şemsesi

Çizim 52 SK- Şehzade Mehmed 86 Mıklep Şemsesi Çizimi

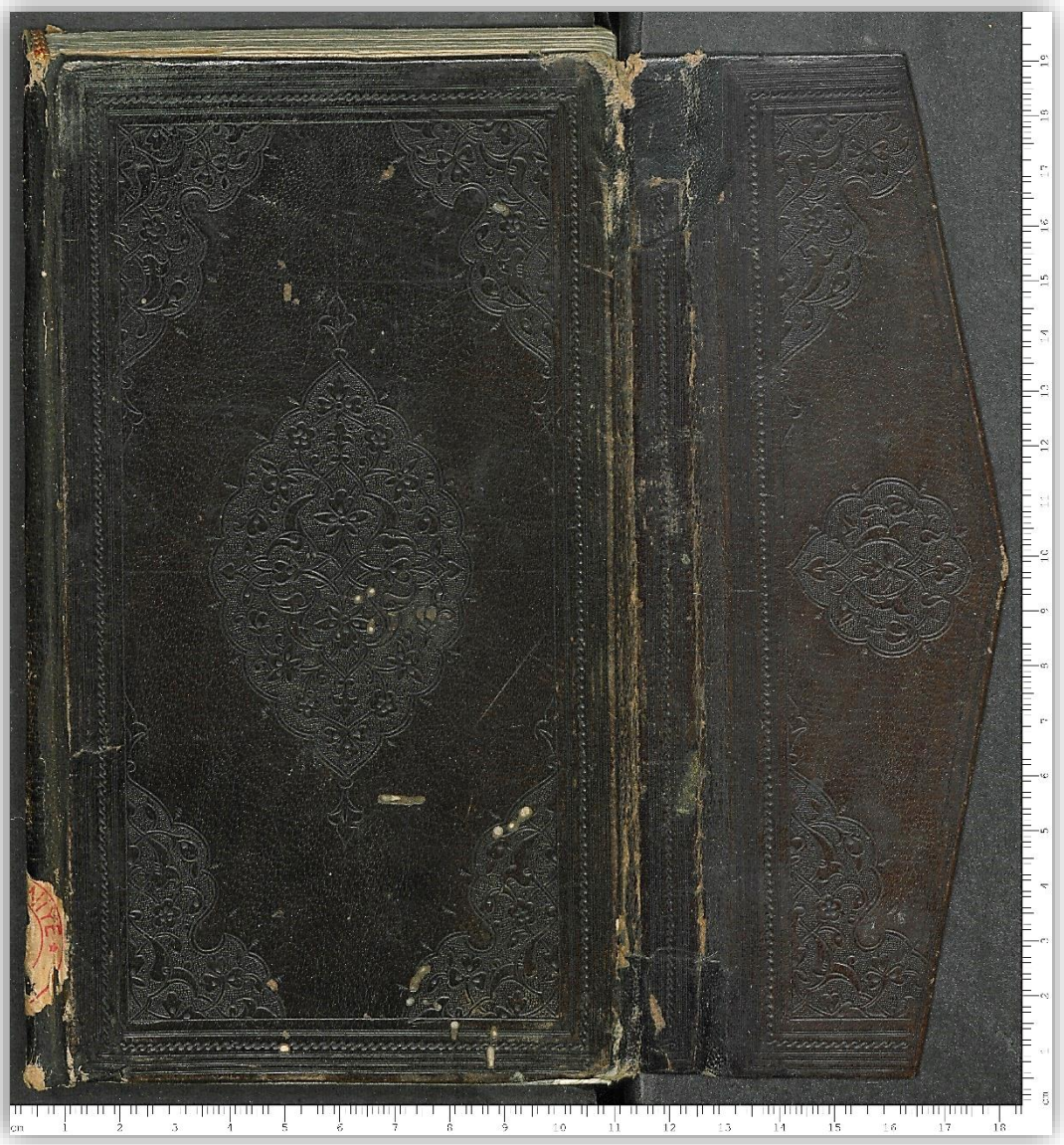

Resim 112 SK- Şehzade Mehmed 86 Sol Kap ve Mıklep

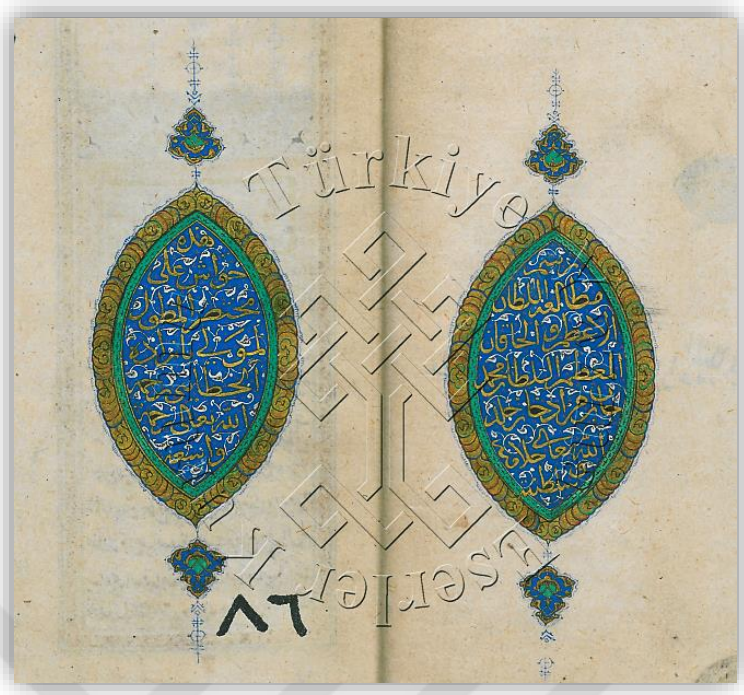

Resim 113 SK- Şehzade Mehmed 86 Zahriye Tezhibi

Resim 114 SK- Şehzade Mehmed 86 Unvan Tezhibi

4. UYGULAMALAR

Tez çalışması kapsamında Şehzade Mehmed koleksiyonunda 28, 40, 55, 66 ve 107 envanter numaralı eserlerin kap içi deri oyma katı' tezyinatlarının desen analizleri yapılmış ve bu eserlerin vektörel çizimleri kalıp basımına uygun olarak tamamlanmıştır. Şehzade Mehmed 28 envanter numaralı eserin yekpare deri oyma tek kap röprodüksiyon olarak çalışılmasına karar verilmiştir. Şehzade Mehmed 66 envanter numaralı eserin deri oyma katı' tezyinatı şemse, Şehzade Mehmed 107 envanter numaralı eserin ise şemse ve mıklep şemsesi olarak ayrı ayrı çalışılmasına karar verilmiştir.

1. Uygulama

Şehzade Mehmed 28 envanter numarasıyla kayıtlı olan eser sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Eserin genel bilgilerine 9 numaralı katalogda değinilmiştir. Tamamı rûmî motiflerle tezyin edilmiş ve kap içi katı tezyinatı açısından zengin bir eser olmasından dolayı uygulama yapmak amacıyla tercih edilmiştir. Yaptığımız incelemeler sonucunda kap içindeki katı' uygulamalarda da kalıpların kullanılma ihtimalinin mümkün olduğuna karar verilmesi ve sağ-sol kap için de desenlerin muntazam çalışılabilmesi için kalıp hazırlayarak katı' uygulama yapılmasına karar verilmiştir. Eser tek kap levha röprodüksiyon olarak uygulanmıştır.

Eserin ölçüleri 34,8 cm x 23,4 cm'dir. Uygulamamızın ilk aşamasında eserin kap içi deseni vektörel olarak "Adobe Illustrator" programında çizilmiştir. En ince kalem kalınlığı 0,25 mm ve eserdeki ölçülere sadık kalınarak çizimler tamamlanmıştır. Şemse, köşebent, salbek, mıklep şemsesi ve sertab şemseleri klişe baskı magnezyum dişi kalıp olarak hazırlanmıştır.

Resim 115 SK- Şehzade Mehmed 28'in Şemse, Köşebent, Salbek, Mıklep Şemsesi ve Sertab Şemsesi Kalıpları

Eserde desenler zeminle aynı hizada tercih edildiği için gömme olarak çalışılmamıştır. Eser bordo derinin yekpare olarak oyularak hazırlanmasından dolayı uygulamamızda yekpare bordo deri tercih edilmiştir. Katı' uygulama kısmına başlamadan önce doğal bordo boya ile renklendirilen deriye, ince bıçak ayarıyla makine tıraşlama işlemi yaptırılmıştır. Röprodüksiyon olarak çalışılacak olan levhanın ölçüleri 34 cm x 24 cm olarak belirlenmiştir. Kenar paylarıyla birlikte deriyi uygun ölçülerde kestikten sonra 1,5 cm cetvel payı bırakarak şemse, köşebent ve salbeklerin geleceği noktalar tespit edilmiş, önce şemseyi yerleştirerek ıstampada sırasıyla köşebent ve salbekler de deriye basılmıştır.

Resim 116 SK- Şehzade Mehmed 28 Kalıbının Deriye Uygulanması

Deri oyma olarak hazırlanan yekpare deriyi yapıştırmak için 3 mm kalınlığında mukavva seçilmiş ve üzerine krem renkli aherli kâğıt yapıştırılmıştır. Desenlerin açıkta kalacağı alanlar 22 ayar altınla renklendirilmiştir. Eserin orijinalinde kapalı formlarda kullanılan mavi renklendirmeler, mavi ile boyanmış kağıtların o alanlara yerleştirilmesiyle zemin renklendirme işlemi tamamlanmıştır. Son olarak yekpare olarak oyulan deri doğal nişasta muhallebisi yardımıyla aherli zemine yapıştırılmıştır.

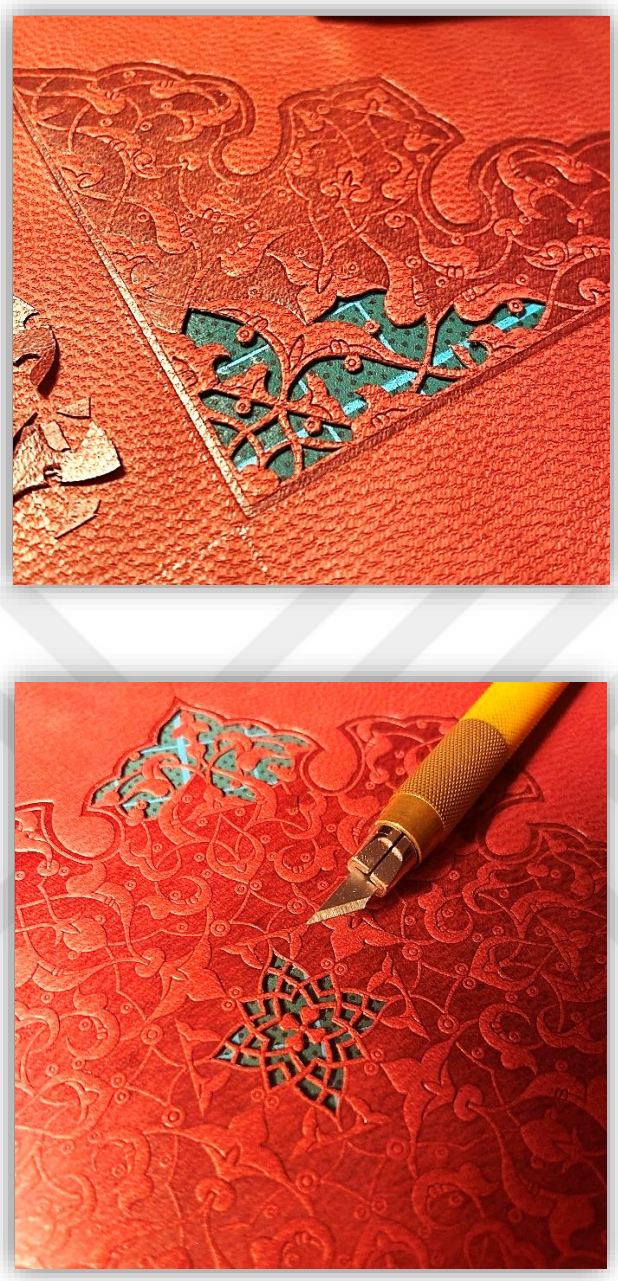

Resim 117 SK- Şehzade Mehmed 28 Köşebent ve Şemse Deri Oyma Aşaması

.

Resim 118 SK- Şehzade Mehmed 28 Yekpare Deri Oyma Röprodüksiyonu

2. Uygulama

Şehzade Mehmed 107 envanter numaralı eserin genel bilgilerinden 7 numaralı katalogda detaylı bir şekilde bahsedilmiştir. Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Eserin kap içi katı' desenleri "Adobe Illustrator" programında vektörel olarak, erkek ve dişi kalıp yapımına uygun bir şekilde çizilmiştir. Eserin ölçüleri 25,7 cm x 17,7 cm'dir. Kap içi katı' tezyinatı yekpare kahverengi deriden yapılmış ve zemininde mavi kâğıt kullanılmıştır. Kullanacağımız cildin şirazesi örülmüş, kapak ölçüleri alınarak ¼ simetride rûmî desenlerle hazırlanan klişe kalıp kahverengi deri üzerine basılmış, kap içlerinde yeşil renk deri tercih edilmiş ve tezyini alanları soğuk bırakılmıştır.

Resim 119 SK- Şehzade Mehmed 107 Eserin Uygulama Yapılacağı Cildin Hazırlık Aşamaları

Şehzade Mehmed 107 envanter numaralı eserin şemse ölçüleri 10 cm, mıklep şemsesi ölçüsü ise 3,5 cm x 4 cm olarak tespit edilmiştir. Uygulamamızda kullanacağımız cildin şirazesi örülmüş, kapak ölçüleri alınarak rûmî desenlerle hazırlanan klişe kalıp kahverengi deri üzerine basılmış, kap içlerinde yeşil deri tercih edilmiş ve tezyini alanları soğuk bırakılmıştır. Uygulamamızı yapacağımız cildimizin ölçülerine uygun olarak şemse ölçüsü 11,5 cm, mıklep şemsesi ölçüsü ise 5 cm olarak belirlenmiştir. Kalıp kullanmadan yapılan bu uygulamada öncelikle şemse ve mıklep şemsesi desenleri eskiz kağıdına geçirilmiş, ardından uygulama yapılacak olan kahverengi deri üzerine sabitlenerek beraber kesilmiştir. Kesilen şemse ve mıklep şemsesi zemini altınla renklendirilen kâğıt üzerine yapıştırılarak kap içlerine uygulanmıştır.

Resim 120 SK- Şehzade Mehmed 107 Şemse Katı' Uygulaması

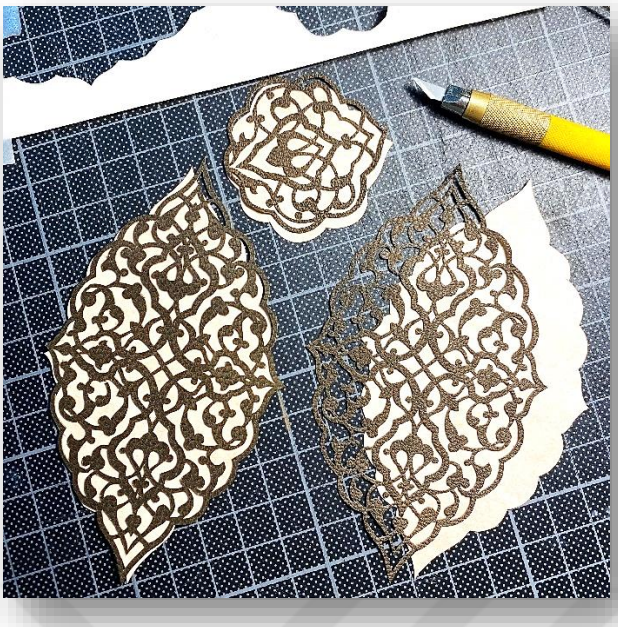

Resim 121 SK- Şehzade Mehmed 107 Şemse Katı' Uygulaması

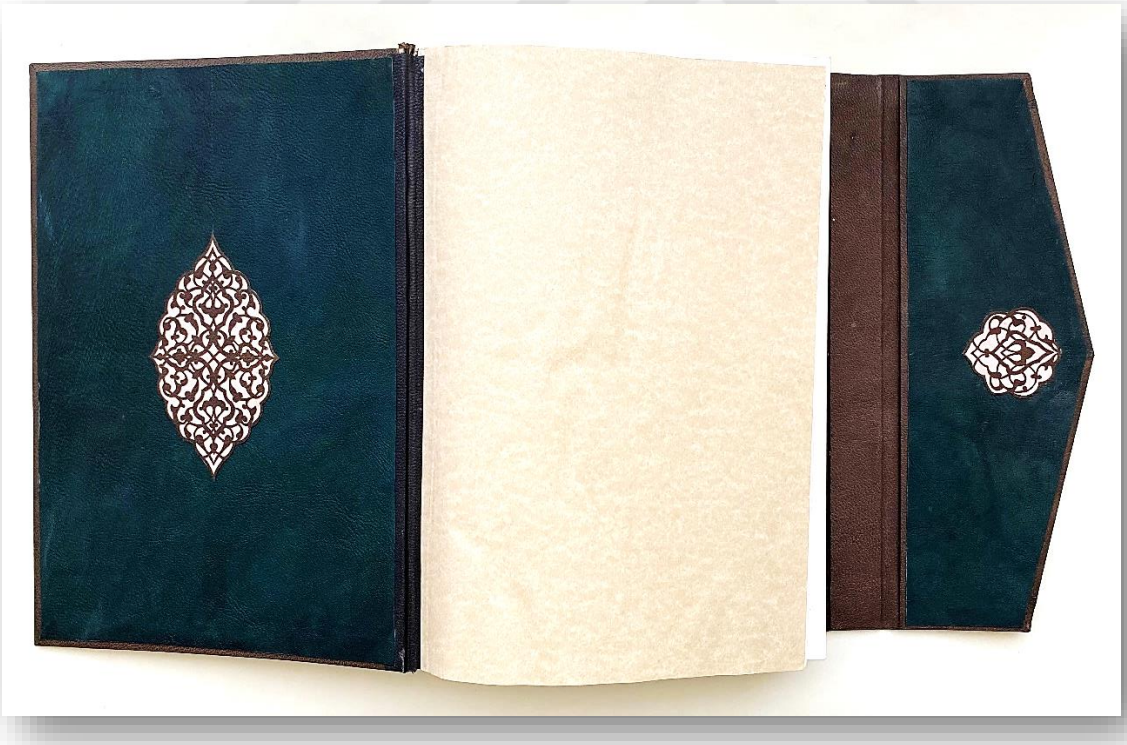

Resim 122 SK- Şehzade Mehmed 107 Sağ Kap İçi ve Mıklep Şemseleri Katı' Uygulaması

Resim 123 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi Ve Mıklep Şemseleri Katı' Uygulaması

3. Uygulama

Şehzade Mehmed 66 envanter numaralı eserin genel bilgilerine 11 numaralı katalogda değinilmiştir. Eserin kap içi katı' desenleri "Adobe Illustrator" programında vektörel olarak, erkek ve dişi kalıp yapımına uygun bir şekilde çizilmiştir. Şehzade Mehmed 66 envanter numaralı eserin ölçüleri 25,2 cm x 16,2 cm'dir. Eserin cildi sağ kap, sol kap ve mıklepten oluşmaktadır. Sağ ve sol kaplarda bordo deriden oyulmuş birbiriyle farklı tasarımda rûmî motiflerle tezyin edilmiş, iki ucu tepelik formunda birer şemse yer almaktadır. Bu iki şemsenin ölçüsü de yaklaşık olarak 7 cm'dir. Uygulamamızda kullanacağımız cildin şirazesi örülmüş, kapak ölçüleri alınarak geometrik desenlerle hazırlanan klişe kalıp bordo deri üzerine basılmış, kap içlerinde taraklı ebru tercih edilmiş ve tezyini alanları soğuk bırakılmıştır.

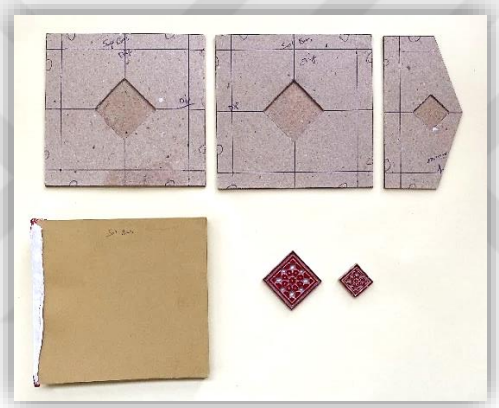

Resim 124 SK- Şehzade Mehmed 66 Uygulama Yapılacak Cildin Hazırlık Aşamaları

Resim 125 SK- Şehzade Mehmed 66 Uygulama Yapılacak Olan Cildin Sağ Kap Ve Mıklep Detayı

Uygulama yapmak için sağ kap şemsesi tercih edilmiştir. Uygulama yapılacak desenin ölçüleri 4,5 cm olarak belirlenmiş ve eskize geçirilerek bordo deriyle beraber 0.4 mm ince uçlu kretuarla oyulmuştur. Oyulan şemseler 11,5 cm x 12 cm cildin kap içlerine zemininde altınla renklendirilmiş kâğıt yapıştırılarak uygulanmıştır.

Resim 126 SK- Şehzade Mehmed 66 Deri Oyma Şemse ve Mıklep Şemsesi

Resim 127 Şehzade Mehmed 66 Şemse Uygulama Aşamaları

Resim 128 Şehzade Mehmed 66 Kap İçi Şemse ve Mıklep Şemsesi Uygulaması

5. DEĞERLENDİRME

Tez çalışmamız kapsamında Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Şehzade Mehmed Koleksiyonunda bulunan tüm eserler taranmış, yüz dokuz yazma eserden Şehzade Mehmed 16, Şehzade Mehmed 68, Şehzade Mehmed 55, Şehzade Mehmed 67, Şehzade Mehmed 101, Şehzade Mehmed 58, Şehzade Mehmed 14, Şehzade Mehmed 28, Şehzade Mehmed 40, Şehzade Mehmed 66, Şehzade Mehmed 78 ve Şehzade Mehmed 86 demirbaş numarasıyla kayıtlı olan eserlerin sadece kap içlerinde, Şehzade Mehmed 107 demirbaş numarasıyla kayıtlı olan eserin ise hem kap içinde hem de kap dışında katı' tezyinat bulunmaktadır.

Şehzade Mehmed koleksiyonunda yapılan araştırma ve incelemelerimizde tespit edilen on üç eserden sekizinde tarih belirtildiği, beş eserde ise tarih bilgisi bulunmadığı görülmüştür. Bu eserler katalog kısmında en erken tarihli eserden başlanarak önce tarih belirtilenler, sonrasında ise tarih belirtilmeyen eserler envanter numarası küçük olandan başlanarak sıralanmıştır. Yapılan incelemede tespit ettiğimiz en erken döneme ait eser, H. 856/ M. 1452-1453 tarihli Şehzade Mehmed 16 envanter numaralı eserdir. En geç döneme ait eser ise H. 917/ M. 1511-1512 tarihli Şehzade Mehmed 14 envanter numaralı eserdir. Koleksiyonda incelediğimiz eserlerden Şehzade Mehmed 14 envanter numaralı eserin tarihi kütüphane kayıtlarında H. 917 olarak yazılmıştır fakat yaptığımız incelemelerde ferağ kaydında eserin tarihinin H. 619 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca eserin müstensihi de ferağ kaydında bildirildiği halde envanter kayıtlarında yer almamaktadır. Şehzade Mehmed 28 ve Şehzade Mehmed 86 numaralı eserlerin envanter kayıtlarında ise "Fatih'in özel kütüphanesi için yazılmıştır." notu bulunmaktadır.

Tezde ele alınan eserler hadis, felsefe, kelam, İslam felsefesi, Arap dili, usul ilmi, fıkıh, Arap edebiyatı, mantık konularında olup bunlara ek olarak eserlerin arasında bir adet de sözlük bulunmaktadır. İncelenen eserlerin tümünün dili Arapçadır. Tespit edilen eserlerden yedi tanesi nesih yazı çeşidiyle, altı eser ise talik yazı çeşidiyle yazılmıştır. Şehzade Mehmed 66 envanter numaralı eserin yazı çeşidi envanter kayıtlarında talik olarak belirtilmiş fakat yapılan incelemelerde yazı çeşidinin nesih olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde Şehzade Mehmed 78 numaralı eserin yazı çeşidi de envanter kayıtlarında nesih olarak belirtilmiş fakat talik olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen eserlerden ölçüleri en büyük olan eser 34,8 cm x 23,4 cm ölçüleriyle Şehzade Mehmed 28, en küçük eser ise 18,7 cm x 10,4 cm ölçüleriyle Şehzade Mehmed 86 numaralı eserdir.

5.1. Malzeme ve Teknik

Şehzade Mehmed Koleksiyonunda katı' tezyinatı olduğu tespit edilen 13 eserin 12'sinde sadece kap içlerinde deri oymalar görülmüş, Şehzade Mehmed 107 envanter numaralı eserin hem kap içi hem de kap dışında deri oymalar görülmektedir. Şehzade Mehmed 107'de kap içindeki deri oymalar dişi oyma, kap dışında kullanılan oymalar ise erkek oyma olarak kullanılmıştır.

Resim 129 SK- Şehzade Mehmed 107 Şemsesi

Resim 130 SK- Şehzade Mehmed 107 Sol Kap İçi Şemsesi

Kataloğu oluşturan 13 eserin kap içleri katı' tezyinatları incelendiğinde tüm oymaların deri olduğu tespit edilmiştir. Kap içlerinde kullanılan deriler genellikle bordo renkte tercih edilse de kahverengi ve taba renklerde deriler de görülmektedir. On eserin kap içi katı' tezyinatları yekpare deri oyma olarak hazırlanmıştır. Şehzade Mehmed 14, Şehzade Mehmed 55 ve Şehzade Mehmed 66 demirbaş numaralı eserin tezyini alanlarının ise başka renk bir deriden oyularak zemine yapıştırıldığı tespit edilmiştir.

Resim 131 SK- Şehzade Mehmed 14, 55 ve 66 Envanter Numaralı Eserlerin Şemse Detayları

Şehzade Mehmed 107'nin kap içi tezyinatında köşebentlerin üzerine yapılmış erkek oyma açık pembe deri tepelikler bulunmaktadır. Aynı eserin kap dışında kapalı formlarda da erkek oyma olarak motiflerin kapalı formlarına yerleştirilmiş kahverengi deriler bulunmaktadır. Bu özelliklere sahip koleksiyonda başka eser bulunmaması açısından kıymetli bir örnektir.

Resim 132 SK- Şehzade Mehmed 107 Köşebentlerinden Erkek Oyma Katı' Örnekleri

Tüm eserlerdeki oymaların satıhla aynı seviyede olduğu görülmekte olup, deri oymaların zeminlerinde genellikle altın ve mavi boyayla renklendirilmiş kâğıt kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Resim 133 SK- Şehzade Mehmed Koleksiyonundaki Eserlerin Şemse Zeminlerinde Kullanılan Renklerin Detay Görüntüleri

Şehzade Mehmed 14 ve Şehzade Mehmed 55 demirbaş numaralı eserlerde tezyini alanların çevresindeki dendanlar, cetveller, zencerekler ve ince tığlar altınla renklendirilmiş olup, diğer eserlerde bu alanlar soğuk bırakılmıştır.

Resim 134 SK- Şehzade Mehmed 14 ve 55 Envanter Numaralı Eserlerden Detaylar

Şehzade Mehmed 55 numaralı eserin kap içi şemselerinin diğer derilerden daha parlak olması ve yüzeyinde bir tabaka halinde vernik görüntüsü bulunması sebebiyle burada lake tekniğinin de kullanılmış olduğu düşünülmektedir.

Resim 135 SK- Şehzade Mehmed 55 Şemse Detayı

Şehzade Mehmed Koleksiyonunda bulunan katı' tekniğiyle tezyin edilmiş olan ciltler incelendiğinde uygulama şeklinin nasıl olduğuna dair kesin bir kanaate erişmek çok mümkün görülmemektedir. Uygulamaların nasıl yapıldığına dair elimize ulaşan bir kaynak olmadığı için mümkün olabilecek ihtimaller bir araya getirilmeye çalışılmıştır.

Öncelikle her bir eserin sağ kap ve sol kap şemseleri, köşebentleri ve salbekleri birbirileriyle kıyaslandığında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılıklar genellikle kullanılan motiflerin içlerindeki detay olan süslemelerde görülmüştür. Bu farklılıklar bize tüm süsleme detaylarının olduğu bir kalıp uygulaması yapılmadığı sonucunu vermektedir. Ayrıca farklılıkların olması derilerin üst üste yapıştırılarak murakka yöntemiyle de yapılmadığı sonucunu vermiştir. Bazı motiflerin sağ ve sol kapta eşleşmemesi de bizi aynı sonuca ulaştırmaktadır.

Resim 136 SK- Şehzade Mehmed 86 Sağ ve Sol Kap İçi Şemseleri

Resim 137 SK- Şehzade Mehmed 86 Sağ ve Sol Kap İçi Şemselerinden Detaylar

Bunların yanında Şehzade Mehmed 28 numaralı eserin sağ ve sol kaplarında bulunan şemse, köşebent ve salbekleri incelendiğinde desen ve kompozisyon olarak birebir aynı olduğu sadece sol ve sağ kaplardaki alt köşebentlerin birbiriyle aynı olmadığı görülmüştür.

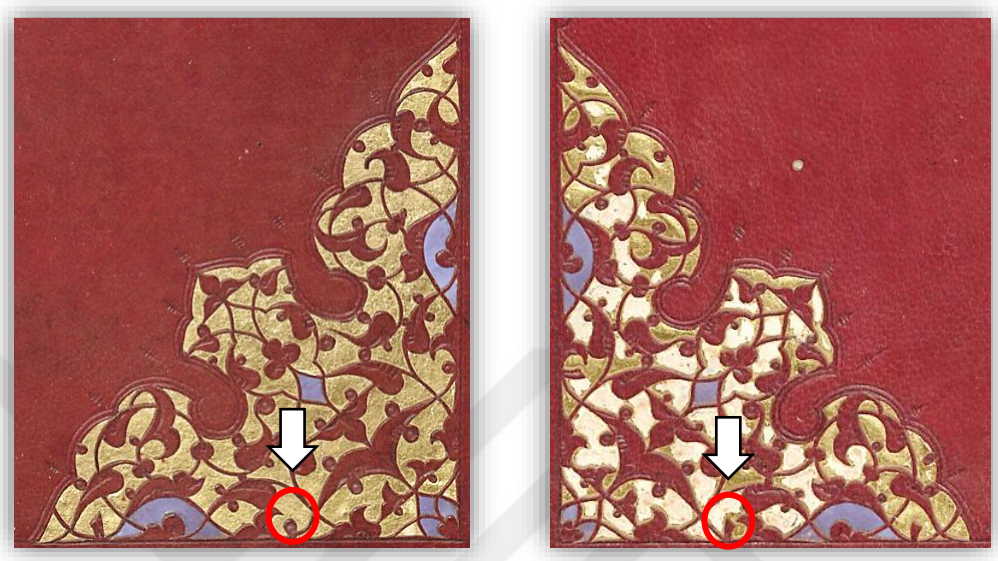

Resim 138 SK- Şehzade Mehmed 28 Sağ ve Sol Kap İçi Köşebentleri

Ayrıca Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Süleymaniye Koleksiyonu 1025 demirbaş numaralı eserin kap içi, Şehzade Mehmed 28 demirbaş numaralı eserle birebir aynıdır. Aralarındaki tek fark kapalı formların Şehzade Mehmed 28'de mavi renkle renklendirilmiş, Süleymaniye 1025 numaralı eserde ise altınla renklendirilmiş olmasıdır. Bu benzerlikten hareketle desenlerin kabaca bir kalıp yardımıyla deriye uygulandığı ve sonrasında oyma işleminin gerçekleştiğini, oymadan sonra da motiflerin üzerindeki detayların çeşitli el aletleriyle yapıldığı düşünülmektedir.

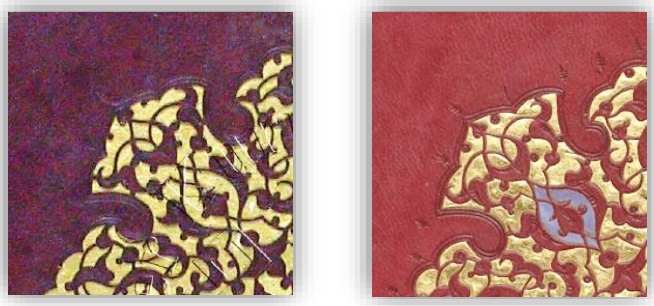

Resim 139 SK- Süleymaniye 1025 ve SK- Şehzade Mehmed 28 Şemse Detayları

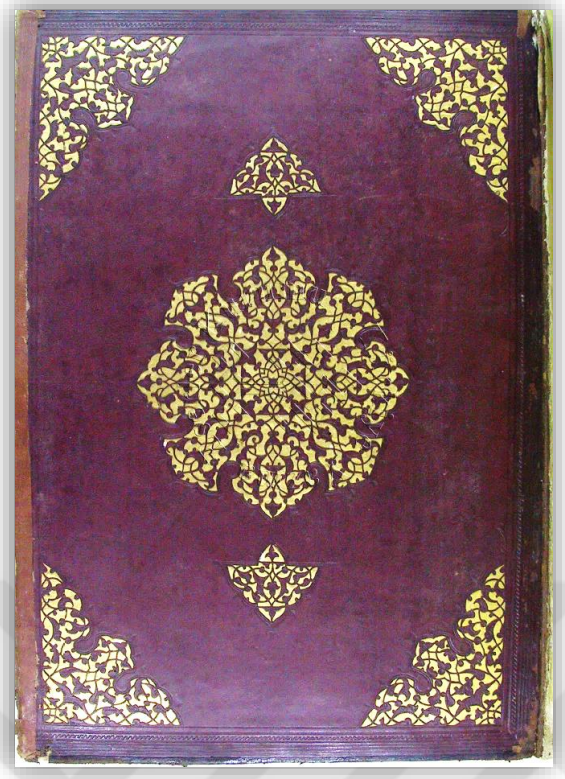

Resim 140 SK- Süleymaniye 1025 Sol Kap İçi

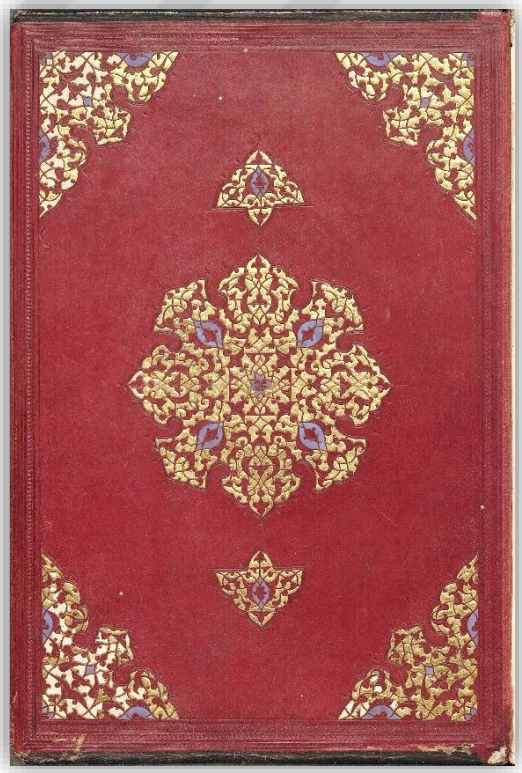

Resim 141 SK- Şehzade Mehmed 28 Sol Kap İçi

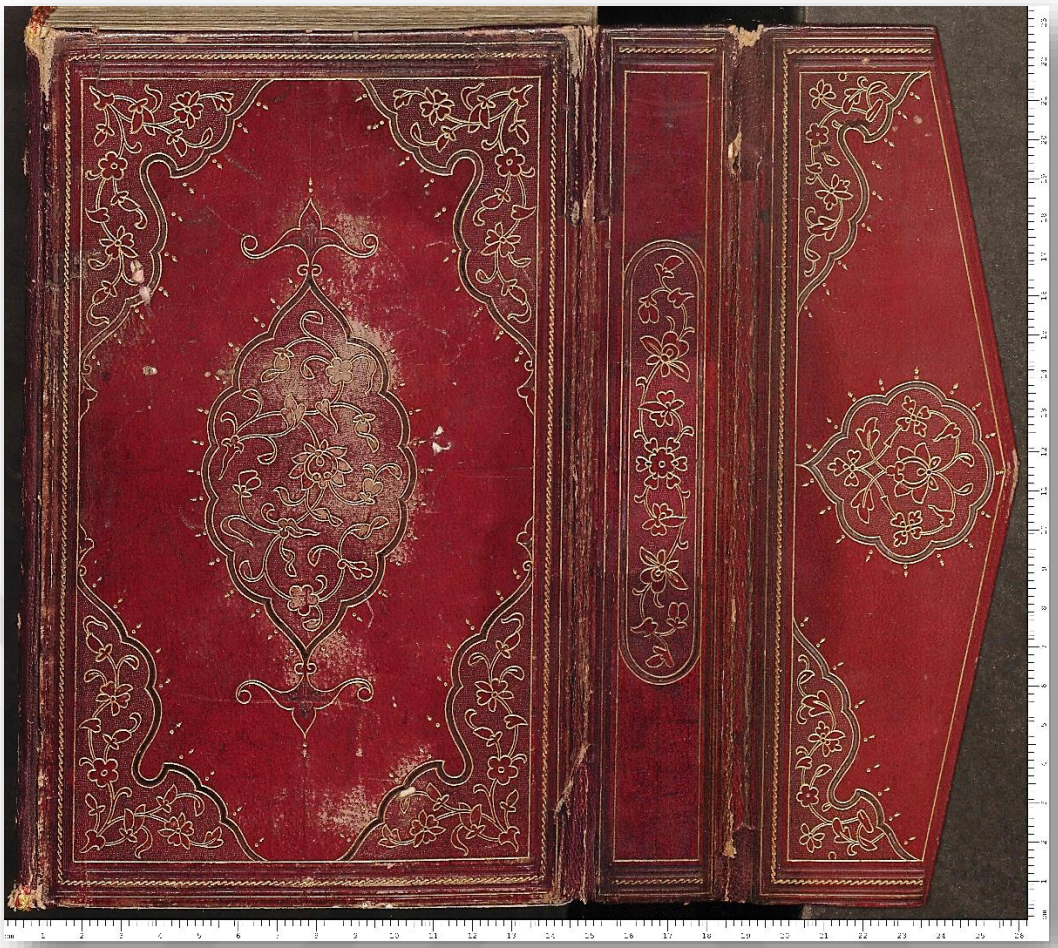

Resim 142 Şehzade Mehmed 40 Numaralı Eserin Tahriri Altınlanmış Olan Cilt Tezyinatı

Şehzade Mehmed 40 numaralı eserde bugüne kadar literatürde teknik olarak adı geçmeyen bir uygulamaya rastladık. Bu uygulama motiflerin tahririnin altınlandığı bir tekniktir. Bu teknikte ne alttan ayırma ne üstten ayırma yapılmış ne motifler ne de zemin atlınla boyanmıştır. Sadece nebâti tezyinatın tahrirlerinin altınlandığı bir tekniktir. Bu tekniğin çeşitli el aletleriyle uygulandığını düşünmekteyiz. Kalıp kullanılmış olsa da kalıbın üstünden tahrirlerin altınlandığını söylemek mümkündür. İlerleyen dönemlerde kütüphanelerimizde çıkan bu örnekler arttıkça sanat camiasının bu tekniğe bir isim vereceği ve daha güzel tarif edeceğini ummaktayız.

5.2. Tezyini Alanlar ve Kompozisyon

Şehzade Mehmed Koleksiyonunda katı' tezyinat barındıran 13 cildin tümünde şemselerin katı' olduğu tespit edilmiştir. Bu 13 eserde her birinde farklılık gösteren tezyini alanlar şemse, köşebent, salbek, mıklep şemsesi, mıklep köşebentleri ve sertab şemseleridir. Şehzade Mehmed 14, 28 ve 40 numaralı eserlerde bahsedilen tüm alanların katı' tezyinatlı olduğu tespit edilmiştir. Şehzade Mehmed 66 numaralı eserin sadece sağ ve sol kap şemseleri tezyin edilmiştir. Şehzade Mehmed 16, 55, 68, 78 ve 86 numaralı eserlerin sağ kap, sol kap ve mıklep şemselerinde katı' tezyinat bulunmaktadır. Şehzade Mehmed 67 numaralı eser ise koleksiyonda katı' tezyinatlı olup mıklebi bulunmayan tek eser olarak tespit edilmiştir. Şehzade Mehmed 55, 86 ve 78 numaralı eserlerin köşebentlerinde soğuk bırakılan geometrik geçmeler kullanılmıştır.

Resim 143 SK- Şehzade Mehmed 55, 86 ve 78 Numaralı Eserlerin Kap İçi Köşebent Detayları

Katalogda tespit edilen eserlerin 11'inin şemselerinin beyzî formda olduğu, iki adet eserin de dairevî formda kullanıldığı tespit edilmiştir.

Resim 144 SK- Şehzade Mehmed 78 ve 28 Numaralı Eserlerin Kap İçi Şemseleri

Tespit edilen eserlerin dokuzunda zencerek kullanılmış olup, Şehzade Mehmed 58, 66 ve 107 numaralı eserlerde zencerek kullanılmamıştır. Şehzade Mehmed 14, 16, 28, 40, 86, 78, ve 68 numaralı eserlerin sertab kısmında da zencerekle tezyinat görülmektedir. Şehzade Mehmed 28 numaralı eserde biri daha ince diğeri biraz daha kalın olarak iki zencerek kullanıldığı tespit edilmiştir. Şehzade Mehmed 55 numaralı eserin şemsesinde, Şehzade Mehmed 101 numaralı eserin şemse, köşebent ve mıklep şemsesinin etrafında zencerek kullanıldığı görülmektedir.

Resim 145 SK- Şehzade Mehmed 55 ve 101 Numaralı Eserlerin Şemse Ve Köşebent Detayları

Tez kapsamında incelenen eserlerin kap içleri tezyinatlarında hatayî ve rûmî grubu motiflerin kullanıldığı ve tamamının simetrik olarak uygulandığı tespit edilmiştir. 12 eserin şemselerinin ¼ simetride, Şehzade Mehmed 28 numaralı eserin şemsesinin 1/8 Simetride tasarlandığı görülmektedir. Salbek bulunan eserlerin tamamında ½ form kullanılmış, köşebent bulunan eserlerden Şehzade Mehmed 14'te şemsenin ¼ 'i köşebent olarak kullanılmış diğer tüm eserlerde serbest kompozisyon uygulanmıştır. Mıklep şemsesi bulunan eserlerde ise Şehzade Mehmed 28 ¼ simetride, diğer eserler ½ simetride tasarlanmıştır.

Resim 146 SK- Şehzade Mehmed 28 Numaralı Eserin Kap İçi Mıklep Şemsesi

İncelenen eserlerden Şehzade Mehmed 14, 28 ve 40 numaralı eserlerin sertablarında ½ ve ¼ simetride katı' tezyinat bulunmaktadır.

Resim 147 SK- Şehzade Mehmed 14, 28 ve 40 Numaralı Eserlerin Sertab Şemseleri

5.3. Motif Analizi ve Üslup

Şehzade Mehmed Koleksiyonunda tespit edilen katı' tezyinatlı 13 cilt, hatayî ve rûmî motiflerle tezyin edilmiştir. Bu eserlerin üçünde hatayî ve rûmî grubu motiflerin birlikte kullanıldığı, bir eserin yalnızca hatayî grubu motiflerle tezyin edildiği görülmektedir. Rûmî motifle tezyin edilmiş toplam eser sayısı ise 12'dir. Şehzade Mehmed 16, 28, 58, 66, 107, 101, 86, 67, 68 numaralı eserlerin kap içleri sadece rûmî motiflerle; Şehzade Mehmed 14, 55, 40 numaralı eserler hem hatayî hem de rûmî motiflerle ve Şehzade Mehmed 78 numaralı eser sadece hatayî grubu motiflerle tezyin edilmiştir.

a. Rumi Grubu Motiflerin Analizi

Türk İslam Sanatlarında en çok kullanılan motiflerden biri üzerinde ihtilaflar bulunan rûmî grubu motiflerdir. Şehzade Mehmed Koleksiyonunda kap içi katı' tezyinatlı eserlerden 12'sinde yalın rûmîler görülmekte olup, Şehzade Mehmed 14 ve 107 envanter numaralı eserler haricinde rûmîlerin iç bünyelerinde detaylar bulunmaktadır.

Resim 148 SK- Şehzade Mehmed 14 ve 107 Envanter Numaralı Eserlerin Rûmî Detayları

Şehzade Mehmed 66 numaralı eser yalın rûmîlerle tezyin edilmiş, sol kap içindeki rûmîlerde iç bünyelerinde noktalar kullanılmış, sağ kap içindeki rûmîlerde ise iç bünyelerde detaylar görülmektedir.

Resim 149 SK- Şehzade Mehmed 66 Envanter Numaralı Eserin Sağ ve Sol Kap İçi Şemselerinden Rûmî Detayları

Şehzade Mehmed 16, 28, 55, 40, 58, 101, 86, 67 ve 68 envanter numaralı eserlerde kullanılan rûmîler ise yalın olmalarının yanında iç bünyelerinde detaylar bulunmaktadır.

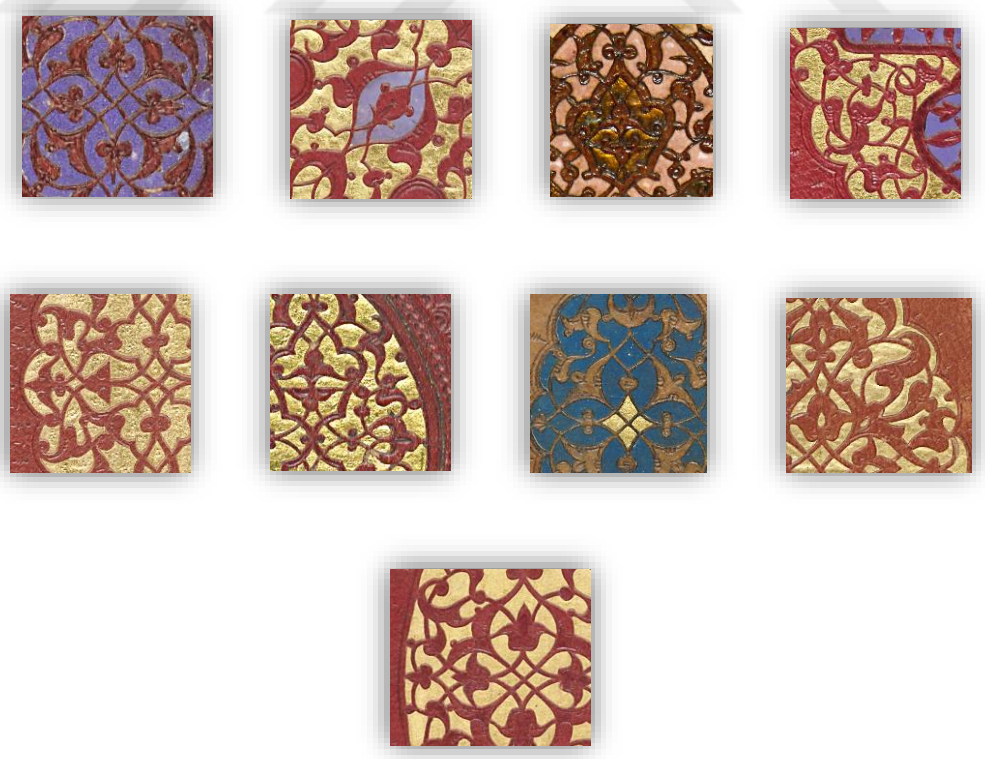

Resim 150 SK- Şehzade Mehmed 16, 28, 55, 40, 58, 101, 86, 67 ve 68 Envanter Numaralı Eserlerden Rûmî Detayları

b. Hatayî Grubu Motiflerin Analizi

Doğada bulunan bitkilerin stilize edilmesiyle oluşan hatayî grubu motifler Türk İslam Sanatlarının en yaygın kullanılan motiflerindendir. Çiçeklerin kuşbakışı görünümünün stilize edilmesine penç, gelişmiş ve az gelişmiş olan çiçeklerin dikey kesitlerinin stilize edilmesine ise Goncagül denilmektedir. Ayrıca yaprak motifi de bitkisel olduğu için hatayî grubu içinde yer almaktadır.

Şehzade Mehmed 78 envanter numaralı eser sadece hatayî grubu motiflerle tezyin edilmiştir. 8 dilimli çarkıfelek şeklinde yaprak ve merkezinde Goncagül motifi bulunan şemseyle tezyin edilmiştir.

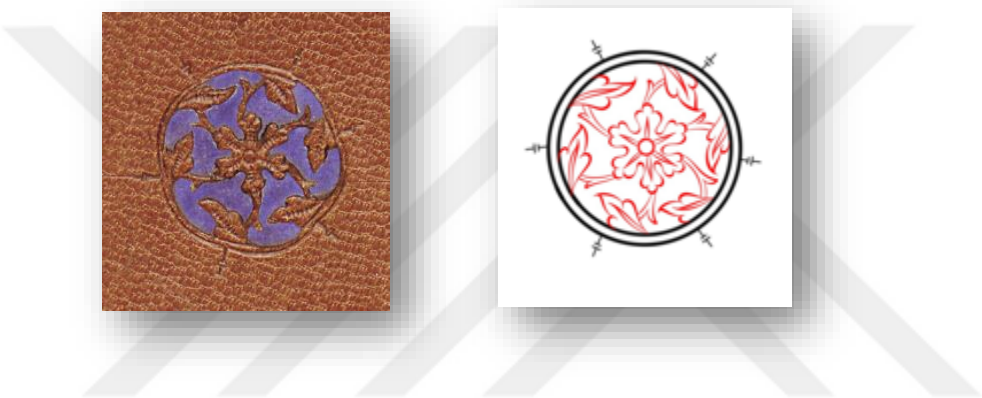

Resim 151 SK- Şehzade Mehmed 78 Envanter Numaralı Eserin Hatayî Motiflerle Tezyin Edilmiş Şemsesi ve Vektörel Çizimi

Şehzade Mehmed 14, 55 ve 40 envanter numaralı eserlerde bulunan hatayî grubu motifler ise merkezde yer alan rûmî motiflerin çevresinde bir çerçeve görünümünde kullanılmış ve oldukça sade olup, penç ve yaprak motifleriyle tezyin edilmişlerdir.

Resim 152 SK- Şehzade Mehmed 14, 55 ve 40 Envanter Numaralı Eserlerin Hatayî Motiflerle Tezyin Edilmiş Şemse Detayları

Resim 153 SK- Şehzade Mehmed 14 Hatayî Grubu Motif Detayları

Resim 154 SK- Şehzade Mehmed 55 Hatayî Grubu Motif Detayları

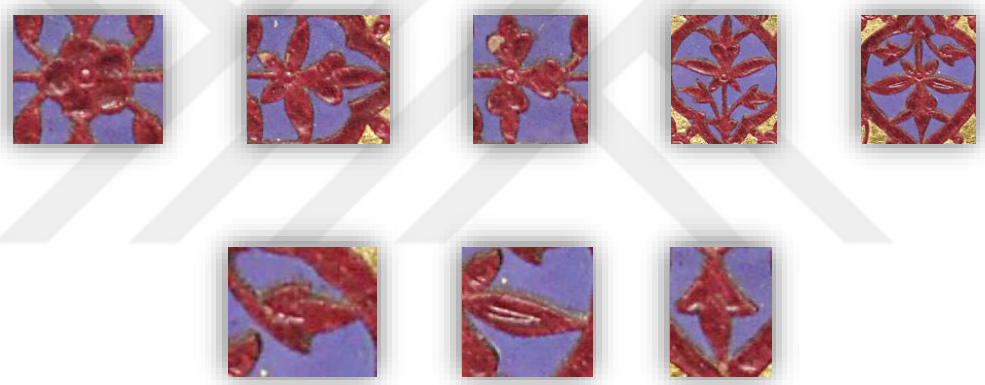

Resim 155 SK- Şehzade Mehmed 40 Şemsede Kullanılan Hatayî Grubu Motiflerin Detayları

Resim 156 SK- Şehzade Mehmed 40 Köşebentlerde Kullanılan Hatayî Grubu Motiflerin Detayları

Resim 157 SK- Şehzade Mehmed 107 Kap Dışında Kullanılan Hatayî Grubu Motiflerin Detayları

c. Diğer Tezyini Unsurlar

Şehzade Mehmed Koleksiyonunda katı' tezyinatlı olduğu tespit edilen Şehzade Mehmed 14, 16, 28, 55, 40, 101, 86, 78, 67 ve 68 envanter numaralı eserlerin sağ ve sol kap içlerinde tamamı S formunda olan zencereklerin kullanıldığı görülmektedir.

Şehzade Mehmed 14, 16, 28, 55, 86, 78 ve 68 envanter numaralı eserlerin hem mıklep hem de sertablarında, Şehzade Mehmed 101 envanter numaralı eserin sadece mıklebinde zencerek bulunduğu tespit edilmiştir.

Şehzade Mehmed 28 numaralı eserin sağ kap, sol kap, mıklep ve sertabında alt ve üst kenarlarında kalan boşlukları doldurmak amacıyla dış hattaki ince S formundaki zencerekten biraz daha iri bir ikinci zencerek bulunmaktadır.

Resim 158 Şehzade Mehmed 28 Numaralı Eserin Sağ Kap, Sol Kap, Mıklep ve Sertabında Alt ve Üst Kenarları Zencerek Detayları

Koleksiyonda bulunan zencerekli eserlerden Şehzade Mehmed 55 ve Şehzade Mehmed 101 envanter numaralı eserlerin şemselerinin ve köşebentlerinin çevrelerinde de S formunda zencerekler bulunmaktadır.

Resim 159 SK- Şehzade Mehmed 55 ve 101 Envanter Numaralı Eserlerin Zencerek Tezyinatlı Şemseleri

Şehzade Mehmed Koleksiyonunda kap dışında ve kap içinde de katı' tezyinatı olan tek eser olan Şehzade Mehmed 107'nin kap dışında sol kap, sağ kap, mıklep ve sertabında S formunda ince zencerekler bulunmaktadır.

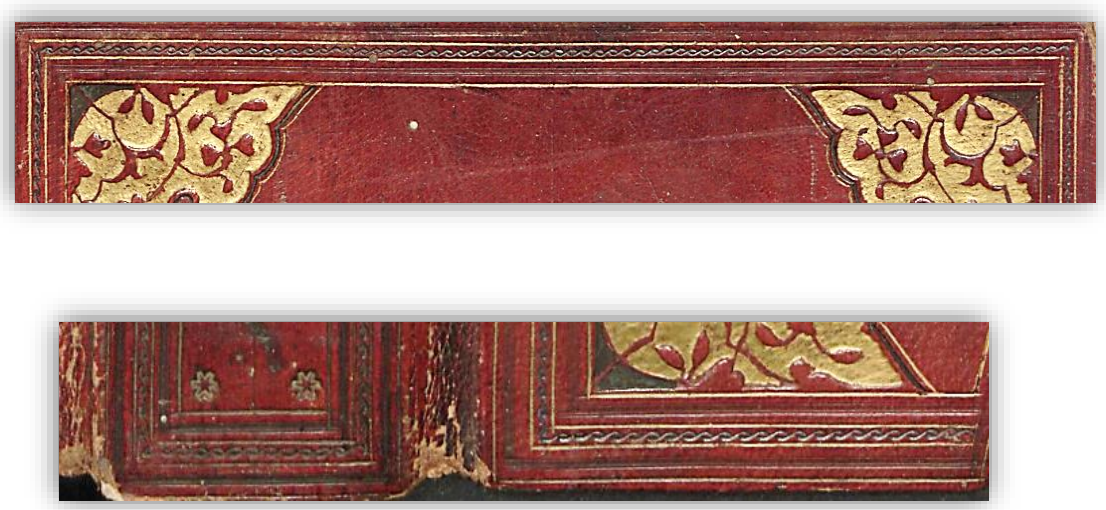

Resim 160 SK- Şehzade Mehmed 107 Envanter Numaralı Eserin Kap Dışı Zencerekleri

Şehzade Mehmed Koleksiyonunda şemsesinde katı' tezyinat bulunan fakat köşebentlerinde geometrik geçmeler kullanılan ciltler Şehzade Mehmed 55, 86, 78 ve 68 envanter numaralı eserlerdir.

Resim 161 SK- Şehzade Mehmed 55, 86, 78 ve 68 Envanter Numaralı Eserlerin Geometrik Geçme Tezyinatlı Köşebentleri

Bunlardan Şehzade Mehmed 68'in sertabında da geometrik geçmeler görülmektedir. Şehzade Mehmed 58 envanter numaralı eserin ise sadece sertab kısmında geometrik geçmeler bulunmaktadır.

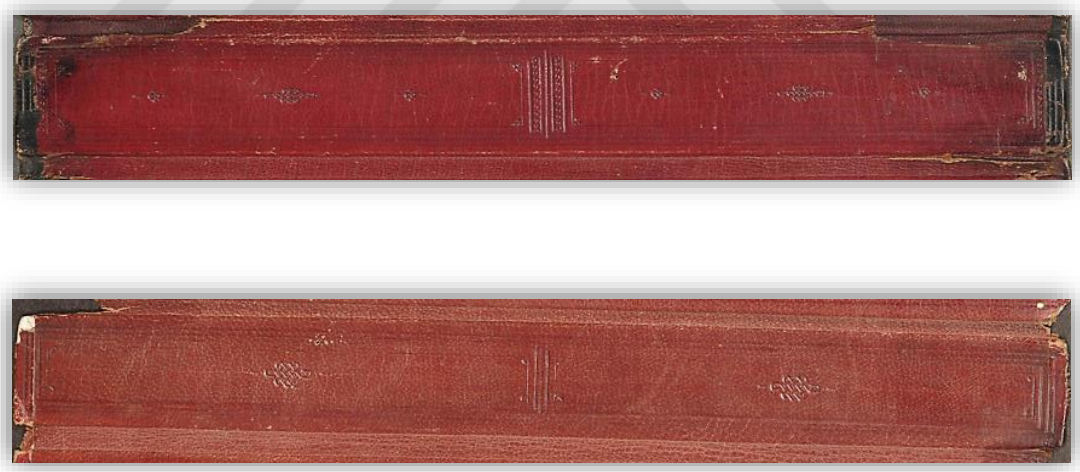

Resim 162 SK- Şehzade Mehmed 68 ve 58 Envanter Numaralı Eserlerin Geometrik Geçme Tezyinatlı Sertabları

d. Üslup

Şehzade Mehmed Koleksiyonundaki katı' tezyinatlı ciltler ve bu ciltlerin kap içi, zahriye sayfası, bölüm başlıkları süsleme detayları incelendiğinde her eserle ilgili kesin bir üslup kanaatine ulaşmak mümkün görülmemektedir. Kütüphaneye ait envanter kayıtlarında Şehzade Mehmed 28 ve 86 numaralı eserlerin bilgilerinde "Fatih'in özel kütüphanesi için yazılmıştır." ifadeleri yer almaktadır. Sultan Fatih'in Şahsi Kitaplığı Yazma Eser Sergisi Kataloğunda Şehzade Mehmed Koleksiyonundan Şehzade Mehmed 28, 58, 67, 78 ve 86 envanter numaralı eserlerin Fatih Sultan Mehmed'in mütalaası için yazıldığı belirtilmektedir. Bu bilgi ışığında ve tezyinat detayları incelendiğinde Şehzade Mehmed 28, 58, 67, 78 ve 86 numaralı eserlerde Fatih döneminin ve o dönemi temsil eden Baba Nakkaş üslubunun izlerini görmek mümkündür. (İpek, 2023, s. 197) Şehzade Mehmed 40 numaralı eserin kabında kullanılan hatayî tezyinat ve motiflerin özellikleri diğer Baba Nakkaş dönemindeki eserlerle kıyaslandığında aynı döneme ait olma ihtimalini taşıyor. Kap içi detayları Türkmen üslubunu andırsa da rûmîler ve genel kompozisyon yine baba nakkaş dönemine ait olabileceği düşüncelerini desteklemektedir. Şehzade Mehmed 14,16 ve 55 envanter numaralı eserlerin ise Türkmen üslubunun etkilerini taşıdığı düşünülmektedir.

5.4. Kıyaslama ve Uygulama

a. Kıyaslama

Şehzade Mehmed Koleksiyonunda tespit edilen katı' tezyinatlı ciltler incelendiğinde birbiriyle aynı tezyini özelliklere sahip eserler tespit edilmemiştir. Kap içi katı' tezyinatlar incelendiğinde kompozisyon ve kullanılan motiflerde bazı benzerlikler dikkat çekmektedir. Şehzade Mehmed 14 ve 55 envanter numaralı eserlerin kap içi şemse kompozisyonları benzer özelliklere sahip görülmektedir. Şemselerinin merkezinde rûmî motiflerin kullanıldığı, rûmîlerin bitiminden dendanlara kadar olan alan ise sanki bir bordür gibi hatayî motiflerle tezyin edilmiştir. Şehzade Mehmed 40 envanter numaralı eser ise ¼ kompozisyon ve hatayî rûmî motif kullanımı açısından Şehzade Mehmed 14 ve 55 numaralı eserlere benzemektedir.

Resim 163 SK- Şehzade Mehmed 14, 55 ve 40 Envanter Numaralı Eserlerin Şemse Kompozisyonları

Bir diğer dikkat çeken benzerlik ise Şehzade Mehmed 40 numaralı eserin kap içi şemsesiyle, Şehzade Mehmed 16'nın sağ kap dışında bulunan şemsesi merkezde hatayî motifler ve etrafında dendanlara kadar olan alanın rûmîlerle tezyin edilmiş olması dikkatleri çekmektedir.

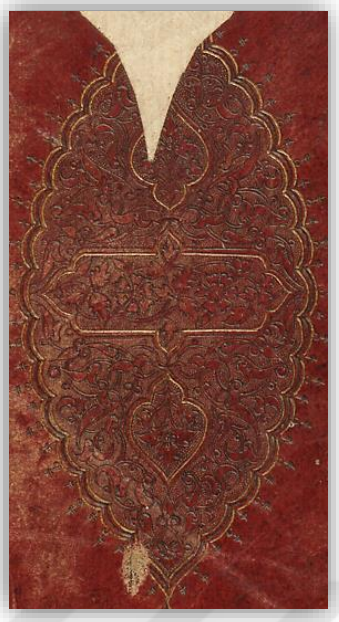

Resim 164 SK- Şehzade Mehmed 40 Kap İçi Şemse Tezyinatı ve SK- Şehzade Mehmed 16 Sağ Kap Şemse Tezyinatı

Benzer dönem özelliklerine sahip tezler ve kataloglar incelendiğinde Şehzade Mehmed Koleksiyonundaki eserlerden Şehzade Mehmed 28'in, Süleymaniye 1025 envanter numaralı eserle birebir aynı kap içi tezyinata sahip olduğu tespit edilmiştir. Her iki eser de Fatih'in özel kütüphanesi için hazırlanmıştır. Şehzade Mehmed 28'i, Süleymaniye 1025'ten ayıran tek fark Şehzade 28'de kapalı formlardan mavi renklendirmeler kullanılmış olmasıdır. Bu eser dışında birebir aynı kap içi tezyinatına sahip eserle karşılaşılmamıştır.

Resim 165 SK- Süleymaniye 1025 ve SK- Şehzade Mehmed 28 Envanter Numaralı Eserlerin Kap İçi Tezyinatları

Yapılan katalog taramalarında dikkat çeken diğer benzerlikler ise Fatih 2813 envanter numaralı eser ve Sultan Ahmed-I 26 envanter numaralı eserin şemse ve köşebent tezyinatlarının Şehzade Mehmed 14'le kompozisyon ve kullanılan motifler bakımından çok benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Resim 166 SK- Fatih 2813, SK- Sultan Ahmed I 26 ve SK- Şehzade Mehmed 14 Envanter Numaralı Eserlerin Kap İçi Şemseleri

b. Uygulama

Katı' sanatıyla ilgili günümüze ulaşan kaynakların sınırlı olması ve uygulamaya dair bilgilerin kaydının tutulmamış olması sebebiyle, deri oymaların nasıl uygulandığını kesin şekilde ele almamız mümkün değildir.

Deri, oyma malzemesi olarak yumuşak olması sebebiyle kusursuz bir kesim için çok elverişli bir malzeme değildir. Fakat cilt sanatında eşsiz katı' örneklerini görünce uygulamayı daha mümkün kılabilecek yöntemler olduğu düşünülmektedir. Bu aşamada deriyi mümkün olduğunca inceltmek ve sert bir malzeme haline getirmek yapılabilecek en iyi yöntemlerden biri olduğu düşünülmektedir. Bunun farklı yolları olabilir. Akla gelen ilk yöntem inceltilmiş derileri üst üste doğal yapıştırıcılarla yapıştırarak beraber kesme, kesim tamamlandıktan sonra suda bekleterek derileri birbirinden ayırma yöntemidir. Bu yöntemin kullanıldığı durumu düşünürsek, yapılan uygulama ve hataların her iki kapta da aynı olması beklenmelidir. Fakat katalogda yer alan eserleri karşılaştırdığımızda her iki kaptaki tezyini alanların birbirinden farklı olduğunu görmek mümkündür. Bir diğer yöntem ise derinin arkasına kâğıt yapıştırma sonra deriyi ıslatarak kâğıdı deriden çıkarma yöntemidir. Akla gelen bir diğer yöntem ise deri oymaların önce kalıpla deriye basılmış sonra ince bıçaklar yardımıyla oyulmuş olmalarıdır. Bu yöntemle oyma hazırlandığında yine tüm desen kompozisyonunun aynı olması gerekmektedir. İncelediğimiz eserlerde kalıp kullanılmış olma ihtimali en yüksek olan eser Şehzade Mehmed 28'dir. Zira bu eserin aynı desene sahip bir diğer eşi de Süleymaniye YEK Süleymaniye Koleksiyonu 1025 envanter numaralı eserde görülmektedir. Fakat bu eserde de tüm tezyini unsurlarıyla birlikte hazırlanmış bir kalıp uygulaması olduğunu düşünmemekteyiz. Eserin motifleri detaylı incelendiğinde bazı farklılıklar görülecek, motiflerin iç bünyelerinde oluşturulan hareketlerin ise aynı olmadığı anlaşılacaktır. Buradan hareketle kabaca deseni deriye aktaracak bir kalıp uygulamanın yapılmış olması, sonrasında iç bünyedeki hareketlerin çeşitli el aletleriyle sonradan uygulanmış olması da düşünülen seçenekler arasındadır.

Süheyl Ünver ve Gülbün Mesara, Türk İnce Oyma Sanatı eserlerinde anlattıkları bir hatıralarında deri oymacı genç bir sanatkâra derileri tek tek mi yoksa üst üste yapıştırarak mı oyduklarını sorarlar. Deri oymacı genç tek tek oyduğunu söyler. Süheyl Ünver ve Gülbün Mesara deri oymacıyı yalanlamadıklarını fakat oymaları incelediklerinde oymaların hepsinin aynı köşesinde aynı hatanın bulunduğunu

anlatırlar. Böylece deri oymaların üst üste yapıştırılarak oymanın daha uygun bir yöntem olduğunu vurgulamaktadırlar. (Ünver & Mesara, 1980)

Biz bu bahsettiğimiz uygulama tekniklerinden bazılarını teze hazırlık sürecinde de deneyimledik. Bunlardan en iyi sonuç aldığımız derinin arkasına desenin olduğu ince bir kâğıt yapıştırarak deriyle beraber kesme olurken, diğer yöntem ise deriye deseni kalıp uygulamayla geçirmek oldu. Sonuç olarak kalıp basılarak hazırlanan oymaların daha kusursuz ve eserlerin aslına uygun olduğuna karar verdik. Şehzade Mehmed 28 envanter numaralı eseri yekpare deri oyma ve tek kap röprodüksiyon olarak çalıştık. Bordo renk deri üzerine kalıp uygulama yapıldı ve kretuar yardımıyla deri oyma işlemi tamamlandı. Yekpare olarak oyulan deri aherlenmiş ve altınlanmış kâğıdın gerildiği murakka üzerine yapıştırılarak eser tamamlandı.

Kalıp kullanmadan uygulanan Şehzade Mehmed 66 ve 107 ise mümkün olan en ince kâğıda deseni geçirip, derinin üzerine yapıştırılması ve beraber kesilmesiyle hazırlanmıştır. Oyulan derilerin altına uygun renklerle boyanmış kağıtlar yapıştırılarak eserler aktarılmıştır.

6. SONUÇ

Tez konumuz olan Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Şehzade Mehmed Koleksiyonundaki Katı' ciltlerin teknik ve tezyini incelemesi kapsamında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Süleymaniye YEK Şehzade Mehmed Koleksiyonunda bulunan tüm eserler taranmış, 109 yazma eserden 13 eserin kap içlerinde deri oyma katı' tezyinat olduğu, bir yazma eserin de hem kap içinde hem de kap dışında katı' tezyinat kullanıldığı tespit edilmiştir.
- Tespit edilen eserlerden sekiz eserde tarih belirtilmiştir. Tarih belirtilen eserlerden en erken döneme ait eser, H. 856/ M. 1452-1453 tarihli Şehzade Mehmed 16 envanter numaralı eserdir. En geç döneme ait eser ise H. 917/ M. 1511-1512 tarihli Şehzade Mehmed 14 envanter numaralı eserdir.
- Şehzade Mehmed 28 ve 86 envanter numaralı eserlerin kütüphane kayıtlarında "Fatih'in özel kütüphanesi için yazılmıştır." notu bulunmaktadır.
- İncelenen eserlerin hadis, felsefe, kelam, İslam felsefesi, Arap dili, usul ilmi, fıkıh, Arap edebiyatı, mantık konularında olduğu ve bir adet de sözlüğün bulunduğu tespit edilmiştir.
- Şehzade Mehmed koleksiyonundaki katı' tezyinatlı olan tüm eserlerin dili Arapçadır. Bu eserlerden yedi tanesinin yazı çeşidi nesih, altı eserin ise talik yazı çeşidiyle yazıldığı tespit edilmiştir.
- İncelenen eserlerden ölçüleri en büyük olan eser 34,8 cm x 23,4 cm ölçüleriyle Şehzade Mehmed 28, en küçük eser ise 18,7 cm x 10,4 cm ölçüleriyle Şehzade Mehmed 86 numaralı eserdir.
- Koleksiyondaki katı' tezyinatlı ciltlerin arasında kap dışında katı' tezyinat bulunan tek eser Şehzade Mehmed 107 envanter numaralı eserdir.
- Kap içinde kullanılan katı' tezyinatın tamamı dişi oyma olarak uygulanmıştır. Şehzade Mehmed 107 numaralı eserin kap içi köşebentlerin uzun kenar ucuna erkek oyma olarak açık pembe derilerden kesilen yarım tepelikler yerleştirildiği tespit edilmiştir.
- Tespit edilen eserlerin katı' tezyinatlarının hepsinin deri oyma olarak uygulandığı görülmektedir. Kap içlerinde kullanılan deriler bordo, kahverengi, taba, açık pembe ve siyahtır.

- Tüm eserlerdeki oymaların satıhla aynı seviyede olduğu görülmekte olup, deri oymaların zeminlerinde genellikle altın ve mavi boyayla renklendirilmiş kâğıt kullanıldığı tespit edilmiştir.
- Şehzade Mehmed 55 numaralı eserin şemsesinde lake ve katı' tekniğinin birlikte kullanıldığı görülmektedir.
- Şehzade Mehmed 40 numaralı eserde literatürde rastlanmayan bir teknik olan tahriri altınlı uygulamaya rastlanmıştır.
- Katalogda tespit edilen eserlerin kap içi şemse tezyinatları beyzî ve dairevî formda, ¼ ve 1/8 simetride, rûmî ve hatayî motiflerle tezyin edildikleri görülmektedir. Şehzade Mehmed 78 envanter numaralı eser ise sadece hatayî grubu motiflerle tezyin edilmiştir.
- Şehzade Mehmed Koleksiyonunda kap içleri katı' tezyinatlı olan tüm eserlerde yalın rûmîler kullanılmıştır.
- Tezyinat detayları incelendiğinde Şehzade Mehmed 28, 58, 67, 78 ve 86 numaralı eserlerin Fatih döneminden ve o dönemi temsil eden Baba Nakkaş üslubunda oldukları anlaşılmaktadır.
- Şehzade Mehmed 14, 16 ve 55 envanter numaralı eserlerin Türkmen üslubunun izlerini taşıdığı düşünülmektedir.
- Koleksiyonda bulunan eserlerden hiçbirinin birbiriyle aynı tezyinat özelliklerine sahip olmadığı tespit edilmiştir.
- Şehzade Mehmed koleksiyonundaki eserlerden Şehzade Mehmed 28'in kap içi tezyinatının, Süleymaniye 1025 envanter numaralı eserin kap içiyle birebir aynı tezyinata sahip olduğu tespit edilmiştir.
- Çalışmamız kapsamında üç farklı uygulama tekniğinden bahsedilmiştir. Bunların ilki derilerin üst üste yapıştırılarak beraber oyulması, deseni kalıp yardımıyla deriye aktardıktan sonra oyma yapılması, deriye kâğıt yapıştırarak deseni kâğıda geçirip ve deriyle beraber kesilerek sonrasında deriden ayrılması uygulamalarıdır.
- İncelenen eserler içinde birbirinin aynısı olan şemse ve köşebentlere rastlanmadığı için kanaatimizce derilerin üst üste yapıştırılıp beraber kesilmesi tekniğinin kullanıldığı düşünülmemektedir.
- Desenlerin bir kalıp yardımıyla deriye uygulanması tekniğinin her eser için geçerli olmadığı düşünülmektedir. Fakat incelediğimiz eserlerden Şehzade

28’in desen ve kompozisyonunun aynısının Süleymaniye 1025 envanter numaralı eserin kap içinde de kullanılmış olması, bu eser için kabaca bir kalıp hazırlanmış olması ihtimalini düşündürmektedir.

- Desenlerin bir kağıtla birlikte deriye geçirilmesi uygulaması en mümkün olan seçenek olarak düşünülebilir. Uygulamalarımız bu yöntemin tercih edilebilir olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

Açıkgözoğlu, Ahmet Sacit, & Yurdakul, Elif (2022) III. Ahmed Kütüphanesi'nde Kâğıt Oyma Tezyinatlı Fener, *Milli Saraylar Sanat-Tarih-Mimarlık Dergisi*, s. 64-79.

Âli, Gelibolulu Mustafa (2012), *Menâkıb-ı Hünerverân,* İstanbul: hzr. Dr. Müjgan Cumbur, Büyüyenay Yayınları.

Arıtan, Ahmet Saim (1993), "Ciltçilik", *TDV İslam Ansiklopedisi*, s. 551-557.

Binark, İsmet (1995) *Eski Kitapçılık Sanatlarımız,* Ankara: Ayyıldız Matbaası A.Ş.

Birol, İnci Ayan (2012), "Tezhip", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, s. 61-61.

Cumbur, Müjgan (1966) *Kanuni Devrinde Kitap Sanatı, Kütüphaneleri ve Süleymaniye Kütüphanesi*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, s. 139-140, İstanbul.

Çağman, Filiz (2002) "Katı'", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, s. 33-34.

Çağman, Filiz (2014) *Kat'ı Osmanlı Dünyasında Kağıt Oyma Sanatı ve Sanatçıları,* İstanbul: Aygaz Yayınları.

Derman, Çiçek (2021, Temmuz-Aralık) Cumhuriyet Devrinin Unutulmuş Bir Sanatkârı: Sami Necmeddin. *Lale Kültür, Sanat ve Medeniyet Dergisi*, s. 116-121.

https://suleymaniye.yek.gov.tr/. (2024). https://suleymaniye.yek.gov.tr/ adresinden alındı

İpek, Zehra (2023, Haziran) Süleymaniye Kütüphanesi Şehzade Mehmed Koleksiyonundaki Baba Nakkaş Tezyinatlı Ciltlerin Tespiti ve Analizi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.

Kaya, Nevzat (2010), Süleymaniye Kütüphanesi, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, s. 121.

Mesara, Gülbün (1997) *Türk Sanatında İnce Kağıt Oymacılığı (Katı'),* İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Morçay, Safiye (2014) Türk Sanatında Katı', *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Geleneksel Türk Sanatları Tezhip Anasanat Dalı.

Mülayim, Selçuk (2010) "Süleymaniye Camii ve Külliyesi" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, s. 114-115.

Orman, İsmail (2010) "Şehzade Külliyesi" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, s. 483.

Özen, Mine Esiner (2017), *Türk Cilt Sanatı,* İstanbul: İşaret Yayınları.

Sağır, Yusuf (2016) Vakfiye Belgelerine Göre Şehzade Mehmed Vakıfları, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 921-922.

Ünver, Süheyl & Mesara, Gülbün (1980), *Türk İnce Oyma Sanatı "Kaat'ı"*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve ortaöğretimini İstanbul'da tamamladı. 2014 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2011 yılında Ahmet Sacit Açıkgözoğlu'ndan ebru dersleri almaya başladı. 2014 yılında ebru sanatında icazetnamesini aldı. 2018 yılında Safiye Morçay'dan katı' sanatı dersleri almaya başladı. 2020 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Geleneksel Türk Sanatları Cilt Bölümünde yüksek lisans eğitimine başladı. 2014 yılında ebru sanatı ve 2022 yılında katı' sanatı eğitimleri vermeye başladı. Ebru ve katı' sanat dallarında çeşitli sergi ve organizasyonlara katıldı. Halen ebru ve katı' sanat dallarında eğitimler vermeye devam etmektedir.

Sergi, Yarışma & Workshoplar

2024	Almanya	Human Sufi Culture & Arts Ebru Workshop
2023	Fransa	Paris Yunus Emre Enstitüsü
		Strasbourg Kültür Expo – Geleneksel Türk Sanatları Sergisi
2023	Saraybosna	Saraybosna Yunus Emre Enstitüsü
		"Rahmet" Geleneksel Türk Sanatları Sergisi
2022	Londra	Londra Yunus Emre Enstitüsü
		The Noble Geleneksel Türk Sanatları Sergisi
2022	Saraybosna	Saraybosna Yunus Emre Enstitüsü
		"Vesile" Geleneksel Türk Sanatları Sergisi ve Katı' Sanatı Workshop
2022	İstanbul	Carft İstanbul Fuarı – MSGSÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü Sergisi
2022	İstanbul	Beyoğlu Kültür Yolu Festivali – Galata Mevlevihanesi Geleneksel Sanatlar Sergisi
2021	Konya	Şeb-i Arus Sergisi
2021	Saraybosna	Saraybosna Yunus Emre Esntitüsü
		"Güle Dönmek" Sergisi ve Katı' Workshop
2020	Konya	İrfan Medeniyeti Araştırma ve Kültür Merkezi Ebru Workshop
2020	Almanya	Human Sufi Culture & Arts Ebru Workshop

2019	Macaristan	Budapeşte Yunus Emre Enstitüsü
		“Türk Sanatında Gül” Sergisi ve Katı’ Sanatı Workshop
2018	İstanbul	“Ramazan’ın Renkleri” İnsan Kitap Ebru Sergisi
2018	İstanbul	Yeditepe İstanbul Bienali
		“Mekândan Taşanlar” Sergisi
2017	İstanbul	“Suyun Rengi Nura Döndü”
		Ümraniye Belediyesi Ebru Sergisi
2016	İstanbul	“Şeb-i Arus Özel Sergisi” Pendik Belediyesi
2016	İstanbul	Klasik Sanatlar Merkezi Karma Ebru Sergisi
2015	İstanbul	Geleceği Ustaları 3
		Geleneksel Sanatlar Yarışması Ebru Sanatı Sergileme Ödülü
2014	Sakarya	“Toprak Gibi Kadim Su Gibi Aziz”
		Ofis Sanat Merkezi Karma Ebru Sergisi